

Central and
Eastern
European Online
Library

ISSN 2587-4365

E-ISSN 2587-4373

Nr. 3 (375) 2023

LEGEA ȘI VIAȚA

Publicație științifico-practică

LAW AND LIFE

Scientific-practical publication

ЗАКОН И ЖИЗНЬ

Научно-практическое издание

Chișinău • 2023

Se editează din ianuarie 1991

Tipul C

DECIZIA

Consiliului de conducere al ANACEC nr. 17 din 24 februarie 2023

Asociați: Curtea Constituțională, Curtea Supremă de Justiție, Asociația Judecătorilor din Republica Moldova, Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată, Institutul de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei, Universitatea de Stat „B.P. Hasdeu” (Cahul), Universitatea „Spiru Haret” (Constanța), Universitatea „Petre Andrei” (Iași)

COLEGIUL DE REDACȚIE

Redactor-șef: prof. univ., dr. **Radion Cojocaru**

Redactor-șef adjunct: conf. univ., dr. **Vitalie Ionașcu**

din Republica Moldova:

prof. univ., dr. **Iu. Larii**; prof. univ., dr. hab. **V. Cușnir**; conf. univ., dr. **D. Ostavciuc**; prof. univ., dr. hab. **Gh. Costachi**; prof. univ., dr. hab. **Gh. Gladchi**; prof. univ., dr. **V. Bujor**; prof. univ., dr. **Șt. Belecciu**; prof. univ., dr. **T. Osoianu**; conf. univ., dr. **Iu. Odagiu**; conf. univ., dr. **I. Erhan**; conf. univ., dr. **V. Ursu**; conf. univ., dr. **Ig. Trofimov**; conf. univ., dr. **M. Gherman**; conf. univ., dr. **B. Glavan**; conf. univ., dr. **Al. Pareniuc**; conf. univ., dr. **C. Rusnac**; conf. univ., dr. **V. Rusu**; conf. univ., dr. **V. Chirița**; conf. univ., dr. **M. Pavlencu**; conf. univ., dr. **Gr. Ardelean**; conf. univ., dr. **A. Nastas**; dr. **V. Jitariuc**; conf. univ., dr. **S. Pilat**; dr. **I. Slisarenco**; conf. univ. **Ed. Pui**; drd. **I. Chirtoacă**; drd. **A. Lungu**; drd. **Ig. Soroceanu**; drd. **V. Vasilița**.

din străinătate:

prof. univ., dr. **C. Voicu** (București, România); prof. univ., dr. **Gh. Popa** (București, România); prof. univ., dr. **G.-M. Țical** (Constanța, România); prof. univ., dr. **C. Peța** (Constanța, România); prof. univ., dr. **W. Plywaczewski** (Olsztyn, Polonia); conf. univ., dr. **E. Krzysztofik** (Lublin, Polonia); conf. univ., dr. **T. Kurylo** (Szczeciń, Polonia); conf. univ., dr. **C. Andruș** (București, România); dr. **M. David** (Constanța, România); conf. univ., dr. **G.-A. Nicula** (Galați, România); dr. **M.-G. Stoian** (București, România); prof. univ., dr. **O. Krișevici** (Kiev, Ucraina); conf. univ., dr. **A. Politova** (Mariupol, Ucraina).

COLEGIUL TEHNIC DE REDACȚIE

Ruslan Condrat, redactor-șef tehnic

Iulian Bogatu, redactor

Angela Pareniuc, traducător

Adresa redacției:

str. Gh. Asachi nr. 21, mun. Chișinău, MD - 2009, Republica Moldova

tel.: 022-234 132 (contabilitatea)

© Legea și Viața

pagina web: www.academy.police.md

CONDIȚII DE PUBLICARE

Materialele destinate publicării se transmit de către autori numai pe suport electronic, prin adresa de e-mail ruslan.condrat@gmail.com.

Odată cu înaintarea oricărui material autorul/autorii trebuie să indice următoarele date:

- prenumele (complet) și numele;
- afilierea instituțională și denumirea funcției deținute;
- adresa poștală pentru expedierea revistei „Legea și Viața” în care urmează să fie publicat articolul trimis redacției;
- adresa de mesagerie electronică și un număr de telefon (mobil sau fix);
- foto autorului/ autorilor în format **jpg.** sau **tiff.**;
- este obligatorie indicarea CZU pentru fiecare articol.

Materialele trimise trebuie însoțite de un rezumat (în limbile română și engleză), cuprinzând 1.000-1.500 de caractere și de cel puțin cinci cuvinte-cheie (în limbile română și engleză). Rezumatul trebuie să cuprindă identificarea subiectului tratat, obiectivele urmărite de autor, rezultatele cercetării și implicațiile teoretice și practice ale studiului.

Conținutul articolului științific va include în mod obligatoriu următoarele elemente structurale: rezumat, cuvinte-cheie, introducere, metode și materiale aplicate, rezultate obținute și discuții, concluzii, referințe bibliografice.

Pentru materialele care urmează să fie publicate la rubricile „Recomandări editoriale”, „Practică judecătorească rezumată și comentată” și „Interviuri” nu sunt necesare rezumatul, cuvintele-cheie și bibliografia.

Mod de redactare:

- **format A4;**
- **marginii:** sus – 2 cm; jos – 2 cm; stânga – 2,5 cm; dreapta – 2 cm;
- **hârtie** interlinie – 1,15;
- **font** Times New Roman;
- **titlul:** corp 14, numele autorului și afilierea - corp 12, textul - corp 12.
- **tabelele:** se încadrează în text, se numerotează în dreapta sus, iar titlul se scrie în stânga sus;
- **figurile:** vor fi încadrate în text și vor fi numerotate;
- **ilustrațiile:** vor fi în format **jpg.** sau **tiff.** cu următoarele caracteristici: 300 dpi și minim 1 MB;
- **formulele și ecuațiile:** inserate în text vor fi numerotate în dreapta paginii;
- **referințele la sursele bibliografice:** se indică în paranteze pătrate, inserate în text, de exemplu [8]. Dacă sunt citate anumite părți ale sursei, după indicele bibliografic se indică și pagina, de exemplu [8, p. 231].

La sfârșitul articolelor se atașează bibliografia utilizată la notele din paranteze pătrate, potrivit următoarelor modele, după caz: [se trec doar referințele la lucrări/articole de specialitate, ordonate alfabetic, apoi cronologic]:

[Model lucrare]

Stătescu C. Drept civil. Persoana fizică. Persoana juridică. Drepturile reale, București: Editura Didactică și Pedagogică, 2020. 234 p.

Семенов В.В. Философия: итог тысячелетий. Философская психология. Москва: Эврика, 2000. 64 с.

[Model lucrare cu mai mult de trei autori]

Stan N. ș.a. *Tratat de criminalistică*. București: Ed. Timpul, 2004. 282 p.

[Model contribuție într-o lucrare]

Kuglay I. „Procedura de cameră preliminară. Soluțiile”. În: M. Udriou (coord.), *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole*, ediția a 2-a, București: Ed. C.H. Beck, 2004, p. 1422-1423.

[Model articol]

Adăscăliței M. Tăierea ilegală a vegetației forestiere. În: *Revista de drept*, nr. 9, 2018, p. 17-22.

[Model articol în lucrări științifice]

Rurac M. Insolvabilitatea fictivă. În: *Culegere de lucrări științifice a Universității de Stat din Moldova*, 2001, vol. 9, p. 95-99.

[Model articol în materialele simpoziunilor]

Babuc V. ș.a. Cercetări și realizări în tehnica criminalistică. În: *Realizări, programe, perspective. Tezele conf. jubiliare internaționale*. Chișinău: Universitatea Tehnică a Moldovei, 1995, p. 152-157.

[Alte surse]

Codul cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova. Nr. 259-XV din 15 iulie 2004. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 30.07.2004, nr.125-129 (1479-1483).

[Model websites]

Mihai R. Relațiile de muncă în contextul prevenirii riscului de îmbolnăvire cu coronavirus (COVID-19), disponibil pe www.juridice.ro, accesat la 13 martie 2020.

Articolele propuse spre publicare vor fi supuse unui proces de evaluare de tip peer-review, efectuată de către doi referenți independenți.

Evaluarea are în vedere, îndeosebi, valoarea științifică a materialelor propuse spre publicare, aspectele de noutate doctrinară, documentarea și informarea bibliografică a autorilor, interesul publicistic al articolelor, respectarea cerințelor tehnice de redactare și stilul publicistic al autorilor.

Articolele acceptate de redacție intră în procesul de tehnoredactare și tipărire cu o lună înaintea publicării.

Redacția recomandă autorilor ca dimensiunile materialelor transmise spre publicare să nu depășească, de regulă, **20.000-40.000** de semne (fără spațiu).

Manuscrisele nepublicate nu se restituie.

Privitor la materialele care se publică, redacția își rezervă următoarele drepturi:

- să le redacteze în conformitate cu regulile de stil proprii revistei „Legea și Viața”;
- să le publice și în ediția electronică a revistei.

În vederea asigurării respectării deontologiei, prevenirii falsului științific și a plagiatului, autenticitatea textelor ce urmează a fi publicate în Revista științifică „Legea și Viața” va fi verificată prin programul pentru detectarea plagiatului *Plagiarism detector*. Nu vor fi publicate, iar cele publicate vor fi retrase dacă articolele conțin elemente plagiat sau suspiciuni de plagiat, fraude științifice sau date și rezultate falsificate, așa cum sunt definite de *Codul de etică și deontologie profesională a personalului științific și științifico-didactic* aprobat prin decizia CC a ANACEC din 18.12.2018.

De asemenea, opinia autorilor nu exprimă opinia redacției în abordarea subiectelor de referință.

Precizăm că regulile de stil proprii revistei „Legea și Viața” care trebuie avute în vedere la redactarea materialelor trimise redacției de către autori, precum și procesul de evaluare a acestora sunt disponibile în pagina web: www.academy.police.md

SUMAR:

STUDII ȘI COMENTARII**Simion CARP, Elena CARP****Specificul instruirii și particularitățile activității bibliotecii școlii de miliție a MAI URSS din Chișinău (anii 1940-1965)***The specific training and particularities of the activity of the library of the school of militia of the MIA of the USSR in Chisinau (years 1940-1965).....7***Ianuș ERHAN, Stanislav REABOI****Simplified procedure for finding and examination of contraventions – theoretical-practical aspects and application problems***Procedura simplificată de constatare și examinare a contravențiilor – aspecte teoretico-practice și probleme de aplicare.....23***Alexandru PARENIUC, Vasili BEDA****Early detection of terrorist campaigns.****General considerations, the pattern and main causes thereof***Detectarea timpurie a campaniilor teroriste.**Considerațiuni generale, modelul și cauzele principale ale acestora.....34***Oleg RUSU****Asigurarea securității penitenciare prin prevenirea introducerii obiectelor și substanțelor interzise în instituțiile penitenciare***Ensuring prison security by preventing the introduction of prohibited objects and substances into penitentiary institutions.....39***Andrian CIUMAC****Abordări actuale privind calitatea învățării în instituțiile****specializate de instruire ale Inspectoratului General pentru Situații de Urgență***Current approaches regarding the quality of learning in the specialized**training institutions of the General Inspectorate for Emergency Situations.....47***Evghenia GUGULAN, Iuliana MURSA****Aspecte comparative privind transmiterea masei succesoriale***Comparative aspects of the transmission of the inheritance property.....57***Andrei GHIMPU, Ion GÎNDEA****CRIMART PROJECT – ISF POLICE: goals, achievements and perspectives***PROIECTUL CRIMART – ISF POLICE: obiective, realizări și perspective.....69***Alina CODREANU****Dimensiuni teoretice privind conceptul de control al achizițiilor publice***Theoretical dimensions regarding the concept of public procurement control.....77***Tatiana DANILESCU****Life imprisonment of children, comparative criminal law analysis***Detențiunea pe viață a copiilor, aspecte de drept penal comparat.....85*

Dianu GORDILĂ Elemente de drept penal comparat privind infracțiunea de dezertare <i>Elements of comparative criminal law regarding the crime of desertion.....</i>	96
Ion CHIRTOACĂ The opening of the criminal case: the settlement of requests received from the criminal prosecution phase <i>Punerea pe rol a cauzei penale: soluționarea cererilor parvenite de la faza de urmărire penală.....</i>	103
Eugeniu MUSTEAȚĂ Unele considerente privind obiectul infracțiunii prevăzute la art.246¹ Cod penal al Republicii Moldova (concurența neloială) <i>Some considerations regarding the object of the offense provided for in art. 246¹ Criminal Code of the Republic of Moldova (unfair competition).....</i>	110

OPINII

Iurie ODAGIU, Andrei LUNGU Digitalizarea în sistemul educațional al Republicii Moldova: Un pas către viitor inspirat din experiențele internaționale <i>Digitization in the educational system of the Republic of Moldova: A step towards the future inspired by international experiences.....</i>	118
---	-----

RECENZII

Ianuș ERHAN Drept contravențional. Suport de curs, ediția a II-a revizuită și adăugită (Recenzie) <i>Contravention law. Course Support, 2nd Edition Revised and Added (Review)</i> <i>(autor/ authors: Oleg PANTEA, Albert ANTOCI).....</i>	123
Liliana CREANGĂ Tratamente inumane și degradante aplicate față de femei și minori în instituțiile de detenție din RSSM (anii 1944-1949). Studiu în baza documentelor de arhivă (Recenzie) <i>Inhuman and degrading treatments applied to women and minors in the detention institutions of the Moldovan SSR (years 1944-1949). Study based on archive documents (Review)</i> <i>(autor/authors: Simion CARP, Elena CARP).....</i>	125

STUDII ȘI COMENTARII

CZU [378.4+027](478)(091)

DOI 10.5281/zenodo.8388465

Simion CARP,
dr., prof. univ.
PhD,
University Professor

Elena CARP,
master în drept
master of law

SPECIFICUL INSTRUIRII ȘI PARTICULARITĂȚILE ACTIVITĂȚII BIBLIOTECII ȘCOLII DE MILIȚIE A MAI URSS DIN CHIȘINĂU (ANII 1940-1965)

Autorii și-au propus să investigheze în cadrul articolului de față specificul formării profesionale la școala de miliție din orașul Chișinău în perioada anilor 1940-1965, particularitățile activității bibliotecii acestei instituții de învățământ și impactul procesului de studii specific acestei școli asupra conștiinței absolvenților. Astfel, se constată că școala de miliție avea nevoie de literatură ideologică, editată la comanda regimului totalitar comunist. Literatura era cenzurată și expediată centralizat de către structurile ierarhic superioare, responsabile de sistemul de învățământ, către instituțiile subordonate. Potrivit autorilor, educația ideologică a cursanților în cadrul acestei instituții era o sarcină prioritară a cadrelor didactice. Totodată, în timpul studiilor cursanții participau la manifestări cultural-artistice și ideologice conform programelor coordonate cu autoritățile sovietice de la Moscova. Scopul era de a educa loialitatea cadrelor tinere și de a-i instrui să lupte pentru a anihila orice tip de rezistență antisovietică manifestată de basarabeni. În timpul orelor teoretice și practice, lectorii urmăreau scopul de a convinge cursanții că teroarea și abuzurile comise de către organele represive sovietice împotriva localnicilor sunt legale.

Cuvinte-cheie: Școală de miliție, RSS Moldovenească, activitatea bibliotecii, educație ideologică, cenzură.

THE SPECIFIC TRAINING AND PARTICULARITIES OF THE ACTIVITY OF THE LIBRARY OF THE SCHOOL OF MILITIA OF THE MIA OF THE USSR IN CHISINAU (YEARS 1940-1965)

The authors proposed to investigate in the present article the specifics of professional training at the militia school in the city of Chisinau during the years 1940-1965, the peculiarities of the activity of the library of this educational institution and the impact of the study process specific to this school on the consciousness of the graduates. Thus, it is found that the militia school needed ideological literature, edited at the command of the communist totalitarian regime. The literature was censored and sent centrally by the hierarchically superior structures, responsible for the education system, to the subordinate institutions. According to the authors, the ideological education

of the students in this institution was a priority task of the teaching staff. At the same time, during their studies, the students participated in cultural-artistic and ideological events according to the programs coordinated with the Soviet authorities in Moscow. The aim was to educate the loyalty of the young staff and train employees to fight to annihilate any kind of anti-Soviet resistance shown by the Bessarabians. During the theoretical and practical classes, the lecturers aimed to convince the students that the terror and abuses committed by the Soviet repressive organs against the local people were legal.

Keywords: Militia school, Moldavian SSR, library activity, ideological education, censorship.

Introducere. La finele secolului XX, în urma destrămării URSS, Republica Moldova a devenit stat independent, care la eliberarea de regimul dictatorial sovietic a pornit pe calea democrației, confruntându-se cu mari dificultăți. Societatea polarizată avea nevoie de o perioadă de tranziție pe parcursul căreia să se orienteze spre alte valori, spre alte modele culturale și politice. În urma acestui proces, care continuă și la etapa actuală, s-au produs schimbări considerabile. Au fost inițiate proiecte care au contribuit la îmbunătățirea calității vieții cetățenilor. Pe parcursul anilor oamenii și-au schimbat modul de gândire și, evident, modul de viață. Populația a conștientizat că doar aspirând la valorile europene și respectând principiile general umane, drepturile și libertățile fundamentale, avem șanse să ne asigurăm un viitor prosper și sigur. Dar și pe fundalul acestor aspirații, se mai aud mesaje nostalgice, care îndeamnă publicul să susțină curente politice ce sunt o emanație a fostului regim totalitar comunist, justifică crimele comise de exponenții puterii sovietice și doresc revenirea ei la guvernare. Specificul învățământului sovietic, unde propaganda politică era foarte prezentă, și-a lăsat amprenta și asupra Școlii speciale de miliție a MAI URSS din Chișinău, instituție care a fost lichidată în primii ani de la proclamarea independenței de către Republica Moldova.

Metode și materiale aplicate. În limitele de studiu ale acestui articol, au fost aplicate metodele: istorică, analiza, sinteza, comparația și conștientizarea logică. Materialele utilizate le constituie publicații ale savanților din domeniu, materiale de arhivă, precum și

legislația relevantă.

Rezultate obținute și discuții. Instituția de învățământ la care ne referim a fost fondată în urma ocupării Basarabiei de către Armata Roșie în anul 1940. Astfel: „în perioada august-septembrie 1940 are loc un amplu proces de reorganizare și definitivare a structurii organizatorice a sistemului de organe pentru afacerile interne al R.S.S. Moldovenești. Concomitent, au fost aprobate statele, fiind supuse selectării cadrelor pentru posturile vacante. Ulterior, în lunile septembrie-octombrie 1940, a urmat completarea organelor afacerilor interne cu efectivul de trupă și de comandă. La etapa inițială, organele afacerilor interne din R.S.S. Moldovenească au fost completate cu cadre aduse din republica autonomă și din alte regiuni ale URSS. Dar se impune, tot mai insistent, problema pregătirii profesionale și speciale pentru organele afacerilor interne din republică. În acest scop, la începutul lunii octombrie 1940, prin ordinul șefului Direcției miliției muncitorești țărănești, căpitanul P. Orlov, a fost fondată Școala de Miliție din orașul Chișinău. Prin ordinul nr. 81 din 23 octombrie 1940, Nicolai Mocealov este numit în funcția de șef al școlii, avându-i drept șefi-adjuncți pe Pavel Tihonov și pe Avram Tolcaciiov.

Până în luna februarie 1941 în cadrul școlii au fost pregătiți 180 de funcționari pentru organele de miliție din republică. La 1 aprilie un nou ansamblu de persoane și-au început studiile, dar acestea au fost întrerupte de război. În iunie 1944, Școala de miliție din orașul Chișinău și-a reluat activitatea de pregătire a funcționarilor pentru organele de

miliție. Un an mai târziu, în baza ordinului din 29 septembrie 1945 a comisariatului poporului pentru afacerile interne din URSS, Școala de Miliție este transferată din subordinea nemijlocită a Comisariatului Poporului pentru Afacerile Interne al URSS. Astfel, procesul de pregătire a cadrelor pentru organele afacerilor interne este transferat din subordinea Republicană în cea unională” [18, p. 16-17].

În viziunea istoricului Pavel Moraru: „Reinstaurarea autorităților de ocupație sovietice în Basarabia a adus cu sine teroarea politică, arestarea și deportarea în masă a oamenilor nevinovați, rechiziții forțate de produse alimentare, etatizarea gospodăriilor și înregimentarea țăranilor în colhozuri, mobilizarea la munci forțate (în teritoriul R.S.S. Moldovenești și peste hotarele ei, abuzurile și fărâdelegile militarilor și funcționarilor sovietici, foametea organizată din anii 1946-1947, distrugerea culturii și a patrimoniului național, promovarea românofobiei sub pretextul luptei cu naționalismul...” [13, p. 81].

La realizarea acestor misiuni au participat atât cadre didactice și cursanți, cât și absolvenți ai acestei instituții de învățământ. Efectivul școlii de miliție era parte componentă a organelor represive sovietice, care au comis crime și abuzuri împotriva localnicilor. În acest sens, am considerat necesar să publicăm unele materiale de arhivă cu privire la activitatea școlii și bibliotecii care erau implicate în procesul de formare profesională, cât și despre programele de învățământ în baza cărora erau pregătiți specialiștii pentru „menținerea ordinii publice” în acea perioadă.

De remarcat că bibliotecile din cadrul școlilor de miliție aveau un rol semnificativ în procesul de pregătire a cadrelor pentru structurile de forță din URSS. Acestea printr-un spectru larg de activități asigurau procesul de formare profesională și educație ideologică a cursanților, conform directivelor regimului totalitar comunist. Amintim că, în primii ani de activitate, școala de miliție a fost dislocată într-un sediu din centrul orașului Chișinău,

identificat de către conducerea MAI RSSM. Ulterior s-a constatat că acest sediu nu corespunde cerințelor, pentru că nu dispunea de suficient spațiu pentru realizarea procesului de instruire a viitorilor ofițeri ai organelor represive sovietice. Printre altele se menționa că lipsește o sală de lectură încăpătoare în cadrul bibliotecii și nu este literatură de specialitate. Aceste probleme însă nu au fost rezolvate pe parcursul primilor ani de activitate.

Astfel, în cadrul unei ședințe desfășurate cu ușile închise, deja în luna martie 1948 șeful ciclului disciplinelor sociale și economice, ofițerul Ganin, menționa: „Să nu uităm că principala sarcină a școlii este de a transforma în cel mai scurt timp cursanții în ofițeri-ckești. Pentru aceasta suntem obligați să muncim foarte mult, însă baza materială a școlii nu corespunde necesităților noastre. Nu avem o bibliotecă ce ar corespunde cerințelor și din această cauză nu putem desfășura activități cultural-educative. Totodată, biblioteca nu dispune de fondul necesar de carte. E foarte puțină literatură militară și de specialitate. Ultimul timp au fost editate cărți bune, dar la noi în bibliotecă ele nu au ajuns. În acest context trebuie de urgență completat fondul de carte al bibliotecii pentru a putea educa cursanții conform cerințelor înaintate de conducerea țării” [2, f. 264-265].

Despre aceleași probleme vorbește și lectorul Morgunov, adresând următorul mesaj conducerii MAI: „Solicităm Direcției Cadre a MAI URSS și secției noastre de cadre să ne acorde ajutor în asigurarea cu placate și cărți. În biblioteca noastră lipsește literatura necesară, iar să găsești ceva aici este extrem de complicat. Amintesc că noi de trei ani activăm în calitate de școală și avem deja două promoții. Pentru a redresa situația este nevoie de un suport considerabil în acest domeniu... Totodată nu avem destui învățători. Planul de studii este voluminos, iar noi suntem obligați să-l îndeplinim pentru că este aprobat de către conducerea din Moscova...

Și totuși pe parcurs am obținut unele

rezultate. Să recunoaștem că un an și jumate în urmă cursanții noștri aveau un alt aspect. Evident că majoritatea dintre ei sunt recrutați din sate și n-au avut acces la cultură, iar la moment ei se descurcă foarte bine și deja pot prezenta de sine stătător o informație politică” [2, f. 54-255].

Din cele relatate de ofițerul Morgunov reiese că școala nu avea suficientă literatură și lectorii întâmpinau dificultăți în ceea ce ține de educarea cursanților. Totodată, acesta menționează că tinerii recrutați din sate sunt slab pregătiți, pentru că nu au avut acces la cultură. De remarcat că în cadrul școlii din Chișinău își făceau studiile nu doar cursanți selectați din regiune, ci și tineri aduși din Rusia, despre care „V. I. Lenin scria: «O asemenea țară sălbatecă ca Rusia, în care masele pur și simplu au fost private de învățământ, iluminare și cunoștințe - o astfel de țară nu mai există în Europa»” [20, p. 7].

Același lucru este confirmat și de autorul P. Berkov, care descria nivelul de cultură a populației ce locuia în capitala Rusiei în perioada anilor '20 ai secolului trecut și atitudinea acesteia față de lectură și cărți: „«Plebea» din piața Aleksandrovsk nu urmărea scopuri mărețe. Erau de regulă oameni tineri, care iubeau să consume alcool și să petreacă timpul în ceainărie la o discuție cu tovarășii, evident că discuțiile nu erau despre literatură. Totodată în acele localuri apăreau persoane care îndemneau unele grupuri să procure biblioteci întregi și arhive la un preț mic. În calitate de recompensă pentru livrarea informației persoana se alegea cu o carte pe care și-o selecta... V. N. Baskov, unul dintre descendenții generațiilor de «plebei» ce activa în piața Aleksandrovsk, la întrebarea noastră de ce majoritatea cărților pe care le vinde nu au copertă, a recunoscut că venitul de bază la vânzarea cărților el și alți vânzători îl obțin de la cizmari, dar nu de la bibliofili: primii cumpără la un preț bun coperta de carton pe care o folosesc la confecționarea încălțăminte, iar ceilalți cumpără cărțile fără copertă, plătind

5, 10 și 15 copeici pentru o carte” [19, p. 70].

Deci după revoluția din 1917 cărțile rare erau vandalizate. Copertile le procurau cizmarii, iar restul trecea în posesia vânzătorilor ambulanți care le foloseau în calitate de ambalaj. Foarte puține au ajuns pe mâini bune. Același lucru s-a întâmplat și în Basarabia odată cu revenirea ocupanților sovietici la putere în 1944. Aceștia au evacuat în Rusia loturi de carte rară, iar majoritatea cărților românești au fost distruse: „Ordinea în biblioteci” s-a făcut în termen de două săptămâni (începând cu 1 august 1944), fiind extrasă „toată literatura, placatele, lozincile, portretele, editate sau aduse în Moldova de către ocupanții germano-români.” Pe parcursul verii anului 1944 s-a făcut „extragerea literaturii cu conținut antisovietic” din biblioteci, școli, cluburi și alte instituții” [15, p. 25-26; 13, p. 101].

Din cele relatate putem sesiza ce atitudine față de valorile culturale aveau specialiștii aduși în Basarabia din regiuni îndepărtate ale Rusiei sovietice. Evident că școala de miliție avea nevoie de literatură ideologică, editată la comanda regimului totalitar comunist. Selectarea fondului de carte nu depindea doar de bibliotecari. Literatura era cenzurată și expediată centralizat de către structurile ierarhic superioare, responsabile de sistemul de învățământ, către instituțiile subordonate. Guvernarea sovietică considera că: „...bibliotecarul «nu trebuie să depună efort pentru a cunoaște cerințele cititorilor și interesele lor. Datoria lui este de a contribui la îndeplinirea obiectivelor ideologice»” [26, p. 65].

Cert e că educația ideologică a cursanților în cadrul acestei instituții era o sarcină prioritară a cadrelor didactice. La scurt timp: „Școala moldovenească a C.P.A.I. (Comisariatul Poporului pentru Afacerile Interne - NKVD) al URSS asigura instruirea corpului de comandă al organelor afacerilor interne. Durata studiilor era de un an de zile. În 1945, anul de studii a început la 15 octombrie. Ținând cont de nivelul insuficient de pregă-

tire a candidaților, acestora le-a fost stabilită o perioadă de formare inițială până la 1 ianuarie 1946. De menționat și faptul că potrivit Legii „Cu privire la reorganizarea Consiliului Comisarilor Poporului al URSS în Consiliul de Miniștri al URSS...”, din 15 martie 1946, Comisariatul Poporului pentru Afacerile Interne al R.S.S. Moldovenești și-a schimbat denumirea în Ministerul Afacerilor Interne” [18, p. 17-18].

În acea perioadă Ministrul Afacerilor Interne al URSS a dat indicație conducerii școlilor de miliție să identifice posibilități pentru a oferi acces la cursuri „cadrelor cu experiență”, care nu aveau studii. Despre îndeplinirea acestui ordin raporta la adunarea din martie 1948 locțiitorul șefului școlii, ofițerul Kuceruk: „Ministrul Afacerilor Interne al URSS în ordinul 00378 din anul 1946 a pus sarcina – în viitorii 4-5 ani să fie implicat la studii în școlile MAI tot efectivul de bază și cel operativ. Să fie educați pe parcursul studiilor specialiști care vor cunoaște la perfecție teoria marxism-leninismului, vor obține cunoștințe juridice, generale și speciale. Aceste misiuni au fost puse în sarcina sistemului de învățământ și în luna septembrie a anului 1947 în cadrul școlii de miliție din Chișinău au fost admiși 138 de audienți la secția fără frecvență... Astfel ne-am convins că această formă de învățământ este eficientă și trebuie extinsă” [2, f. 194].

După cum am menționat anterior, în subdiviziunile MAI RSSM activau cadre invitate din alte regiuni ale URSS. Spre exemplu, în secția de luptă cu sustragerile din proprietatea socialistă erau prevăzute: „26 de funcții. Dintre care 18 erau ocupate. Alte 8 funcții erau vacante. După apartenență politică: 10 dintre ei sunt comuniști, 4 comsomoliști și 4 persoane nu sunt membri de partid. Conform studiilor: 6 persoane au studii medii, 9 persoane au studii mai jos de medii, 1 persoană fiind analfabetă. Posedă vechime în muncă: 2 persoane până la 2 ani, 6 persoane de la 2 la 5 ani, 2 persoane de la 5 la 10 ani, 7 persoa-

ne mai mult de zece ani... După naționalitate: 10 ruși, 5 ucraineni, 2 evrei, 1 georgian... Din 18 persoane efectiv 7 persoane fac studii la secțiile fără frecvență, dintre care 1 persoană la școala superioară de ofițeri, 6 la școala de ofițeri a MAI din Chișinău la secția fără frecvență...” [2, f. 303-304].

Deci, în cadrul acestei școli își făceau studiile cursanții de diferite naționalități și cursurile se citeau în limba rusă. Totodată, în timpul studiilor cursanții participau la manifestări cultural-artistice și ideologice, conform programelor coordonate cu autoritățile sovietice de la Moscova. Scopul era de a educa loialitatea cadrelor tinere și de a-i instrui să lupte pentru a anihila orice tip de rezistență antisovietică manifestată de basarabeni. În timpul orelor teoretice și practice, lectorii urmăreau scopul de a convinge cursanții că teroarea și abuzurile comise de către organele represive sovietice împotriva localnicilor sunt legale. Concomitent, îi instruiam cum să fabrice dosare împotriva persoanelor ce nu erau devotate regimului. Pe parcurs și în biblioteca școlii au apărut multe cărți editate de pseudosavanții sovietici, care justificau crimele comise de exponenții regimului totalitar comunist.

În același timp, ministrul de Interne al RSSM, general-locotenentul F. Tutușkin, exercita presiuni asupra lectorilor ca aceștia să instruiască cursanții să se încadreze mai activ în lupta cu naționaliștii din regiune. De regulă, puneam următoarele întrebări: „Dar de ce nu oferiți exemple din viața anume din Moldova? Dumneavoastră trăiți în Republica Moldovenească, unde ia amploare lupta de clasă și cu colectivizarea. Iar voi nu țineți pasul cu viața și nu înțelegeți acest lucru. Această situație poate genera mari pericole pentru noi... Trebuie să luați dosarele penale, unde figurează teroriști. La ziua de azi în Moldova are loc o crâncenă luptă de clasă. Voi trebuie să pregătiți cursanții pentru ca ei să știe cu cine să lupte și în ce direcție să îndrepte lovitură operativă” [2, f. 261-262].

Evident că viitorii specialiști erau instruiți să lupte cu localnicii care opuneau rezistență ocupanților sovietici. Dosarele se fabricau foarte ușor: „Oricine nu era de acord cu doctrina comunistă putea fi oricând învinovățit de legături cu „agenturile străine” [10, p. 134].

Poziția ministrului de Interne era susținută și de adjuncții săi. În acest context, locțiitorul ministrului Afacerilor Interne, Babușkin, menționa: „Școala noastră trebuie să pregătească buni ofițeri-cekiști, iar acest nivel e mai înalt decât al unui ofițer al forțelor armate, pentru că el trebuie să îndeplinească misiunile de apărare a ordinii publice. Diferența dintre un ofițer-cekist și un ofițer militar este mare, chiar dacă ambii au funcții importante în stat. De aceea trebuie să pregătim buni ofițeri-cekiști... Studiile sunt prevăzute pe un termen de trei ani, iar soldatul trebuie să treacă toate etapele și să devină ofițer-cekist, care va respecta cu strictețe Constituția lui Stalin... Noi suntem obligați să educăm ofițeri-cekiști, care vor fi pregătiți să lucreze în condiții locale” [2, f. 270-271-272].

După cum vedem, și acest funcționar înaintea sarcinilor caracteristice organelor represive sovietice. De a pregăti ofițeri-cekști, care vor respecta constituția lui Stalin și vor fi pregătiți să lucreze în condiții locale. Era un mesaj concret de a pregăti specialiști ce vor supune represiunilor basarabienii. Amintim că CK a fost creat de bolșevici pentru a lichida oponenții politici: „La 7 noiembrie 1917, Lenin, în calitate de președinte al Consiliului Comisarilor poporului, semnează un decret prin care instituia „Comisia extraordinară pentru a combate contrarevoluția, sabotajul și abaterile de la serviciu”. Primele două cuvinte ale acestei lungi titulaturi, pe rusește, sunt „Cerezviciainaia Komisia”, de unde, prin prescurtare, numele comisiei extraordinare deveni „Ceka” [17, p. 82].

După cum afirmă autorul român Cornel Tabacu: „Cu asemenea executanți și cu tendința Cekăi de a suprima tot ce este

contrarevoluționar, nu este de mirare că din anul 1917 până la finele războiului civil, teroarea roșie a făcut în total 1 761 065 victime: 25 episcopi, 1215 eclesiastici, 6575 profesori și învățători, 800 medici, 54 850 ofițeri, 260 000 oamenii de trupă, 10 500 agenți de poliție, 48 000 jandarmi, 19 850 funcționari, 344 250 intelectuali, 815 000 țărani și 192 000 lucrători” [17, p. 88-89].

Așadar, cekiștii erau „modelul” la care trebuiau să se raporteze cursanții școlii de miliție din Chișinău. În acest sens, ministrul Afacerilor Interne al RSSM, generalul Tutușkin, menționa: „Amintesc despre indicațiile tovarășului Stalin cu privire la selectarea cadrelor: în atenție trebuie să fie convingerile politice ale candidatului, aprecierea nivelului de cunoștințe politice și a devotamentului față de partid și de guvernul sovietic. De verificat cât de bine e pregătit acest lucrător să îndeplinească o sarcină sau alta. Anume aceste indicații ale tovarășului Stalin trebuie să fie pentru noi un punct de pornire la selectarea și pregătirea cadrelor în școală. Se pune întrebarea: ce fel de cursanți trebuie să pregătim? În primul rând, noi trebuie să pregătim cursanți ferm devotați Patriei, partidului, guvernului sovietic. Noi trebuie să pregătim cadre la nivelul școlii militare, disciplinați, iar la obiectele speciale să pregătim cekiști bine instruiți. Iată ce calități trebuie să aibă cursanții-absolvenți.

Totodată, am constatat că una dintre cele mai mari probleme cu care se confruntă colectivul pedagogic este faptul că aceștia sunt rupți de realitate, nu cunosc situația operativă zilnică și sarcinile Ministerului Afacerilor Interne. E o mare greșeală, pe care noi am comis-o. A doua greșeală a lectorilor ține de faptul că aceștia s-au rupt de politica partidului și a organelor sovietice cu privire la Republica Moldovenească. Și iată din cauza acestor două greșeli calitatea pregătirii cursanților s-a dovedit a fi slabă... Învățătorii trebuie să cunoască bine lucrul, trebuie să cunoască situația din republică, trebuie să cu-

noască condițiile în care vor lucra cursanții. E necesar să cunoască cum se desfășoară procesul de colectivizare în Moldova, cum se intensifică lupta de clasă în sate, și faptul că la noi în Moldova sunt elemente criminale dușmănoase. Spre regret, lectorii noștri nu cunosc situația din republică. Teorie le citesc suficientă, însă nu fac legătură cu realitatea, cu sarcinile care trebuie să le îndeplinească Ministerul Afacerilor Interne în funcție de situația din republică... Astfel, solicit să fie înaintate cerințe avansate față de colectivul pedagogic, în conformitate cu sarcinile pe care le înaintează Comitetul Central al partidului. În mod special lectorilor care sunt responsabili de educația ideologică” [2, f. 272-273].

În continuare, generalul Tutușkin dă următoarele indicații: „Pe lângă toate cele menționate trebuie să luați în calcul faptul că noi lucrăm într-o republică cu o situație mai specială. Oamenii de aici foarte puțin timp beneficiază de condițiile de viață asigurate de puterea sovietică. Din această cauză și cursanții selectați din rândul localnicilor nu pot fi comparați cu cei sosiți din alte regiuni ale Uniunii Sovietice. În acest context noi nu vom putea atinge scopul urmărit doar aplicând măsuri administrative. Calea corectă este de a ne implica activ în sistemul de învățământ și să reeducăm acești oameni... E necesar să se acorde mai multă atenție celor de la secția fără frecvență. Trebuie să se mențină legătura cu șefii din teritoriu, să se acorde ajutor cursanților și neapărat să fie asigurați cu manuale. Totodată, să se întreprindă măsuri ca la sesiunea viitoare rezultatele să fie mai bune. Fiecare cursant trebuie să împuște bine, să fie bine pregătit fizic, să poată participa la diferite operațiuni speciale, spre exemplu la lichidarea bandelor, să poată desfășura operațiuni speciale fără a înregistra pierderi umane în rândul efectivului, să poată face percheziții, arestări, să poată mânui armamentul, să fie disciplinat etc. Totul trebuie luat în calcul în timpul pregătirii, pentru a nu i abate de la sarcinile de bază pe care trebuie

să le îndeplinim... E important să coordonăm planul școlii cu planul activității organizației de partid, pentru că se creează părerea că școala are planul său, iar partidul alt plan, ceea ce nu este corect. Cât privește disciplina, e necesar să înțelegem că cursanții trebuie educați să manifeste devotament partidului, guvernului sovietic, să fie cinstiți și corecți. Dacă colaboratorul nu este cinstit, acest lucru este cel mai mare pericol pentru sistem. L. P. Beria a dat afară din organe mulți oameni necinstiți fără a lua în calcul funcțiile și gradele pe care aceștia le dețineau” [2, f. 274-275].

Din acest mesaj se desprind următoarele indicații lansate de ministru: cursanții trebuie învățați să tragă bine din armă, să aresteze, să facă percheziții, să participe la lichidarea așa-numitelor bande. Organele represive sovietice îi considerau bandiți pe toți cei care își apărau identitatea națională și nu se înscriau în gospodăriile colective agricole la indicația puterii sovietice. Pe lângă aceste indicații, Tutușkin reiterează că lectorii nu dispun de manualele necesare pentru instruire. De regulă era vorba de manuale de specialitate și de istorie, în care se falsifica adevărul prezentându-se profilul dușmanilor puterii sovietice. Suplimentar la cele relatate, ministrul de Interne al RSSM vorbește despre importanța așa-numitului proces de reeducare a tinerilor din regiune, care au trăit foarte puțin în condițiile puterii sovietice. De fapt sarcina consta în rusificarea localnicilor. Pentru realizarea acestor misiuni bibliotecile erau obligate să contribuie la promovarea imaginii pozitive a reprezentanților organelor represive sovietice, recomandând pentru lectură cărți despre „apărătorii ordinii de drept”: „în care eroul principal era un simbol al vitejiei, onoarei și demnității” [28, p. 111].

În acea perioadă, se promova cultul „eliberatorilor sovietici”, iar odiosul Lavrentii Beria era prezentat ca un model de luptă cu corupția. Realizându-și misiunea, biblioteca școlii de miliție școlariza cursanții publicând buletine informative și amplasând standuri

cu documente elaborate de Partidul Comunist. Toți vizitatorii trebuiau să aibă acces la presa periodică prin intermediul căreia liderii politici glorificau realizările regimului totalitar comunist. Majoritatea activităților erau executate în cooperare cu alte subdiviziuni ale școlii, printre care se număra clubul instituției. Despre rezultatele obținute în acest domeniu raporta la una din ședințe Șubin, șeful clubului, menționând că: „Aproape toți cursanții sunt abonați la ziare, locale și centrale. În cadrul școlii primim 125 de numere de ziar, dintre care 86 sunt rezervate cursanților. ...Am organizat o fanfară. Totodată am organizat și o trupă de teatru dramatic, însă nu putem juca spectacole unde este nevoie și de fete. Singura fată din bibliotecă refuză să participe și suntem nevoiți să implicăm cursanții pentru a juca roluri feminine” [2, f. 256].

Evident că multiplele activități cu tentă ideologică remodelau conștiința cursanților și în cele din urmă (cu mici excepții) aceștia se transformau în ceea ce dorea să facă din ei regimul totalitar comunist. În ciuda rezultatelor pozitive raportate de conducători, permanent aveau loc încălcări de disciplină și se comiteau crime de către cursanții și absolvenții școlii de miliție. Toate incidentele se tănuiau. Însă la ședințele desfășurate cu ușile închise se discutau cazurile înregistrate. Astfel, la una din asemenea întruniri, ofițerul Tarakanov a prezentat următoarea informație: „Din cauza lipsei studiilor și educației politice a crescut numărul încălcărilor de disciplină în rândul efectivului. O să aduc un exemplu neînsemnat, însă destul de concret. Noi am discutat comportamentul unui milițian de sector, care scria pe hârtie „5 ruble”, „10 ruble” și aceste taloane le elibera țăranilor din localitate, sosiți cu marfa la piață, însușind acești bani fără niciun drept. Există un șir de alte probleme, care vorbesc despre lipsa studiilor generale și a educației politice din care cauză se încalcă disciplina noastră, a cekiștilor. Sunt mulți tovarăși, care, în zilele de odihnă, în loc să lucreze asupra sa

și să-și perfecționeze nivelul pregătirii ideologice, merg de dimineață la piață, la butoaiele cu vin și până seara se îmbată în așa hal că împuşcă prin piață, omoară oameni și deja la ora 8 seara se află în închisoare. Asupra dezvoltării acestor oameni trebuie să se lucreze. Spre regret, există o mulțime de asemenea persoane, care în loc să lucreze asupra propriei dezvoltări comit fapte de acest gen, iar conducătorii nu cunosc cu ce se ocupă subalternii lor în timpul liber” [2, f. 203].

Analizând comportamentul funcționarilor sovietici, autorul B. Ficeac a constatat că: „Ideologia, principiile „înălțătoare” în numele cărora guvernau liderii comuniști ajunseseră simple idei abstracte, menite să justifice represiunea. Ceea ce îi interesa pe conducători era doar menținerea unei puteri absolute asupra oamenilor, în numele căreia să-și aroge privilegii nemăsurate. Ei erau primii care încălcau principiile pe care le propovăduiau” [10, p. 154].

Deci, constatăm că doar se mima lupta cu cursanții care încălcau disciplina. O soluție în acest sens a identificat Kolesov, șeful adjunct al secției studii fără frecvență a școlii de miliție, care relatează următoarele: „Dacă revenim la lucrul educativ este cazul să conștientizăm că nu e suficient să ne limităm doar la informații politice. Noi educăm nu soldați, ci ofițeri. Peste doi ani acești cursanți vor fi ofițeri și ei trebuie să cunoască multe despre etica ofițerilor și onoarea de ofițer, iar cursanții noștri nu au nici ținută și nici nu pot vorbi în public. E necesar să se facă un șir de lecții anume la tema: onoarea de ofițer etc. Recunoaștem că până la moment n-a fost desfășurată niciuna. Dacă ne vom implica serios în realizarea acestor obiective, eu cred că vom îndeplini toate sarcinile înaintate de către Ministerul Afacerilor Interne” [2, f. 259].

Despre disciplină și respectarea regulamentelor militare de către cursanți la aceeași ședință a vorbit șeful ciclului pregătire militară Hramozin, care afirma: „Principalul motiv care favorizează încălcarea dis-

ciplinei este faptul că tinerii care vin la noi au trăit doar în condițiile Moldovei, și ei nu au o pregătire ideologică satisfăcătoare. Din această cauză se confruntă cu mari probleme la învățatură și la disciplină... Pe când disciplina militară se educă pe baza Regulamentelor Militare care au fost reînnoite și aprobate de tovarășul Stalin. Anume în baza regulamentelor trebuie educați cursanții noștri. E necesar să se fortifice lucrul educativ și ideologic, pentru ca toți cursanții să pătrundă organic și conștient în cerințele acestor regulamente, cât și ale ordinelor și dispozițiilor date de șeful școlii tov. Dodon. Corect s-a menționat aici despre nivelul scăzut al pregătirii practice a cursanților... Eu consider necesar ca toți lectorii să fie delegați în raioane, unde împreună cu funcționarii din localitate să participe la îndeplinirea misiunilor de serviciu pentru a acumula mai multă experiență. E cazul să menționez că până la moment în cadrul școlii e dificil să desfășurăm instruirea militară. În program sunt foarte puține ore la tactică și la mânuirea armelor de foc. Însă și în situația dată am îndeplinit toate sarcinile. Afirm că avem cursanți foarte buni, însă baza materială nu ne permite să-i instruiem calitativ. Corect a menționat tovarășul Ministru: „cursantul trebuie să împuște excelent”. În acest sens noi am petrecut multe activități suplimentare, printre care organizarea competițiilor consacrate aniversării a 30 de ani ai Armatei Roșii. O problemă a apărut din cauza că am tras în timpul competițiilor din armament străin. Noi avem carabine, dar sunt într-o stare că din ele este imposibil să tragem...

...În pofida celor raportate, promitem că vom modifica orarul zilnic, vom identifica timp suplimentar pentru pregătirea fizică și instrucția de front, vom revizui formele de activitate și vom îndeplini toate sarcinile ce stau în fața școlii noastre” [2, f. 259-260].

Și acest reprezentant al organelor represive sovietice menționează că localnicii selectați la studii trebuie reeducați, pentru că nu au o pregătire ideologică bazată pe stali-

nism și nu cunosc regulamentele militare elaborate sub îndrumarea acestui lider bolșevic. Era o strategie a acestui regim, îndreptată spre rusificare prin impunerea basarabenilor să se dezică de identitatea națională. Despre metodele utilizate de regimul totalitar comunist pentru a prelua controlul asupra populației țărilor ocupate a scris victima represiunilor politice Sergiu Grosu. El a publicat crâmpie din mesajele lansate de unii lideri bolșevici care își împărtășeau experiența în fața subalternilor, afirmând următoarele: „Dacă am putea ucide mândria națională și patriotismul, fie și numai la o singură generație, am putea considera că am cucerit țara. Urmează de aici că trebuie să se facă o propagandă continuă pentru a submina atașamentul cetățenilor, mai ales al adolescenților, față de țara lor...” [11, p. 49].

Pornind să realizeze acest obiectiv, bolșevicii au recurs, într-o primă etapă, doar la represiuni și teroare împotriva populației. Au implicat în acest proces și efectivul școlii de miliție din Chișinău. Mulți autori contemporani au scris că membrii de partid, specialiștii invitați din Rusia, precum și alte categorii de persoane loiale regimului nu erau sancționate în caz că încălcau disciplina. În același timp, localnicii erau condamnați la ani grei de închisoare pentru sustragerea a câtorva spice de grâu. Uneori persoana era arestată în timp ce îndeplinea indicațiile reprezentanților organelor represive sovietice. Un asemenea caz a fost raportat conducerii MAI într-o notă strict secretă, în care se menționa că: „la 23 martie anul curent a fost arestat cet. Gamețkii Mitrofan Dorofeevici în timpul vânzării a 120 kg. de macuh. În timpul investigațiilor s-a constatat că macuhul îi aparține șefului secției Ministerului Securității de Stat (MGB) a r. Camenca, căpitanului Mironșikov” [4, f. 301].

De menționat că angajatul MGB nu a fost pedepsit. Altfel reacționau conducătorii când apărea vreo informație operativă despre funcționarii ce au avut în trecut legături cu administrația română. Nu erau trecuți cu ve-

derea nici copiii acestora. Un asemenea caz a fost raportat conducerii MAI RSSM de către șeful secției de miliție Ocnița, maiorul Bardievski: „Pașaportistul Caterenciuc, fiul fostului secretar al partidului Cuzist, a fost eliberat din organele de miliție la data de 15.11.1947” [1, f. 194].

Astfel, ne convingem că activitatea așa-numitelor organe de drept era selectivă. În acest sens lectorii școlii de miliție deseori dădeau sfaturi cursanților cum pot fi distruse urmele și probele în anumite cazuri ce vizau persoane importante din rândul partidului comunist. Era stilul de lucru al organelor represive sovietice. Să-i acopere pe ai săi și să identifice persoane neloiale puterii sovietice, pentru ca, aplicând tortura, să le forțeze pe acestea din urmă să-și asume comiterea crimei. Pe parcursul anilor tot mai mulți cursanți și absolvenți ai școlii de miliție au participat alături de alte structuri la represii împotriva basarabenilor. După cum menționează istoricul Anatol Petrencu, „... în 1948 autoritățile sovietice de ocupație au făcut trierea gospodăriilor țărănești din R.S.S.M. în cele ce urmau a fi incluse în cooperative agricole și în „chiaburești”. În vara anului 1949 peste 35 mii de oameni – dintre ei majoritatea fiind femei, copii, bătrâni – au fost deportați în Siberia și alte regiuni îndepărtate ale URSS. Regimul comunist a fost tot atât de (sau chiar mai) feroce decât cel nazist. În Germania fascistă a te naște evreu însemna calea spre lagărul de concentrare și exterminare. În URSS-ul stalinist a fi declarat „chiabur” însemna confiscarea averii, deportarea familiei în regiunile polare în care nu puteai supraviețui. A fi declarat „chiabur” în URSS însemna a fi etichetat „dușman de clasă”; conform „teoriei” oficiale, cu cât societatea înainta mai mult spre comunism, cu atât mai aprigă devenea lupta de clasă, deci, cu atât mai îndreptățită era lichidarea fizică a oamenilor” [14, p. 27].

De remarcat că „în anul 1949 Școala de miliție din orașul Chișinău este transferată în cadrul Ministerului Securității de Stat

al URSS și asigură pregătirea inspectorilor de sector și a funcționarilor serviciilor operative” [1, p. 18]. În cadrul școlii procesul de instruire se realiza după tiparele comuniste. Mesajele liderilor politici erau preluate de către subalterni și realizate cu strictețe. Au fost însă și unele situații confuze. Istoricul Sergiu Matveev specifică: „Anul 1951 a fracturat evoluția studiilor la nivel de URSS, fapt care a afectat și regiunile. Articolul lui I. Stalin în probleme de lingvistică și etnografie, modificările administrative în cadrul AȘ a URSS, denigrarea și autocenzurarea a tot ce s-a făcut în anii precedenți au creat o stare de haos în instituțiile istorice. S-a declanșat o „criză a savanților”, cei mai mari cercetători sovietici simțindu-se obligați să renunțe la tot ce se făcuse până la acel moment. Acest fapt a adus la apariția unor nume noi în cercetarea academică, care vor dirija studiile istorice pentru o perioadă de peste 30 de ani” [12, p. 139].

Deci, articolul lui Stalin a provocat o reacție în lanț. În acea perioadă a fost înlocuit ministrul Afacerilor Interne al RSSM, generalul F. Tutușkin, cu generalul P. Kulik. Conducerea școlii de miliție din Chișinău a solicitat de la șefii subdiviziunilor să eficientizeze procesul de pregătire a cadrelor. Biblioteca a primit indicația de a desfășura activități cu implicarea cursanților în timpul lor liber pentru a le stimula interesul față de literatura social-politică, științifică, militară, de specialitate, beletristică editată de autori sovietici. Aceste activități au continuat și după moartea lui Stalin, și după schimbarea conducerii MAI al RSSM.

În același timp, pentru a completa bibliotecile din URSS cu literatură ideologică, a fost elaborată o procedură în baza Hotărârii Sovietului de Miniștri al URSS din 5 ianuarie 1959 N.11, cu următorul conținut: „În scopul folosirii corecte a fondului de carte din bibliotecile țării, Sovietul de Miniștri al Uniunii RSS hotărăște:

1. De a acorda ministerelor, departamentelor și altor organizații dreptul să transmită

gratis literatura din fondurile bibliotecilor pe care nu o folosesc, bibliotecilor din cadrul altor ministere, departamente, organizații.

De a obliga Ministerul culturii URSS în timp de o lună să elaboreze, de comun acord cu Ministerul Finanțelor URSS, Comisia juridică de pe lângă Sovietul de Miniștri al URSS și Direcția pentru protecția secretelor militare și de stat de pe lângă Sovietul de Miniștri al URSS, regulamentul cu privire la transmiterea gratuită a literaturii, inclusă în punctul 1 al hotărârii” [21, p. 30-31].

Sarcina de bază a bibliotecii școlii de miliție din Chișinău în acea perioadă consta în dezvoltarea fondului de carte, selectând literatură de specialitate în domeniile pregătirii juridice, pregătirii militare, culturale și de educare ideologică. Conducerea școlii solicita ca bibliotecarii să promoveze manualele editate de autori sovietici. Fondul de carte se completa cu lucrări despre: filosofia materialist-dialectică, ateism, lupta de clasă, evenimentele politico-militare și succesele glorioase ale guvernării sovietice. Biblioteca a devenit o structură ce asigură un suport considerabil în formarea cadrelor docile regimului totalitar comunist. Pe parcurs, fondul de carte a fost completat cu lucrări ale unor lectori de la instituțiile superioare de învățământ din RSSM, cum ar fi manualul editat de șeful de catedră din cadrul Universității de Stat din RSSM, A. V. Surilov, cursul fiind recomandat instituțiilor de învățământ din RSSM. Acest autor sovietic scria în prefață: „Editând manualul «Istoria statului și dreptului RSSM», autorul s-a inspirat din sursele de bază ale clasicilor marxism-leninismului, din materialele congreselor partidului și lucrările conducătorilor Partidului comunist și ai Guvernului sovietic” [27, p. 32].

În acest manual, istoria era falsificată în mod brutal. Paradoxal, însă editurile sovietice reeditând unele manuale mai vechi, ai căror autori deja decedaseră, își permiteau să le remodeleze conținutul. Un exemplu elocvent în acest sens este lucrarea despre istoria pe-

dagogiei antice, al cărei autor G. Jurakovski în timpul vieții a manifestat loialitate față de regimul totalitar comunist. La aproape un deceniu de la decesul autorului, în anul 1963, lucrarea acestuia a fost reeditată, suportând unele modificări „justificate” de editori în felul următor: „Pe parcursul a peste douăzeci de ani știința istorică marxistă a intervenit cu unele corectări radicale cu privire la metodologie cât și în vederea unor concluzii făcute pe timpuri de către anumite persoane istorice. În acest sens, redactând cartea, noi am considerat necesar să nu manifestăm indiferență față de schimbările ce s-au produs în ultimele două decenii... și am operat mai multe modificări: ... Unele referințe, făcute de autor cu privire la chestiuni secundare, care nu includeau elemente inovative în lucrare ci, dimpotrivă, îndepărtau cititorul de la subiectul lucrării, noi am considerat necesar să le excludem...” [25, p. 5-6].

De fiecare dată, editorii sovietici afirmau că dacă autorul ar fi fost în viață, el ar fi acceptat modificările făcute. Nu e secret că în URSS majoritatea autorilor preferau să modifice conținutul lucrărilor în funcție de contextul politic. Acest fenomen a luat amploare după moartea liderului bolșevic Stalin. În context, autorul sovietic A. V. Surilov, despre care am scris anterior, menționa în manualul editat în anul 1963: „În anii 1953-1958 Partidul Comunist s-a pronunțat categoric împotriva cultului personalității lui Stalin și a declanșat lupta pentru lichidarea consecințelor acestui fenomen în toate domeniile societății sovietice și statului sovietic... Un mare efect pentru consolidarea societății sovietice și dezvoltarea democrației l-a produs deconspirarea aventurierului și dușmanului de moarte al partidului și poporului Beria. Astfel, după o perioadă de timp, structurile de stat revin la metodele leniniste în activitatea sa, pledând pentru legătura strânsă cu masele populare și susținerea inițiativelor lansate de clasa muncitoare... S-a pus punct încălcărilor drepturilor constituționale ale cetățenilor, au fost re-

abilitate victimele represiunilor din perioada cultului personalității” [27, p. 292-293].

În urma tuturor schimbărilor ce s-au produs, școala de miliție din Chișinău a rămas în subordinea MAI URSS. Trecând în revistă evenimentele istorice, autorii Tudor Tomozei și Uliana Dodon menționează că: „Începând cu 18 aprilie 1953 organele securității de stat se află în subordinea Ministerului Afacerilor Interne. În anul următor, la 5 mai 1954, are loc o nouă separare a organelor de asigurare a ordinii și liniștii publice de cele de asigurare a securității de stat. Astfel, Școala de miliție rămânea în componența Ministerului Afacerilor Interne al URSS și pregătea cadre de comandă pentru organele afacerilor interne din R.S.S. Moldovenească, inclusiv pentru unele regiuni ale R.S.S. Ucrainene” [18, p. 18].

Referindu-se la aceeași perioadă, autorul sovietic A. V. Surilov aducea laude guvernării sovietice pentru că: „În anul 1953 în RSSM se editau 167 de ziare cu un tiraj de 600 mii de exemplare, 9 reviste și un număr mare de cărți politice și literatură artistică. În limba moldovenească au fost traduse operele clasicilor marxism-leninismului” [27, p. 245].

În anul 1965, șeful școlii colonelul de miliție I. Tereșcenko declara: „Noi simțim grija permanentă a guvernului și a partidului comunist pe care o acordă sistemului de pregătire a milițienilor. Un exemplu este școala noastră, care pornind activitatea sa de la un mic centru de instruire, astăzi este deja o școală modernă. Instituția este dislocată într-o clădire nouă ce asigură toate condițiile necesare instruirii” [23].

Analizând acest mesaj, e cazul să informăm cititorii despre felul în care a fost obținut sediul nou al școlii. Conducerea acestei instituții a profitat de situația dramatică în care s-au pomenit mii de locuitori ai regiunii în urma inundațiilor din vara anului 1948. Aceasta a speculat momentul că sediul școlii a fost deteriorat grav și are nevoie de un nou edificiu. Concomitent au fost întocmite note informative false despre sutele de funcționari

ai MAI, printre care și lectori ai școlii de miliție, care chipurile în urma inundațiilor au rămas fără spațiu locativ. Era o tactică aplicată de nenumărate ori de către ocupanții sovietici pentru a profita de situație. În acest context publicăm o informație strict secretă, expediată conducerii MAI URSS în vara anului 1948: „În perioada 9-12 iunie în or. Chișinău și alte localități au fost înregistrate furtuni cu grindină, ce au provocat inundații cu victime omenești, distrugerea obiectelor industriale, gospodăriilor și caselor de locuit... Pe malul râului Prut au suferit raioanele Cahul, Leova, Nisporeni, unde anumite localități au fost acoperite de apă... În Chișinău au fost distruse 500 de case de locuit... Au murit 17 oameni și 14 sunt declarați dispăruți, căutărilor continuă... Au fost distruse peste 100 de case țărănești (în raionul Chișinău, Ungheni și Cornești au murit 26 de oameni)... Începând cu 11 iunie, pentru înlăturarea consecințelor au fost mobilizați oameni din Chișinău și raioanele republicii..., cele mai avariate și importante sectoare au fost puse în sarcina prizonierilor și condamnaților (curățarea gării, pieței de lângă gară, liniilor de căi ferate, podurilor de acces), contingentul fiind implicat și la curățarea drumurilor, pentru asigurarea aprovizionării cu pâine... Suplimentar vă informăm că un prejudiciu enorm a fost cauzat la Chișinău școlii de ofițeri. Mulți angajați ai MAI au rămas fără apartamente” [3, p. 298-302].

Bineînțeles că au muncit prizonierii și condamnații politic, însă au fost decorați cu distincții militare doar reprezentanți ai organelor represive. Totodată, locuitorii satelor au rămas singuri în fața problemelor, iar cei din MAI care s-au victimizat, raportând că ar fi suferit în urma inundațiilor, au primit apartamente și case de locuit. În același timp, localnicii care s-au revoltat, manifestând nemulțumire, au nimerit în listele persoanelor ce au fost supuse deportării în anul 1949 în Siberia. Alții, pentru aceleași acțiuni, au ajuns în închisorile din RSSM. Totodată, în

presă au apărut articole despre vitejia și sacrificiul oamenilor în uniformă, care pretindeau că au salvat vieți omenești. În realitate, mulți dintre aceștia măcar nu au părăsit cabinetele de lucru în acea perioadă. Însă propaganda sovietică și în acest caz a elogiat „eliberatorii sovietici”. Ulterior, școala de miliție a obținut un nou sediu, construit de prizonieri de război și condamnați politic din rândul basarabenilor, mulți dintre care au fost arestați de către absolvenți ai școlii de miliție. Astfel, instituția și-a continuat activitatea în condiții confortabile, aducând mulțumiri regimului totalitar comunist.

O atenție deosebită se acorda procesului de selectare a candidaților la studii din rândul localnicilor și al tinerilor din alte regiuni ale URSS. Cerința principală față de aceștia era să manifeste loialitate față de partidul comunist. După cum scria și presa locală: „Selectarea, educarea și repartizarea cadrelor pentru paza ordinii publice este permanent în atenția partidului comunist și a guvernului sovietic” [22].

Ulterior, cadrele selectate nu erau instruite pentru asigurarea securității cetățenilor, ci pentru a îndeplini indicațiile guvernării sovietice. Aceștia au fost implicați și în procesul de urmărire și persecutare a reprezentanților cultelor religioase din regiune. Unii autori menționează: „...un număr considerabil de preoți și slujitori bisericești s-au jertfit pe altarul credinței, au suferit prigonirea din partea statului, fiind arestați, deportați din motivul că ar fi întreprins acțiuni subversive contra statului sovietic prin colaborare cu regimul „burghezo-moșieresc român” [7, p. 4].

Un exemplu de participare a cadrelor școlii de miliție din Chișinău la asemenea acțiuni ne oferă scriitorul Vladimir Beșleagă, care notează că printre reprezentanții organelor represive implicați în procesul de închidere a Mănăstirii Răciula în anul 1959 era prezent și: „Belousov Grigorii Ilici, n. 1924, regiunea Tambov, rus, din 1945 membru al PC(b) din toată Uniunea, studii juridice supe-

rioare, a absolvit școala superioară a Ministerului de Interne al URSS în 1956; profesor-lector la școala de miliție din Chișinău a M.I. al URSS” [6, p. 128].

În așa mod, pentru devotamentul și loialitatea manifestate față de regimul totalitar comunist, școlii de miliție din Chișinău i-a fost înmănat drapelul roșu. În luna noiembrie 1965 presa timpului scria: „Pentru prima dată în istoria miliției Moldovei, la 10 noiembrie anul curent, în cadrul unei solemnități oficiale au fost înmănate drapelele roșii Direcției de miliție a or. Chișinău, secției orașenești din Chișinău și Școlii medii speciale de miliție... Evenimentul confirmă grija partidului comunist și a guvernului față de organele de miliție... În numele efectivului Direcției de miliție, al secției or. Chișinău și al școlii de miliție făgăduim Comitetului Central al Partidului comunist al RSSM, Prezidiului Sovietului Suprem și Sovietului de Miniștri al RSSM, că nu ne vom cruța viața și vom depune efortul necesar pentru a îndeplini misiunile ce ne-au fost puse în sarcină” [24].

Pe parcurs, la solicitarea conducerii, în colectivul școlii de miliție au apărut cadre care au absolvit diferite instituții de învățământ superior din URSS, inclusiv specialiști ce au absolvit facultatea de Biblioteconomie și Bibliografie a Universității de Stat din RSSM, care a fost organizată în 1972. În acea perioadă, „pentru viitorii bibliotecari și bibliologi era obligatorie însușirea disciplinelor sociale generale: Istoria PCUS (120 de ore), Filosofia marxist-leninistă (140 de ore), Economia politică (100 de ore), Comunismul științific (80 de ore), dar și a unor discipline speciale, care aveau o tangență directă cu această profesie: Bazele ateismului științific și practica propagandei antireligioase (34 de ore), Estetica marxist-leninistă (50 de ore), Bazele teoriei marxist-leniniste a culturii (36 de ore), Etica marxist-leninistă (32 de ore), Introducere în specialitate (24 de ore), Psihologia (70 de ore), Pedagogia (70 de ore), Limba modernă (240 de ore), dreptul sovietic (36 de ore). Planul de

învățământ prevedea asigurarea unei pregătiri temeinice a bibliotecarilor și bibliologilor în domeniile istoriei și literaturii. Istoria URSS era predată pe parcursul a trei semestre în volum de 180 de ore, studenții susținând două examene și un colocviu la această disciplină. Pentru cursul Literatura sovietică erau repartizate 150 de ore și pentru literatura universală contemporană - 70 de ore. Ei erau inițiați și în domeniul științelor reale și tehnice, însușind disciplina Probleme actuale ale științelor reale și tehnice - 106 ore.

Disciplina de profil Biblioteconomic era segmentată în cursuri normative: Curs general, Fonduri de bibliotecă și cataloage, Organizarea și gestionarea activității bibliotecii, Metodica lucrului cu cititorii, Istoria biblioteconomiei URSS și peste hotare, cursuri care însumau 527 de ore. În cadrul celei de-a doua discipline de profil, Bibliografie, erau studiate: Curs general, Bibliografia literaturii social-politice, Bibliografii de ramură (342 de ore). Astfel, pentru disciplinele de profil erau repartizate 934 de ore sau 23,7% din numărul total de 3 944 de ore de auditoriu.

Conform planului de învățământ mai erau studiate disciplinele: Bibliologie și istoria cărții, Mijloace tehnice de lucru în bibliotecă, Metode matematice în lucrul de bibliotecă, Informație științifică și sisteme informaționale, Discipline de specializare, Bibliografia ținutului natal, Istoria RSSM, Literatura moldovenească - 1 033 de ore sau 26,2%.

Studenții realizau în anul II practica instructivă la secția fonduri și cataloage (o lună), în anul III practica la producție bibliografică și la metodica lucrului cu cititorii (7 săptămâni), în anul IV practica la producție metodică, de inspecție și informație bibliografică (7 săptămâni). Absolvenții obțineau calificarea „Bibliotecar-bibliograf” [9, p. 166].

Regimul sovietic impunea propaganda politică a Partidului Comunist tuturor țărilor din lagărul socialist, încercând să formeze „omul societății comuniste”. În acest sens, autorul Ion Rațiu afirmă: „...teme favorite sunt

măreția și puterea armatei roșii. Monumente care le celebrează sunt ridicate pretutindeni, în locurile cele mai vizibile, cum este acela dinaintea Porții Brandenburg din Berlin sau monumentul impresionant al „Eliberatorilor Ungariei” din Budapesta. ...există o mișcare fără precedent de predare a limbii ruse. În acest scop se pun la dispoziție toate mijloacele necesare. În Cehoslovacia, *Lidove Noviny* a proclamat: „Limba rusă este limba viitorului”, și a fost pornită o competiție la nivel național cu un mare număr de premii. În școlile din tot cuprinsul lumii comuniste, limba rusă este cea de-a doua limbă obligatorie. În Cehoslovacia, în plus, s-au organizat cursuri speciale, cu aportul a 15 000 de profesori, „pentru a preda limba rusă unui număr de 150 000 de cehi și slovaci, în timp record”.

În fine, se făcea o mare publicitate tuturor realizărilor rusești în știință, artă și meserii. Expozițiile de cărți, artă, cultură rusească par a nu lua niciodată sfârșit. În Cehoslovacia, tuturor orașelor și satelor li s-a ordonat să organizeze expoziții sovietice. Superioritatea sovietică este subliniată în permanență. În Bulgaria, atunci când Cervenkov a preluat puterea, s-a emis un decret care proclamă genetica lui Miciurin și o condamnă pe aceea a lui Mendel și Morgan. În Praga, biologii s-au angajat să „urmeze fără abatere învățătura lui Lîsenko”. În Polonia, o expoziție de arhitectură sovietică a fost deschisă cu angajamentul de a urma modelele ruso-sovietice. În *Rabotnicesko Delo*, organul partidului comunist bulgar, a fost chiar menționat că vor fi trimiși la Moscova clovni bulgari, pentru a învăța cum să „insufle spiritul socialist în cercul bulgăresc”! Asemenea exemple pot fi găsite la infinit. Cele menționate ilustrează pe deplin modul în care comuniștii speră să creeze acel spirit de opinie publică necesar pentru a face popoarele neruse să accepte fără crâcnire conducerea rusească” [16, p. 265-266].

Constatăm, că aceleași reguli au fost impuse și instituțiilor de învățământ ale ministerelor de forță din România. Perioadă

care a fost glorificată de unii autori care afirmă: „Bibliotecarii din armată trebuie să fie propagandiști înflăcărați ai politicii partidului și statului nostru, activiști neobosiți pe frontul muncii politico-ideologice și cultural-educative” [5, p. 8-9].

Așadar: „O uriașă armată de oameni lucra pentru modificarea trecutului. Permanent, în funcție de cei care se succedau în posturile de conducere sau cădeau în dizgrație, în funcție de necesitățile momentului „istoria era rescrisă. Cărțile, articolele din ziare, documentele erau reformulate și noile variante le înlocuiau în arhive pe cele vechi, care erau distruse, pentru a nu rămâne nicio urmă despre ceea ce se întâmplase cu adevărat cândva... Trecutul era adaptat pentru a motiva acțiunile din realitatea imediată, dar și pentru a justifica acțiunile din viitor. În același timp, o altă armată de oameni lucra la recrearea prezentului. Pentru a justifica o acțiune sau alta, permanent se inventau inamici, conflicte, dezastre. Nimeni nu mai știa exact ce se petrecea cu adevărat. Realitatea însăși fusese anihilată și înlocuită cu o aparență de realitate” [10, p. 60].

Deci, nu e de mirare că unii absolvenți

ai școlii de miliție din Chișinău și-ar dori la etapa actuală revenirea la guvernare a regimului totalitar comunist. Ei sunt produsul acelui sistem. Anume despre această categorie de oameni scria autorul Sergiu Ion Chircă, afirmând următoarele: „...o parte a populației (îmbătrânită și analfabetă, istoric și politic) și-a uitat rădăcinile, deoarece istoria acestor oameni a fost rescrisă de către barbari, care (după ce i-au deportat pe intelectualii și gospodari, pe mulți i-au arestat și împușcat) au aplicat un mecanism diabolic de spălare a memoriei și de mancurtizare a generațiilor ce au urmat, mecanism descris de istorici, jurnaliști și analiști” [8, p. 220].

Concluzii. Considerăm că este important să ne cunoaștem propriul trecut, să învățăm lecțiile lui și să nu admitem repetarea greșelilor, evitând să comitem în viitor erorile acelor timpuri. Iar la baza învățământului polițienesc modern trebuie să stea principiile democratice, respectarea demnității umane și a drepturilor fundamentale ale omului. Doar astfel se va produce schimbarea și alinierea la standardele UE, prin eforturi ce vor ajuta societatea să-și atingă obiectivul de integrare europeană.

BIBLIOGRAFIE

BIBLIOGRAPHY

1. Arhiva MAI a Republicii Moldova. Fond 103. Opis 5. Ex. 65. Dosarul nr. 8. Vol. III, fila 194.
2. Arhiva MAI a Republicii Moldova. Fond. 103. Opis 6, Ex. 49. Dosarul nr. 3. Vol. I, filele: 194; 203; 254-255; 256; 259; 260; 261-262; 264-265; 270, 271, 272, 273; 274-275; 303-304.
3. Arhiva MAI a Republicii Moldova, Fond 103, Opis 6, Ex. 70. Dosarul nr. 1. Vol. I, fila 298-302.
4. Arhiva MAI a Republicii Moldova. Fond 193, Opis 5. Ex. 8. Dosarul nr. 8. Vol. I, fila 301.
5. Andone Marius, Cimpoeru Petre, Costoli Elena ș.a. Manualul bibliotecarului din armată, București, 1975.
6. Beșleagă Vladimir. Mănăstirea Răciula (V). În: Revista de istorie și cultură „Destin Românesc”. Chișinău-București. 1/2002. An IX, nr.33.
7. Candu Teodor, Pr. Moșin Octavian. Documente privitoare la istoria Bisericii din RSSM: registrul și listele clerului (1945-1955), Pontos, Chișinău, 2013.
8. Chircă Sergiu Ion, Basarabie, libertatea și progresul vin de peste Prut! Editura Arc, Chișinău, 2012.
9. Eremia Ion, Petrencu Anatol, Rotaru Liana ș.a. Istoria Universității de Stat din Moldova, CEP USM, Chișinău, 2016.
10. Ficeac Bogdan. Tehnici de manipula-

- re. Ediția a VI-a, Editura C. H. Beck, București, 2006.
11. Grosu Sergiu. Spălarea creierului. Complotul psihopolitic al comunismului. Editura Duh și Adevăr, București 1998.
 12. Matveev Sergiu. Procesele etno-culturale din spațiul Carpato-Nistrean în secolele II-XIV. Istoriografie sovietică. Pontos, Chișinău, 2009.
 13. Moraru Pavel. Urmașii lui Felix Dzerjinski: Organele Securității Statului în Republica Sovietică Socialistă Moldovenească 1940-1991, București, 2008.
 14. Petrencu Anatol. Regimul totalitar în R.S.S. Moldovenească: trăsături generale și particularități locale. În: Impactul trecutului totalitar asupra noilor democrații din Europa Centrală și de Est (simpozion internațional). Editura ARC, Chișinău, 2000.
 15. Postică Elena. Rezistența antisovietică în Basarabia, 1945-1950.
 16. Rațiu Ion. Moscova sfidează lumea. Introducere de Brian Crozier, Editura Signata, Timișoara, 1990.
 17. Tabacu Cornel. Spionaj-Contraspionaj, Editura Militară, București, 1991.
 18. Tomozei Tudor, Dodon Uliana, Academia de Poliție „Ștefan cel Mare”: istorie și contemporaneitate, Chișinău, 2000.
 19. Берков П.Н. История советского библиофильства (1917-1967), Москва, 1971.
 20. Брауде Л.Р., Ронжес В.Н., Чеснокова О.В. Основы библиотечно-библиографических знаний, Москва, 1987.
 21. Кондратиева Г.А., Лебедева Н.Ф. Руководящие материалы по библиотечному делу. Справочник. Москва, 1988.
 22. На боевом посту. № 27, 6 июля 1965 года.
 23. На боевом посту. № 42, 14 сентября 1965 года.
 24. На боевом посту. № 46, 16 ноября 1965 года.
 25. Свадовский И. Предисловие ко второму изданию. В: Г. Е. Жураковский. Очерки по истории античной педагогики, Москва, 1963.
 26. Столяров Ю. Н. Библиотечный фонд. Москва: Книжная палата, 1991.
 27. Сурилов А.В. История Государства и права Молдавской ССР (1917-1959), Кишинев, 1963.
 28. Фанелонов Е.А., Афанасьев М.Д., Вакалин В.Н. и др. Актуальные вопросы библиотечной работы, Москва, 1989.

Simion CARP,

*doctor în drept, profesor universitar,
cercetător științific principal
al Departamentului știință,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: carp.simion@gmail.com,
ORCID ID: 0000-0003-4772-8325*

DESPRE AUTORI

Elena CARP,

*master în drept,
șefa Departamentului
informațional biblioteconomic,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: carp.simion@gmail.com*

CZU 342.9

DOI 10.5281/zenodo.8388485

Ianuș ERHAN,
dr., conf. univ.
PhD,
Associate Professor

Stanislav REABOI

SIMPLIFIED PROCEDURE FOR FINDING AND EXAMINATION OF CONTRAVENTIONS – THEORETICAL-PRACTICAL ASPECTS AND APPLICATION PROBLEMS

In order for the contraventional law to take effect, it is necessary to hold accountable the person who is guilty of committing the contravention, and actually, the detection and examination of the contravention or contraventions committed by a certain person is done within the contravention process.

The contravention process in the simplified procedure consists of the same phases as the classic process, only with the difference that they are carried out/passed much faster due to certain distinct conditions and particularities, and the period from the reporting/finding of the illegal act to the completion of the contravention process it is very short.

Here, the legislator determines different procedural documents, first of all, the minutes regarding the contravention by which the illegal act is individualized, the perpetrator is identified and a solution is adopted for each case.

Another procedural act is the decision by which the flagrant contravention is examined, i.e. the contravention discovered at the time of its commission. In the same way, the decision resolves the offense examined based on the personal findings of the investigating agent. Regarding the contraventions found at the state border crossing points, if the person in respect of whom the contravention process was started recognizes the contravention committed and accepts the sanction in the form of a fine established by the ascertaining agent, he would draw up another procedural act, namely fine receipt.

We can say that the mechanism for examining contraventions in the simplified procedure is a viable one that has demonstrated its efficiency and usefulness for all parties involved in the contravention process. At the same time, in practice there are certain deficiencies in the application of the given procedure, for which reasons the revision and adjustment of the provisions that determine this procedure are required.

Keywords: contravention, contravention process, minutes regarding the contravention, flagrant contravention, contravention penalty, simplified procedure.

PROCEDURA SIMPLIFICATĂ DE CONSTATARE ȘI EXAMINARE A CONTRAVENȚIILOR – ASPECTE TEORETICO-PRACTICE ȘI PROBLEME DE APLICARE

Pentru ca legea contravențională să își facă efectul este nevoie de a atrage la răspundere

persoana ce se face vinovată de comiterea contravenției, iar propriu-zis constatarea și examinarea contravenției sau contravențiilor comise de o anumită persoană are loc în cadrul procesului contravențional.

Procesul contravențional în procedură simplificată este format din aceleași faze ca și procesul clasic, doar cu diferența că acestea sunt realizate/parcuse mult mai repede reieșind din anumite condiții și particularități distincte, iar perioada cuprinsă de la sesizarea/constatarea faptei ilegale până la finalizarea procesului contravențional este foarte scurtă. Aici legiuitorul determină diferite acte procesuale, în primul rând procesul-verbal cu privire la contravenție prin care se individualizează fapta ilicită, se identifică făptuitorul și se adoptă o soluție pe caz.

Un alt act procesual este decizia prin care se examinează contravenția flagrantă, adică contravenția descoperită la momentul săvârșirii ei. La fel, prin decizie se soluționează contravenția examinată în baza constatărilor personale ale agentului constator. Ce ține de contravențiile constatate în punctele de trecere ale frontierei de stat, dacă persoana în a cărei privință a fost pornit procesul contravențional recunoaște contravenția săvârșită și acceptă sancțiunea sub formă de amendă stabilită de agentul constator, acesta va întocmi un alt act procesual, și anume chitanța de încasare a amenzii.

Putem spune că mecanismul de examinare a contravențiilor în procedură simplificată este unul viabil, care și-a demonstrat eficiența și utilitatea pentru toate părțile implicate în procesul contravențional. Totodată, în practică există anumite deficiențe de aplicare a procedurii date, din care considerente se impune revizuirea și ajustarea prevederilor ce determină această procedură.

Cuvinte-cheie: contravenție, proces contravențional, proces-verbal cu privire la contravenție, contravenție flagrantă, sancțiune contravențională, procedură simplificată.

Introduction. It is recognized today, that the contravention process is a totality of actions carried out by the authorities vested with powers to ascertain and examine contraventions, with its particularities and distinct characteristics.

For the contraventional law to come into force, it is necessary to hold the person guilty of committing the contravention to account, and actually the finding and examination of the contravention or contraventions committed by a certain person takes place within the contravention process.

As we know, the contravention process is made up of all separate and distinct procedures, identifying the simplified procedure for ascertaining and examining the contraventions, which, in addition to the general procedure (it is also called classic, ordinary), does not require the administration of additional evidence, through the personal findings of the investigating agent, thus avoiding the examination phase, with the direct transition to the settlement stage of the contravention case and the application of the lighter contravention sanction than that provided by law.

We agree with V. Guțuleac, who is of the opinion that the term “contraventional procedure” refers to “all procedural legal norms that contain certain rules for implementing the substantive rules of contraventional law” [1, p. 203].

More developed is the position of the authors O. Pantea and A. Antoci who consider that “first of all, the contravention process represents a totality of procedural legal norms, which contain rules for applying the material norms of the contravention law. Secondly, the procedural legal norms are applied only in the event of the appearance of legal relations generated by the committed contraventional act. Thirdly, the contraventional process involves an activity of the competent bodies regarding the prevention, termination or coercion of the contraventional act, the examination of the contraventional case and the issuance of the decision on the case, the appeal of the decision and the review of the case, as well as the execution of the decision regarding the application of the contraventional sanction” [2, p. 97-98].

As we notice, the complex of distinct

activities, carried out in this sense, can generically be grouped into phases of the contravention process. In the given order of ideas, the authors I. Trofimov and A. Crețu, analyzing the content of the Contravention Code, determine several phases of the contravention procedure, as follows:

- detection of the contravention;
- examination of the case of committing the contravention and issuing the decision on the case;
- the means of appeal of the decisions on the case of committing a contravention;
- execution of the contraventional sanction [3, p. 75].

In the given order of ideas, we agree with Professor V. Guțuleac who determines that “the phase of the contravention procedure represents that part of the contravention procedure which, in addition to the common tasks of the procedure, also has its own well-defined tasks, realized through the activity of the participants specific to the contravention procedure, which ends with issuing a variant decision on the case” [1, p. 261].

They differ from each other by: content, participant in the procedure, methods of activity, decisions issued, etc., being related to each other. As a rule, the next phase begins after the completion of the previous one.

In continuation of the idea of determining the phases, the above-mentioned authors are of the opinion that “the first phase - the detection of the contravention begins with the moment when the ascertaining agent is notified of the fact of the commission of the contravention, or, from the circumstances ascertained by him, the fact of the commission of a contravention may result” [3, p. 75].

From the logic of the given description, we determine that the ascertaining agent can either be notified of the commission of a contravention (by denunciation, complaint, request, etc.), or from the circumstances in which he is, at the time of his duties exercising, through the prism of the powers held,

determines that the constitutive elements of the contravention are present in the person’s actions or inactions.

Thus, the fact that “a contravention process has started can only be deduced from the fact that the ascertaining agent is already acting in order to examine the circumstances of the case, initially aiming to determine whether the fact of the contravention is present or not. As a matter of fact, in a contravention process, the investigating officer examines, first of all, whether the contravention exists, and then identifies the person who is guilty of committing the contravention” [3, p. 76].

Basic content. The contravention process in the simplified procedure consists of the same phases as the classic process, only with the difference that they are carried out/ passed much faster due to certain distinct conditions and particularities, and the period from the notification/detection of the illegal act to the completion of the contravention process is very short.

The initiation of the contravention procedure is a procedural action when the existence of a contravention has been established from the content of the notification submitted, and the competent investigating agent orders the beginning of the collection and administration of the evidence that would confirm or deny the fact of the commission of a contravention [4, p. 55].

Thus, with the start of the contravention procedure, the application of the contravention law follows, which is a practical activity of the competent authorities in order to examine the contravention cases, being structured in four stages [5, p. 69]:

- a) Establishing the factual situation - clarifying the circumstances that require the application of the contravention law;
- b) The choice of the rule of contraventional law - the rule that must be applied in the circumstances established in fact;
- c) Interpretation of the contravention-

al rule – the totality of logical-rational operations carried out in order to clarify the exact meaning of the rules of contraventional law, as well as the activity of explaining the respective rules to the subjects to whom they are addressed;

d) Elaboration and issuing of the act of enforcement of the contraventional norm - it is the last moment of the enforcement process that will attract the establishment, modification or extinguishment of concrete legal relationships [6, p. 33].

Here the legislator determines different procedural acts, first of all, **the minutes regarding the contravention** by which the illegal act is individualized, the perpetrator is identified and a solution is adopted on a case-by-case basis.

Another procedural act is the **decision** by which the flagrant contravention is examined, i.e. discovered at the time of its commission. In the same way, the decision resolves the offense examined based on the personal findings of the investigating agent. Regarding the contraventions found at the state border crossing points, if the person in respect of whom the contravention process was started recognizes the contravention committed and accepts the sanction in the form of a fine established by the ascertaining agent, he will draw up another procedural act, and namely the **fine receipt**.

The purpose of the contravention process can only be achieved by carrying out certain dedicated and concentrated activities, which emerge both from the content of art. 2 of the Contravention Code which generally determines the “Purpose of the contravention law” which consists “in the defense of the legitimate rights and freedoms of the person, the defense of property, public order, other values protected by law, in the settlement of contravention cases, as well as in preventing the commission of new contraventions”; as well as from the provisions of art. 374 of the Contravention Code, which determines them

as “establishing the contravention, examining and resolving the contravention cause, ascertaining the causes and conditions that contributed to the commission of the contravention” [7].

The Contravention Code defines for the ascertaining agent the possibility not only of establishing the fact that there is a reasonable suspicion that a contravention has been committed, but also of examining and, even more importantly, of applying the sanction to the contravention case [3, p. 222].

The question arises - in the case of simplified procedures, are the goals of the contravention process determined above achieved - what is the role of these procedures, as well as the impact they have in achieving the tasks described?

The contravention process from the point of view of evidence is usually limited to only a few procedural actions; for example, when we refer to contraventions committed in the field of road traffic or those in the field of public order and security, at the same time, for flagrant contraventions, the time between their detection and examination and the adoption of the decision per case is as short as possible.

The simplified procedures do not have the role of diminishing the procedural rights and guarantees that the participants in the process have, these being fully guaranteed and being, in this sense, similar to the classic procedure. Moreover, they establish certain facilities, such as: reducing the examination time, reducing the size of the fine, etc.

Respectively, by establishing the mechanisms for the simplified examination of the contravention case and the conclusion of the collaboration agreement, the solution of the contravention process is aimed in an optimal and predictable time [2, p. 204].

Thus, as advantages that motivate the application of these procedures, we can mention the following:

- reducing the period of documentation

and carrying out other procedural activities (sending the summons, setting the day and time of the examination session, hearing of the trial participants, etc.);

- reducing the workload in order to solve the case, the investigating officer having the opportunity to perform other duties;

- the offender's possibility to pay only part of the fine;

- avoiding expenses for ensuring an ordinary contravention procedure (providing an interpreter, defender, specialist, expert, etc.).

From the analysis of the statistical data, we determine that during 2022 a total of 633,850 decisions were issued on contravention cases, of which 122,340 cases were examined in the simplified procedure, with the issuance of *the Decision regarding the examination of the contravention based on the personal findings of the ascertaining agent* (hereafter – DCA) in 101,903 cases and *The decision on the contravention case + the Collaboration Agreement* (hereafter – DAC) in 20.437 cases.

During the first 5 months of the current year, statistical data show us that out of a total of 303,540 decisions issued, 68,278 cases were examined in a simplified procedure, in 56,965 cases DCA was issued, and in another 11,313 DAC plus the Collaboration Agreement.

Looking in retrospect, through the changes made in the Contravention Code based on Law no. 159 of 12.10.2018 [8], a new procedure for solving a contravention was introduced, namely the simplified procedure for ascertaining and examining contraventions. The given procedure was established for contraventions that present a low social danger, for which the administration of additional evidence is not necessary, the personal findings of the ascertaining agent being sufficient.

In the same vein, the respective procedure offers the possibility for the investigat-

ing agents to examine the case in a simpler and more compressed procedure, without the need to trigger the entire mechanism for examining and resolving the case, thus avoiding many of the long described stages above.

Thus, by establishing the mechanisms for simplified examination of the contravention case and concluding the collaboration agreement, the solution of the contravention process is aimed in an optimal and predictable term. Furthermore, through these changes, the goal was determined to increase the number of cases resolved in this way, an aspect that will lead to the concentration of human resources in order to increase the efficiency in the instrumentation of complex cases and, last but not least, to a better resolution of contravention processes.

To be able to examine the case in this procedure, two conditions must be met, and namely: the contravention can be identified based on the personal findings of the ascertaining agent and does not require the accumulation of evidence; another condition is that the person should accept the findings of the ascertaining agent as sufficient to prove guilt and admit the commission of the offense.

Simultaneously, it is not possible to examine the case in this procedure if the application of the contravention sanction is within the jurisdiction of the court or there are assets subject to confiscation.

Thus, following the examination of the contravention on the basis of personal findings, the investigating agent will not draw up a *“report on the contravention”*, unlike the general procedure, but will issue a *“decision on the examination of the contravention based on the personal findings of the ascertaining agent”*, by which he will apply a penalty equal to half of the minimum penalty in the form of a fine provided for by the article establishing the offense committed.

Article 451² of the Contravention Code provides that “the decision regarding the examination of the contravention based

on the personal finding of the ascertaining agent is an enforceable document, which will include: date, time and place of drawing up the decision; the quality, name and surname of the ascertaining agent, the name of the authority he represents; the name, surname, data from the identity card of the offender; the contravention act, the place, the time of the commission; the legal framework of the act; informing the perpetrator of the rights and obligations provided for in art. 384 and 387 of this code, as well as the consequences of the examination of the contravention in simplified procedure; the statement of the offender about the recognition of the commission of the offense and the acceptance of the findings of the ascertaining agent as sufficient to prove guilt" [7].

The operative part of the decision will include: the legal classification of the contravention, the decision of the finding agent to sanction the perpetrator, the transfer account of the banking institution to which the amount of the fine will be transferred, the way of appeal.

Moreover, corrections, additions and other changes are not allowed in the decision regarding the examination of the contravention. In the case of the need for such actions, a new decision should be issued in which the respective record will be made.

The decision is signed by the ascertaining agent and the perpetrator, a copy being handed to the perpetrator and the victim, if any. If the offender is a minor, the name, surname, address of his legal representative will also be recorded. In addition, if the perpetrator is assisted by a lawyer, the latter's identity will be indicated [7].

In the case of the perpetrator's disagreement with the decision regarding the examination of the violation based on the personal findings of the ascertaining agent, he is given the right to challenge it, following the procedure established in art. 451³ - 451⁴ of the Contravention Code. In this sense, the

decisions regarding the examination of the contravention based on the personal findings of the investigating officer can be challenged with an appeal within 15 days from the date of application of the sanction, in the first instance according to the territorial jurisdiction, if:

- the provisions on material competence were not respected;
- the perpetrator was sanctioned for a deed that is not considered a misdemeanor;
- there were applied sanctions other than those provided by the legislation.

The given decision can be challenged by the perpetrator, victim, prosecutor or by the heads of the authorities to which the investigating agents belong [7]. Actually, the procedure is identical to the ordinary procedure established by art. 448 (Appeal against the finding agent's decision on the contravention case).

Another way to examine the contravention by simplified procedure is the collaboration agreement provided for in art. 451⁵ of the Contravention Code; in essence, this agreement represents a transaction concluded between the investigating agent, as the case may be, the prosecutor and the perpetrator, who admits his guilt, in full, in exchange for a reduced sentence, it being possible to end the contravention process at any time until its substantive resolution.

Within the given procedure, the contravention case will be resolved by *decision on the contravention case*, under the terms of the collaboration agreement, according to the form and content provided by art. 451².

It should be highlighted that the collaboration agreement is to be concluded only after the initiation of the examination of the case in the general procedure, so the actions of the subjects mentioned in art. 451⁵ paragraph (3) of the Contravention Code, are aimed at the case solving, including the pre-established procedures.

The investigating agent, prosecutor,

perpetrator or his defender, the legal representative in the case of the commission of the violation by a minor, can initiate the collaboration agreement.

The investigating agent or the prosecutor is obliged to refuse to conclude the collaboration agreement if the act does not constitute a contravention or shows signs of a crime. The refusal to accept the conclusion of the collaboration agreement is not subject to any appeal.

At the moment of concluding the cooperation agreement, the investigating agent, as the case may be, the prosecutor stops accumulating evidence, and the perpetrator is no longer entitled to withdraw his agreement. In the event of the conclusion of the collaboration agreement, the perpetrator will be subject to a penalty equal to a half of the maximum penalty in the form of a fine provided for the offense committed [7].

From the given considerations, two procedural acts are concluded, the decision on the contravention case and the collaboration agreement, and the form of this type of decision contains the same headings and information as the decision regarding the examination of the contravention based on the personal findings of the ascertaining agent.

Based on the regulations determined by the Contravention Code by Government Decision no. 517 of 22.07.2022 [9], provisions were established with reference to the procedural decision documents for the simplified contravention procedures described above, called "The decision on the examination of the contravention based on the personal finding of the ascertaining agent" (sub-point 3 of point 35) and "Decision on the contravention case" (sub-point 4 of point 35).

We note that the legal requirements imposed on the decision, as well as the information contained in it, are similar to those in the "report regarding the contravention" provided for in sub-point 2 of point 35 of the mentioned Government Decision and of art.

443 of the Contravention Code (The content of the minutes regarding the contravention).

As regards the form of the Collaboration Agreement, the same Government Decision establishes it, and the content is developed by each authority with powers to ascertain and/or examine contraventions, in part.

For example, the Cooperation Agreement, applied by the investigative agents of the Police, contains the following information:

- 1) initiator of the collaboration agreement;
- 2) date (day, month, year) of conclusion;
- 3) place of conclusion;
- 4) name, surname, position of the ascertaining agent;
- 5) name of the authority that he represents;
- 6) name, surname, domicile, occupation of the person with whom the collaboration agreement was concluded, data from their identity card or from another document that establishes the identity of the person, and in the case of the legal entity - name, headquarters, its fiscal code, data of the natural person who represents it;
- 7) if the person in respect of whom the contravention process was started is a minor, the name, surname, address of the parents or other legal representatives will also be recorded in the collaboration agreement;
- 8) the description of the contravention, the place and time of its commission, the circumstances of the case that are important for the establishment of the facts and their legal consequences, the evaluation of the possible damages caused by the contravention;
- 9) familiarization with the provisions of art. 451⁵ paragraphs (1)-(4), which determine the conditions for concluding the Collaboration Agreement;
- 10) the person's declaration of recognition of the commission of the contravention [10].

Until the adoption of the Government Decision indicated above, the procedural

acts described were established in various departmental documents, for example, at the MIA level, the Order of the Minister of Internal Affairs no. 85 of 19 February 2019 “Regarding the approval of the Instruction on the manner of registration and record of contraventions” and the Order of the head of the General Police Inspectorate no. 85 of 02.03.2022 are applied, which made the activity of investigative agents dispersed and difficult, being, at the same time, valid only for investigative agents within the MIA (art. 400 of the Contravention Code).

From the analysis of the given provisions, it is obvious that this procedure can be applied only if the contravention is sanctioned with a fine and only if its examination is within the competence of the investigating agents.

Even if the simplified procedure can be applied by all state authorities that have powers to detect and/or examine contraventions, hypothetically the circle of detecting agents is limited only to those who work within the MIA and have police powers, or, other detecting agents cannot apply this procedure for several reasons, such as the application of special technical means, valid only for contraventions in the field of road traffic.

Thus, the DCA is drawn up only in the case of flagrant contravention personally ascertained by the ascertaining agent and if the person admits the commission of the contravention.

DAC+Agreement are drawn up in the case of flagrant contravention, detected by the investigating agent with the help of a special technical means, in the case of notification or self-reporting and if the person admits his guilt.

As we can see, the differences between these two procedures are the method of notifying the investigating agent and the means of proof. Also, the sanctioning system differs, it is not clear why the legislator decided in one case to establish the minimum limit of the

sanction in the form of a fine, and in another case the maximum limit, as a reference value for the application of $\frac{1}{2}$ of the sanction of the fine; or, these limits are quite varied and leave room for interpretation when one procedure or another can be applied.

Thus, in the situation when the reference value constitutes the maximum limit of the amount of the fine, the perpetrator is motivated to admit his guilt. We also consider that limiting the procedure only to contraventions detected with the help of a special technical means limits its application only to a category strictly determined by contraventions, such as those in the field of road traffic.

There is also a simplified procedure, which we believe is not fully utilized in the contravention process, although the contravention provisions determine in art. 447 (Receipt for collection of the fine at the place of detection of the contravention) that “In the case of recognition by the person in respect of whom the contravention process has been started of the contravention and acceptance of the sanction in the form of a fine established by the ascertaining agent, the latter issues the fine collection receipt at the place of detection of the contravention, which should contain the following:

- a) date, time and place of payment;
- b) name, surname, day, month, year of birth, personal code and domicile of the sanctioned person;
- c) name, surname and quality of the ascertaining agent, the authority he represents;
- d) contravention rule in which the sanction is applied and the circumstances that are important for establishing the fact and the legal consequences;
- e) amount of the applied fine;
- f) amount of the fine paid;
- g) signatures of the parties” [7].

The normative acts that apply and determine the conditions of this procedure are two orders of the Ministry of Internal Affairs, respectively by MIA Order no. 118 of

05.05.2017 [11] it is established that the receipt “represents a typed form of a primary document with a special regime of strict records, completed and issued at the place of detection of the contravention, by the ascertaining agents within the subdivisions of the MIA, which confirms the payment of fines and excludes the necessity of drawing up the minutes regarding the contravention. The investigating officer completes and issues the receipt only if the perpetrator admits that he is guilty of committing the offense and agrees to pay the fine against the receipt.”

The following normative act, MIA Order no. 51 of 23.02.2018 [12] provides that “the receipt is not issued if: material damage was caused by the contravention; there are criminal bodies subject to confiscation; contraventions provided by art. 220-226 are found (some contraventions in the field of transport) as well as contraventions provided by art. 228-245 (all contraventions in the field of road traffic); examination of contraventions is not within the competence of MIA subdivisions.”

At the same time, it is not expressly specified how the sanction in the form of a fine is individualized, as well as the limits that can be established, hence general provisions to be applied in the following. Thus, the given procedure has a limited applicability, being possible to be applied only for certain contraventions and only within a public authority.

Summarizing what was described above, we establish that at the present time there are several procedural documents through which the ascertaining agent can make a decision on a case-by-case basis: the minutes regarding the contravention, DCA and DAC (specially numbered forms), Collaboration Agreement (form with no special numbering).

Therefore, there is a very wide spectrum of situations in which the ascertaining agent must distinguish with certainty and clarity the examination stage of the contra-

vention case, the difference between a case that is included in the examination process corresponding to the classic procedure and the case, which is to be examined through a simplified procedure.

Thus, the minutes regarding the contravention have the following particularities:

- it is drawn up for notifications or self-notifications;
- it is drawn up on the basis of personal observations and accumulated evidence;
- the perpetrator either admits guilt or not;
- the penalty provided by law is applied;
- it is not drawn up in the case of flagrant contraventions.

The decision on the contravention case is determined by the following conditions:

- it is drawn up in the case of flagrant contraventions;
- it is drawn up for notifications or self-notifications;
- contraventions are ascertained by the ascertaining agent with the help of a special technical means;
- the perpetrator does not admit his guilt;
- the penalty provided by law is applied.

The decision on the examination of the contravention based on the personal finding of the ascertaining agent has the following characteristics:

- it is drawn up in the case of flagrant contraventions;
- it is drawn up based on the personal findings of the ascertaining agent;
- the offender admits his guilt;
- ½ of the minimum sanction in the form of a fine provided by law is applied.

The decision on the contravention case + the Collaboration Agreement are completed:

- in the case of flagrant contraventions detected by the ascertaining agent with the help of a special technical means;

- based on notifications;
- when the perpetrator admits guilt;
- when $\frac{1}{2}$ of the maximum penalty in the form of a fine provided by law is applied.

However, most of the time, either due to the lack of experience of the ascertaining agents, or due to ignorance, difficulties arise when drawing up the procedural documents. Finding agents often encounter difficulties in completing such documents. At the same time, the reference value of the sanction, which varies from case to case, also induces a negative impact, because the ascertaining agent, documenting the case through the simplified procedure, erroneously applies the size of the contravention sanction.

In the given situations, the investigating officer refuses, most of the time, to examine the case through a simplified procedure and uses the classic procedure, which is much simpler and clearer for him, filling out the report form regarding the contravention.

Another problem is the fact that the DCA form contains the confession of guilt column that the perpetrator countersigns, there are situations when, as a result of documenting and completing the form, the person refuses to sign and no longer admits guilt, a situation that leads to the cancellation of this decision and there is a need to document the case through another procedural act, and namely the minutes regarding the contravention.

Thus, the simplified procedure created with the task of simplifying the process of ascertaining and examining the contravention does not achieve its goal. Accordingly, the question arises: What are the conceptual differences between these two procedures and if a strict delimitation is necessary between them, in particular, and between them and the classical procedure, in general?

Analyzing the activity of the ascertaining agents regarding the documentation

of contravention cases, the conclusion was reached that the decision per case will be made on the basis of a single procedural act and depending on the selected documentation procedure, and the ascertaining agent will draw up either the minutes regarding the contravention, in the case of the examination through the classic procedure, either the minutes regarding the contravention + the Collaboration Agreement in the case of the simplified procedure, where the milder sanction than that provided by law will be applied.

Conclusions. Today we can say that the mechanism for examining contraventions in a simplified procedure is a viable one, which has demonstrated its efficiency and usefulness for all parties involved in the contravention process. At the same time, their delimitation in several distinct procedures creates certain difficulties that have a negative impact in practice, making it difficult for the ascertaining agents to perform their functional duties.

In this sense, in order to avoid both wasting the limited resources of the competent authorities with attributions for ascertaining and examining contraventions, as well as the faulty interpretation of the documentation method by the ascertaining agent, it is necessary to expressly establish which is the only act of decision and the amount of the fine applied to the examination of the case through a simplified procedure. For what reasons do we think it would be welcome to merge both procedures into one by amending the Contravention Code?

In addition, the contravention fine collection receipt remains an undervalued procedure, given the fact that it is only applied at the level of the Border Police and only for a limited number of contraventions, its necessity will be re-evaluated and the necessary normative changes will be initiated.

BIBLIOGRAFIE
BIBLIOGRAPHY

1. Guțuleac V. *Tratat de drept contravențional*, Chișinău, 2009.
2. Pantea O., Antoci A. *Drept contravențional: suport de curs*, Chișinău: CEP USM, 2020.
3. Trofimov I., Crețu A. *Drept procesual contravențional*. Chișinău: Cartea militară, 2017.
4. Stratu V. Unele aspecte procedurale privind constatarea faptei contravenționale, *Revista Națională de Drept*, Nr. 7, 2016.
5. Furdui S. *Dreptul contravențional*. Chișinău, 2005.
6. Guțuleac V. *Drept contravențional*. Partea generală. Chișinău, 2006.
7. Contravention Code, Law no. 218 of 24.10.2008, in: *Monitorul Oficial* no. 3-6 of 16.01.2009.
8. Law no. 159 of 12.10.2018 regarding the modification of some legislative acts. In: *Monitorul Oficial* no. 416-422 of 09.11.2018, art. 649.
9. Government Decision no. 517 of 22.07.2022 for the approval of the Concept of the automated informational system for the record of contraventions, contravenational causes and persons who have committed contraventions and the Regulation regarding the single record of contraventions, contravenational causes and persons who have committed contraventions, published in the *Monitorul Oficial* No. 267-273 of 26.08.2022, art. 663.
10. GPI Order no. 85 of 02.03.2022 “Regarding the approval of the standard forms of the procedural documents drawn up by the Police employees in the contravention process, as well as following the examination of other information regarding crimes and incidents”.
11. MIA Order no. 118 of 05.05.2017 “Regarding the approval of the fine receipt form at the place of finding the contravention”, published in *Monitorul Oficial* no. 335-339 of 15.09.2017.
12. MIA Order no. 51 of 23.02.2018 “Regarding the approval of the Regulation on the mechanism for collection, management and the deadline for transferring to the state budget the fines collected at the place of detection of the contravention”, published in *Monitorul Oficial* no. 227-284 of 27.07.2018.

Ianuș ERHAN,

*doctor în drept, conferențiar universitar,
cercetător științific superior,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
comisar-șef
e-mail: ianus.erhan@mai.gov.md
ORCID ID: 0000-0003-4110-8133*

DESPRE AUTORI

Stanislav REABOI,

*șef al Secției statistică și evidențe
a Inspectoratului General al Poliției,
inspector principal,
e-mail: stanislav.reaboi@igp.gov.md
ORCID ID:*

Alexandru PARENIIUC,
dr., conf. univ.

PhD,
Associate Professor

Vasili BEDA,
doctorand

PhD student

EARLY DETECTION OF TERRORIST CAMPAIGNS. GENERAL CONSIDERATIONS, THE PATTERN AND MAIN CAUSES THEREOF

Terrorism, by its destructive nature, even if it causes a relatively low number of human losses compared to other forms of violent conflicts, contributes significantly to their prolongation. Therefore, there is an urgent need to develop new approaches to prevent this phenomenon. In the process of describing the concepts of terrorism, this article discusses a model for the early detection of terrorist campaigns, long- and medium-term premises (root and immediate causes), as well as short-term indicators, in order to identify the underlying structures that contribute to the implementation of terrorist campaigns. At almost every stage of their implementation, a transition to the use of other methods of combat is possible.

Keywords: terrorism, terrorist activity, terrorist campaign, national security, violent conflicts, early detection.

DETECTAREA TIMPURIE A CAMPANIILOR TERORISTE. CONSIDERAȚIUNI GENERALE, MODELUL ȘI CAUZELE PRINCIPALE ALE ACESTORA

Terorismul, prin natura sa distructivă, chiar dacă provoacă un număr relativ scăzut de pierderi umane în comparație cu alte forme de conflicte violente, contribuie în mod semnificativ la prelungirea acestora din urmă. Prin urmare, există o nevoie stringentă de dezvoltare a unor noi abordări pentru prevenirea acestui fenomen. În procesul descrierii conceptelor de terorism, acest articol abordează un anumit model pentru detectarea timpurie a campaniilor teroriste, premise pe termen lung și mediu (cauze fundamentale și imediate), precum și indicatori pe termen scurt, în vederea identificării structurilor subiacente care contribuie la implementarea campaniilor teroriste. În aproape fiecare etapă a implementării lor, este posibilă o tranziție la utilizarea altor metode de luptă.

Cuvinte-cheie: terorism, activitate teroristă, campanie teroristă, securitate națională, conflicte violente, detectare timpurie.

Introduction. Taking into account the fact that the world scientific community has not yet reached a general consensus on the concept of terrorism, before starting the analysis of the process of early detection of signs

of terrorist campaigns, it is necessary to consider a number of definitions of this phenomenon [7, p.28].

Depending on the position of the observer and the place of the political debates,

in the absence of a generally accepted definition someone will consider a person a terrorist, while another will define him as a freedom fighter [9, p.10].

Therefore, we consider it easier and more rational to attribute this term to certain acts that cause a feeling of fear (and other similar reactions) in the target category of people, than to refer this notion to groups of people or individuals.

Terrorism and related crimes are a multi-faceted problem that requires multi-dimensional solutions. International experience shows that the respect and protection of human rights and the fundamental principle of the rule of law are not an obstacle, but a *sine qua non* condition for identifying effective responses and reactions against threats to national, regional and international security [4, p.55].

At the same time, political and economic events have sometimes conditioned the merging of terrorism with organized crime, overlapping these two phenomena. There are also a number of clear structural analogies that seem to make their collaboration a mutually beneficial one. Furthermore, we can assume that both types of organizations attract personalities capable of combining both forms of criminal activity [5, p.78].

Conditionally, manifestations of a terrorist nature can be divided into the following categories:

- violent politically motivated attacks by non-state actors on civilian targets;
- actions carried out primarily with the aim of provoking a certain public reaction, as opposed to the tactics of the military or guerrilla groups;
- actions aimed at provoking the opponent to retaliate, which in turn are often used to justify violence.

A terrorist campaign includes all stages - starting with the decision to launch a campaign and ending with the planning, preparation and implementation of a series of attacks and their consequences, which consist in pro-

voking and using a political effect.

This means that for the early detection of this activity it is necessary to monitor the signs of an already launched campaign in order to implement, based on these indications, a short-term prevention strategy.

In other words, it is necessary to establish and monitor the premises for making a decision to start a terrorist campaign. In this sense, it is not enough just to liquidate the consequences of terrorist activity.

The preconditions for terrorist acts often consist of political conflicts, which partly have the same root causes as political terrorism.

Early detection model development task

Feedback mechanisms are acting and reflect predictions that are automatically realized as well as unrealizable ones in planning and preparation. However, sociologists have recently made remarkable progress in some areas of detection and early warning. Models have been developed and are partially applied to predict violent conflicts, gross violations of human rights through genocide, forced migration and failed measures applied by the state apparatus [1].

The notion of “early detection of conflict escalation” was developed by Alex P. Schmid, who defines the term as “the observation and recording of hidden or obscure signs and indicators that point to the escalation of a conflict or the onset of a crisis, that require monitoring (“early observation”) right in the area of potential conflict, systematic collection of quantitative and qualitative data, consultations with experts, for further analysis and interpretation [6, p.37].

This definition can also be applied to the early detection of terrorist campaigns. However, in addition to the general problems facing the early warning process, two others arise:

- For organizational, bureaucratic and operational reasons, larger communities are relatively limited in their actions, making

them somewhat rational and predictable. Individual behavior is much less predictable and often appears arbitrary, capricious and irrational. On the grounds, that it is difficult to assess individual behavior, especially when it is subject to external forecasting, it is easier to trace regular processes at a generalized level of collective social behavior and identify trends. In consequence, the forecasting model presented in this article focuses on the collective aspect of terrorist activity, i.e. a terrorist campaign, and does not apply to individual terrorist acts.

➤ Terrorists operate covertly because secrecy helps protect the group and gives it a certain cover. Unlike the intended consequences of the actions of the military and guerilla groups, the effect of surprise, on which terrorists rely, is intended to create a vague but general sense of danger among the population against whom the terrorist act is directed. Due to the conspiratorial nature of terrorist campaigns, there is a certain lack of up-to-date empirical data, and access to it is often limited. Information about the conduct of a terrorist campaign is usually of a limited or retrospective nature, for example in the form of memos or testimony in criminal proceedings.

The model of early detection of terrorist campaigns

Various models can be applied for the purpose of risk assessment and forecasting. For instance, Bruce Newsam [3] and his terrorism-forecasting group use the scientific method of “Delphi” polls in combination with historical extrapolations, and Alex Schmid developed the Terrorism Index, which measures levels of risk. To optimize forecasts, these methods should be applied simultaneously and compared through several methodological approaches.

The conceptual model presented here combines partially validated variables with other inference-based variables. This model distinguishes between the *preconditions* and

characteristics of terrorist campaigns.

Signs are events or phenomena that indicate that a campaign is underway, while *preconditions* are factors that have created a social environment conducive to terrorist campaigns in the past. The latter are in turn divided into the following:

✓ **long-term structural (basic) causes**, which create social and other tensions that, together with other forms of conflict, can give rise to terrorist campaigns;

✓ **medium-term situational causes**, the so-called immediate, which create the risk that one of the participants, prone to violence, will resort to acts of terrorism.

Both types of circumstances are under the influence of facilitating/accelerating and hindering/retarding factors. They usually do not have a causal relationship with campaigns, but they affect it, speeding up or slowing down the process [2].

Not all the necessary information is always available to develop a comprehensive early detection model. Often only one time period applies to some models. As an example we can bring the approach developed by Joshua Sinai, which is based on short-term “indicators and warning” [8].

Unfortunately, many models often overlook factors unrelated to military or security issues.

For a simple visual explanation of the early detection approach, the selection of relevant factors is limited to those with the highest universal value. For certain campaigns, there may be a need to supplement with additional variables related to their overall context.

Fundamental causes: preconditions / premises

History tends to repeat itself if the underlying social structure has not changed. Nevertheless, the mere presence of structural determinants is not enough. In order to launch a terrorist campaign, three factors must match:

a) the willingness of rebels to endure the hardships of life in conspiratorial conditions, being driven to this way of life either by the conditions of their own life, by the life of their family or social group, or by the ideology proclaimed by a charismatic leader;

b) a structure that provides the opportunity to motivate leaders to try their luck in the hope of history changing;

c) the capabilities of the group that are based on human and economic resources created internally or obtained from the outside.

The factor of democracy in the context of motivation and opportunity can play a dual role. On the one hand, democratic countries limit violent methods of conflict, using legal methods to restore justice, and on the other hand, freedom of unification and movement

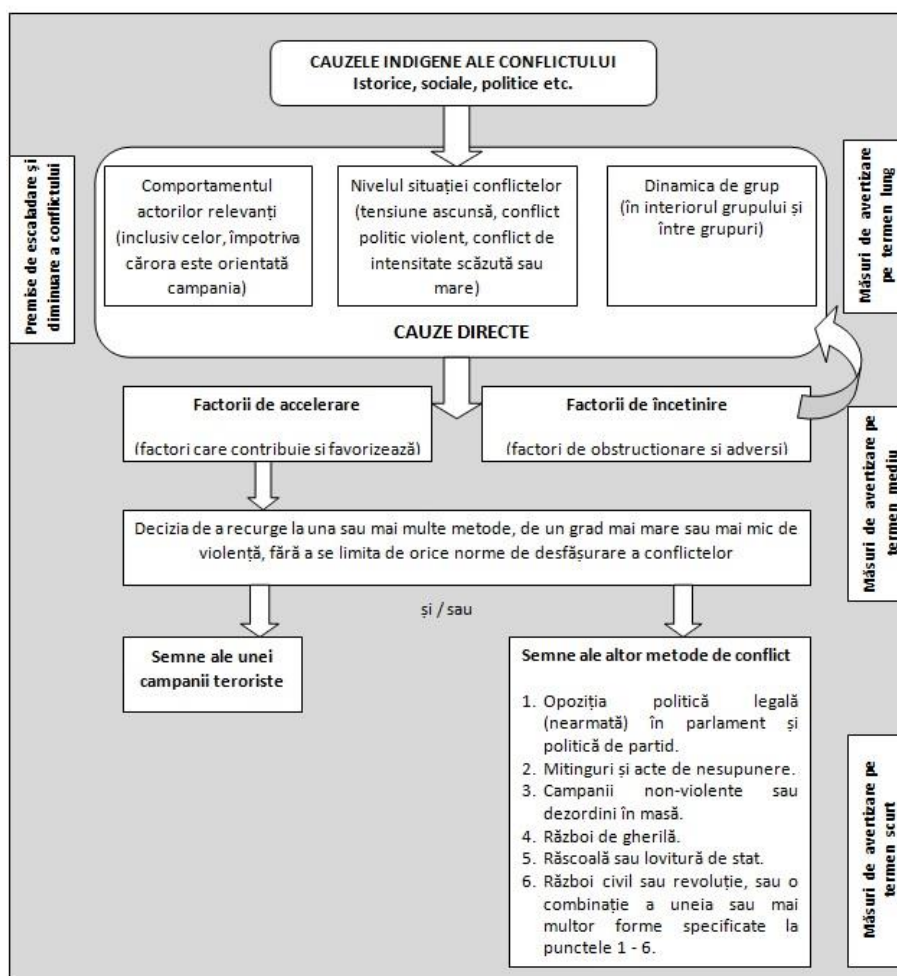
in an open society expands the possibilities for committing terrorist acts.

In this way, researcher Alex P. Schmid developed the outline of a Conceptual Model for Early Detection of Terrorist Campaigns, presented below.

Conclusions. In this paper, we have addressed medium-term proximate causes to link the two parallels with the early detection approach, which are often considered incompatible: long-term indigenous cause analysis and short-term sign analysis. These direct reasons are situational conditions that increase the risk of the emergence of militants of terrorist campaigns.

If we take into account the most obvious characteristic of the terrorists' strategy, namely the great propaganda impact, a special

MODEL CONCEPTUAL DE DETECTARE TIMPURIE A CAMPANIILOR TERRORISTE

importance is attributed to the recipient (the target group) in the decision-making process of the militants. In addition to the emphasis placed on the internal dynamics of the group (and this factor is given special attention in most analytical studies when it comes to the dangers posed by the terrorist group), four conflict situations were briefly presented, in-

dicating the existence of a high degree of probability of carrying out terrorist campaigns:

- decrease in low-intensity conflicts;
- escalation of political conflicts;
- appearance of new participants in the context of an already ongoing conflict;
- development of post-conflict armed situations.

BIBLIOGRAFIE

BIBLIOGRAPHY

1. Davies John L. and Gurr Ted R. "Preventive Measures: Building Risk Assessment and Crisis Early Warning Systems" (Lanham, Rowman and Littlefield, 1998).
2. Harff Barbara. "Early warning of humanitarian crises: sequential models and the role of accelerators", Preventive Measures: Building Risk Assessment and Crisis Early Warning Systems. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0022343398035005002>.
3. Newsome Bruce. „Mass casualty terrorism: first quarterly forecast”.
4. Pareniuc A., Beda V. „Divergențe în calificarea noțiunilor de mercenar, combatant străin și terorist”, Revista științifico-practică „Legea și Viață”, martie-aprilie 2021, ISSN 1810-309X, p. 55.
5. Pareniuc A., Beda V. „Terorismul și criminalitatea organizată. Conexiuni ale fenomenelor infracționale”, Revista științifico-practică „Legea și Viață”, ianuarie-februarie 2022, ISSN 1810-309X, p. 78.
6. Schmid Alex P. "Thesaurus and glossary of early warning and conflict prevention terms", Forum on Early Warning and Early Response (London, 2000), p. 37.
7. Schmid Alex P. and Jongman Albert J. "Political Terrorism: A New Guide to Actors, Authors, Concepts, Data Bases, Theories, and Literature" (North Holland Publishing Company, Amsterdam, 1988), p. 28.
8. Sinai Joshua. "Forecasting the next waves of catastrophic terrorism: strategic overview", Business Briefing Security Systems. URL: www.wmrc.com/businessbriefing/pdf/securesystems2002/publication/sinai.pdf URL: www.rdg.ac.uk/GSEIS/IPIS_Mass_Casualty_terrorism_forecast_Q1_2003.pdf.
9. Waldmann Peter. „Terrorismus: Provokation der Macht" (Gerling, Munich, 1998), p.10.

DESPRE AUTORI

Alexandru PARENIUC,

*doctor în drept, conferențiar universitar,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: alexandru.parenuc@mai.gov.md,
ORCID ID: 0000-0002-6642-4610*

Vasili BEDA,

*doctorand,
Școala doctorală „Științe penale și drept public”,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: vasili.beda@gmail.com,
ORCID ID: 0000-0002-7873-371X*

CZU 343.8

DOI 10.5281/zenodo.8389079

Oleg RUSU,
dr., conf. univ.
PhD,
Associate Professor

ASIGURAREA SECURITĂȚII PENITENCIARE PRIN PREVENIREA INTRODUCERII OBIECTELOR ȘI SUBSTANȚELOR INTERZISE ÎN INSTITUȚIILE PENITENCIARE

Articolul este dedicat problemei prevenirii și combaterii introducerii obiectelor, substanțelor și produselor alimentare care sunt interzise pentru păstrare, procurare și utilizare de către condamnații aflați în instituțiile penitenciare, întrucât prezența acestor materiale poate amenința activitatea structurilor respective. Astfel, sunt examinate cauzele și condițiile care contribuie la desfășurarea activității ilegale, precum și prevederile normative ce vizează prevenirea cazurilor de pătrundere în instituțiile penitenciare a obiectelor și substanțelor interzise. În context, sunt evidențiate domeniile prioritare pentru prevenirea pătrunderii obiectelor interzise pe teritoriul instituțiilor penitenciare.

Cuvinte-cheie: sistem penitenciar, instituție penitenciară, obiecte interzise, substanțe interzise, prevenirea pătrunderii obiectelor interzise.

ENSURING PRISON SECURITY BY PREVENTING THE INTRODUCTION OF PROHIBITED OBJECTS AND SUBSTANCES INTO PENITENTIARY INSTITUTIONS

Introducere. În condițiile actuale de dezvoltare a sistemului penitenciar autohton, problema livrării și transmiterii unor obiecte, produse alimentare și a substanțelor interzise în penitenciar devine tot mai acută.

Pătrunderea obiectelor interzise către condamnați afectează în mod direct situația operativă din penitenciar, dăunează semnificativ raporturilor juridice formate în procesul executării pedepsei și, într-o anumită măsură,

perturbă activitatea instituției penitenciare.

În literatura de specialitate se menționează că prezența obiectelor interzise în zonele de regim ale instituțiilor de detenție afectează eficiența activității instituțiilor penitenciare, întrucât odată cu utilizarea obiectelor interzise, condamnații comit adesea noi infracțiuni [1, p. 250-251].

Unii autori [2, p. 263] notează că „comiterea anumitor infracțiuni de către condamnați (acțiuni care dezorganizează activitatea penitenciarelor, luarea de ostacici, evadări, omoruri, vătămări corporale etc.) are tangențe cu pătrunderea în locurile de detenție a obiectelor interzise pentru utilizare de către condamnați”.

Metode și materiale aplicate. În limitele de studiu ale acestui articol, au fost aplicate metodele: analiza, sinteza, comparația și conștientizarea logică. Materialele utilizate le constituie publicațiile savanților din domeniu, precum și legislația relevantă.

Rezultate obținute și discuții. În pofda măsurilor luate în vederea blocării căilor de intrare a obiectelor interzise în penitenciare, a mijloacelor bănești, băuturilor alcoolice, substanțelor narcotice și psihotrope, prezența acestora în penitenciare rămâne în continuare la un nivel ridicat, ceea ce poate indica asupra unor lacune și ineficiențe în direcția specificată.

De menționat că un număr destul de mare de bunuri și obiecte interzise sunt confiscate anual în penitenciarele din Republica Moldova.

Astfel, pe parcursul anului 2022, serviciile abilitate din cadrul sistemului penitenciar au efectuat un șir de intervenții, printre care: percheziții, activități speciale, acțiuni de prevenire a introducerii obiectelor/substanțelor interzise, operațiuni de descoperire/curmare a infracțiunilor ce s-au pregătit/săvârșit în penitenciar.

În acest sens, au fost efectuate 15102 percheziții, din care: planificate 7291 și inopinate - 7811 (în 2021 au fost efectuate

12107 percheziții, din care planificate 5176 și inopinate - 6931) [3, p. 11].

La punctele de trecere și control, precum și la edificiile de pază ale instituțiilor penitenciare au avut loc măsuri de regim, în rezultatul cărora au fost reținute 58 de persoane civile, care au încercat să introducă obiecte și substanțe interzise spre folosire de către condamnați, fiind documentate în conformitate cu prevederile art. 273 Cod de Procedură Penală [3, p. 10].

În rezultatul măsurilor de regim desfășurate pe parcursul anului 2022, au fost depistate și ridicate de la condamnați, din ascunzișuri și de la persoane civile următoarele obiecte interzise:

- Obiecte tăioase/ascuțite - 863/782 unități (în anul 2021 - 920/1393 unități);

- Băuturi alcoolice - 1077,12 litri basamac (în anul 2021 - 954 litri), 15340,35 litri bragă (în anul 2021 - 15711 litri), 3 litri vin, 1 litru bere;

- Bani - 10221,8 lei (în anul 2021 - 5083 lei), 2421,2 euro (în anul 2021 - 165 euro), 10 \$ SUA, 500 ruble rusești, 100 hrvne;

- Substanțe narcotice - 142 cazuri (în anul 2021 - 160 cazuri);

- Telefoane mobile - 1762 unități (în anul 2021 - 730 unități) [3, p. 11].

O analiză a numărului de contravenții și infracțiuni comise de condamnații care execută pedepse în instituțiile penitenciare ne permite să constatăm creșterea acestora. Astfel, conform statisticii departamentale, cu referire la faptele ilicite din sistemul administrației penitenciare, în anul 2022 sunt prezentate în total 436 cazuri (în anul 2021 - 303 cazuri), din care 176 aflate în gestiunea organelor Procuraturii și 260 cazuri soldate cu dosare penale/contravenționale.

Printre cele mai răspândite acțiuni ilegale ce țin de circulația obiectelor interzise pe teritoriul instituțiilor penitenciare ar fi următoarele:

- Circulația ilegală a substanțelor narcotice, psihotrope sau a analoagelor lor pe

teritoriul instituțiilor penitenciare / transmiterea ilegală a unor obiecte interzise persoanelor deținute în penitenciare (art. 217-217⁵, 322 Cod Penal) – total 406 cazuri, din care: 152 aflate în gestiunea organelor procuraturii; 254 soldate cu dosare penale/contravenționale;

- Transmiterea sau tentative de a transmite către deținuți a unor obiecte, substanțe, produse interzise (art. 343, 354 Cod Contravențional), procurarea ori păstrarea ilegală de droguri (85 Cod Contravențional) – total 7 cazuri aflate în gestiunea organelor Procuraturii [3, p. 12].

Dintre obiectele interzise, trecute ilegal în instituțiile penitenciare, cele mai răspândite până în prezent rămân a fi alcoolul, drogurile și telefoanele mobile. Alcoolul și drogurile sunt necesare pentru consumul personal, iar telefoanele mobile pentru a organiza livrarea acestora și a câștiga bani în mod fraudulos, precum și pentru a comunica cu lumea de afară. Potrivit datelor statistice, printre obiectele și bunurile confiscate, telefoanele mobile și accesoriile pentru acestea ocupă primul loc, iar în fiecare an numărul lor nu face decât să crească.

Studiul rolului telefoanelor mobile în relațiile economice informale a făcut posibilă evidențierea următoarelor funcții:

1) comunicativă - constă în posibilitatea condamnaților de a comunica între ei, indiferent de distanță, atât între diferite secțiuni ale unui penitenciar cât și între diferite instituții penitenciare, precum și cu rudele acestora. Faptul dat poate contribui la organizarea unor dezordini în penitenciar și la nesupunerea condamnaților, refuzul de a primi hrana de către un număr mare de condamnați, depunerea unor plângeri nefondate cu privire la acțiunile angajaților instituțiilor penitenciare etc.;

2) criminală - constă în posibilitatea condamnaților de a desfășura activități ilegale, cum ar fi: organizarea unor căi de furnizare a obiectelor interzise în instituțiile penitenci-

are, exercitarea unor presiuni fizice și psihice asupra funcționarilor instituției și rudelor acestora. De asemenea, sunt comise infracțiuni precum escrocheria, șantajul, crearea sau conducerea unei organizații criminale, etc.;

3) economică - include două componente. În primul rând, un telefon mobil este un obiect care are o anumită valoare materială. În prezent, în penitenciare pot fi depistate telefoane de diferite categorii de preț – de la telefoane vechi cu butoane până la smartphone-uri. Costul acestora poate varia semnificativ de costul telefonului din magazin;

4) de stratificare - se datorează faptului că prezența unui telefon mobil, sau mai exact modelul acestuia, se reflectă asupra statutului informal al posesorului său. Deoarece cu cât statutul condamnatului este mai înalt, cu atât are mai multe oportunități de a-și satisface necesitățile materiale și spirituale;

5) de compromitere. Această funcție constă în faptul că prezența unui dispozitiv mobil la un funcționar al instituției, nemijlocit pe teritoriul penitenciarului, poate fi considerată o pregătire pentru a transmite obiecte interzise condamnaților. Ca urmare, pentru a compromite un angajat al instituției penitenciare și a-i crea dificultăți în serviciu, este suficient de a-i plasa un telefon mobil în biroul său.

Dacă luăm în considerare serviciile oferite de operatorii de rețele mobile, legate de transferul de mijloace dintr-un cont în altul, atunci condamnatul are posibilitatea de a se antrena în diverse operațiuni ilegale. Astfel, dezvoltarea și dinamica criminalității în mediul penitenciar necesită condiții care sunt create și din cauza intrării de obiecte și substanțe interzise. Angajații se confruntă, în mod constant, cu încercări de a livra articole interzise condamnaților de către rudele, prietenii sau cetățenii care doar câștigă bani din asta.

Acest fapt oferă motive să credem că, utilizând telefoanele mobile, o persoană privată de libertate are posibilitatea de a comite infracțiuni cu scop de profit. Sunt posibile di-

verse scheme de acțiuni ilegale, cum ar fi intimidarea, șantajul, escrocheria, etc. Comunitatea infracțională, utilizând telefoane mobile în mediul penitenciar, desfășoară diferite tipuri de activități ilegale. Frauda prin intermediul comunicațiilor celulare a devenit o sursă prioritară pentru completarea așa-numitului „fond comun”, livrarea de medicamente către instituțiile penitenciare etc. Urmează de apreciat că telefoanele mobile permit o comunicare rapidă, dificil de urmărit, deoarece funcționarii instituțiilor penitenciare nu au suportul material și tehnic adecvat.

Din acest motiv administrația instituțiilor penitenciare, fără sprijinul mijloacelor tehnice, nu este întotdeauna capabilă să facă față calitativ sarcinii de contracarare a contravențiilor și infracțiunilor legate de folosirea telefoanelor mobile de către condamnați.

Situația este agravată de dorința covârșitoare a majorității condamnaților de a utiliza telefonul mobil în scopuri personale. De asemenea, angajații sistemului penitenciar nu au suficiente oportunități pentru a eradica complet această problemă.

Publicul este obișnuit să critice anumite practici care au loc în instituțiile penitenciare, dar faptele de complicitate ale cetățenilor cu condamnații la livrarea obiectelor interzise sau la încasarea veniturilor din livrarea obiectelor și substanțelor interzise rămân practic nediscutate.

Având în vedere motivele circulației telefoanelor mobile în instituțiile penitenciare, trebuie reținută funcția comunicativă a criminalității, care vizează coordonarea forțelor și mijloacelor infracționale, implicarea unor noi persoane în activitatea ilegală. Din acest motiv, telefoanele mobile facilitează implementarea planurilor criminale ale condamnaților, contribuie la consolidarea comunităților infracționale, excluzând orice izolare informațională în instituțiile de detenție [4, p. 23].

De asemenea, utilizarea telefoanelor mobile poate afecta rezultatul unei cercetări

penale. Prin efectuarea unor apeluri din locurile de detenție, condamnații intimidează martorii și victimele, pun presiune morală asupra acestora. În acest sens, suntem de acord cu opinia autorului M. V. Gavrilov, care susține că condițiile favorabile crimei sunt adesea create chiar de către victime [5, p. 7].

Considerăm că prezența telefoanelor mobile la condamnați aduce un prejudiciu enorm nu doar funcționării normale a instituțiilor penitenciare, dar și societății în ansamblu, fiind astfel necesară introducerea unor măsuri mai severe.

Studiul problemei prevenirii intrării pe teritoriul unei instituții penitenciare a obiectelor și substanțelor interzise predetermină cunoașterea complexului său causal, întrucât activitatea preventivă implică impactul asupra cauzelor faptelor.

Astfel, motivele interne ale introducerii obiectelor și substanțelor interzise în instituțiile de detenție reprezintă două „motivări paralele și interdependente, care se susțin reciproc, ale persoanelor care transferă și ale subiecților care primesc aceste obiecte și substanțe”. Analizând particularitățile motivației condamnatului, urmează de subliniat că motivele de mai sus acționează ca fiind interdependente, întrucât, în majoritatea cazurilor, fără a vinde o parte din bunurile sale, fără a avea numerar, condamnatul nu are posibilitatea de a procura obiectul care-l interesează.

Pe de altă parte, motivarea persoanelor care introduc pe teritoriul penitenciarului băuturi alcoolice, droguri și alte substanțe, de cele mai multe ori are un caracter de profit [6, p. 23-24]. În schimb, dacă vorbim de prietenii și rudele condamnatului, atunci aici, evident, motivul nu este unul de profit, ci se presupune consumul personal de către condamnat.

Astfel, pot fi evidențiate principalele motive ale introducerii ilegale a obiectelor și substanțelor interzise pe teritoriul instituțiilor penitenciare, și anume:

- scop de profit, dorința de a câștiga au-

toritate în rândul condamnaților;

- sentimentul de compasiune din partea rudelor și dorința de a ușura condițiile de executare a pedepsei pentru condamnați,

- intenția de a-i lega de această responsabilitate reciprocă pentru viitor.

Prevenirea introducerii obiectelor și substanțelor interzise presupune nu doar confiscarea efectivă a obiectelor și substanțelor interzise a fi păstrate de către deținuți, ci și identificarea cauzelor și condițiilor care contribuie la desfășurarea activității ilegale, precum și eliminarea factorilor care contribuie la aceasta.

În baza literaturii de specialitate, dar și a practicii penitenciare ce ține de prevenirea introducerii obiectelor interzise, pot fi relevați factorii care afectează starea problemei examinate.

Se au în vedere:

- factori condiționați de un sistem subdezvoltat de activități de management pentru prevenirea introducerii în penitenciar a obiectelor interzise; factori legați de organizarea inefficientă a principalelor direcții de activitate ale instituției penitenciare; factori externi.

Pe lângă factorii enumerați, este necesar de relevat anumite condiții pentru introducerea obiectelor și substanțelor interzise în penitenciar [7, p. 43]:

- prezența în rândul condamnaților a unor persoane care au intenții stabile de a achiziționa obiecte și substanțe interzise (bani, băuturi alcoolice, stupefiante și substanțe psihotrope, echipamente de comunicații etc.);

- prezența unor căi stabile și necontrolate de către personalul penitenciar de primire a obiectelor interzise și a legăturilor condamnaților cu rudele și cu alte persoane din afara penitenciarului, care sunt furnizori principali de obiecte interzise;

- intrarea personalului penitenciarului în relații neregulate cu condamnații și rudele acestora, precum și interconexiunea cu un element infracțional.

Pentru a minimiza impactul negativ al factorilor care contribuie la introducerea obiectelor interzise, este necesar să cunoaștem nu doar persoanele predispuse la trecerea obiectelor interzise, dar și să cunoaștem metodele și modalitățile de livrare a acestora (căile de intrare a obiectelor interzise).

Principalele căi de intrare a obiectelor și substanțelor interzise în penitenciare sunt:

- introducerea obiectelor și substanțelor interzise în penitenciar de către funcționarii instituției, rudele care au venit la întrevăderi, condamnații la întoarcerea din afara penitenciarului;

- introducerea obiectelor și substanțelor interzise de către condamnații care sunt în instituția penitenciară în tranzit, pentru executarea pedepsei în alte instituții penitenciare;

- transportul obiectelor și substanțelor interzise pe teritoriul penitenciarului în încărcături, utilizând transportul rutier, feroviar sau alt tip de vehicule. Obiectele și substanțele interzise pot fi livrate în penitenciar prin șiretlicuri (în ascunzători echipate în marfă, vehicule), atât cu acordul prealabil al persoanelor care săvârșesc acțiuni ilegale, cât și în secret față de aceste persoane;

- introducerea obiectelor și substanțelor interzise pe teritoriul instituției penitenciare utilizând forța fizică umană, precum și mijloace tehnice de livrare;

- introducerea obiectelor interzise prin deghizarea lor în colete, pachete și banderole. Această metodă este una dintre cele mai răspândite.

Lipsa unei activități analitice constante, cu informații și indicatori de monitorizare, pentru a bloca căile de introducere a obiectelor interzise, depistarea și ridicarea acestora, nu va permite identificarea în timp util a cauzelor și condițiilor fenomenului respectiv, precum și a legităților de evoluție a situației operative din penitenciar.

Lipsa unei poziții ferme a conducerii instituțiilor cu privire la problemele ce țin de

pătrunderea și prezența obiectelor interzise la condamnați complică situația operativă din penitenciar, contribuind la perturbarea procesului de executare a pedepselor și poate genera situații imprevizibile.

Introducerea obiectelor interzise pentru utilizare pe teritoriul unei instituții penitenciare atrage o creștere a numărului încălcărilor grave ale procedurii stabilite de executare a pedepselor. Acestea sunt datorii apărute în urma jocurilor de cărți, utilizării telefoanelor mobile, consumului de băuturi alcoolice și substanțe narcotice, precum și a fabricării băuturilor alcoolice, conflictelor apărute în urma consumului de alcool cu aplicarea obiectelor tăioase și de străpungere care pot evolua într-o infracțiune împotriva vieții și sănătății persoanelor aflate în conflict.

Prin urmare, este necesar să se organizeze prevenirea eficientă a pătrunderii în instituțiile penitenciare a obiectelor interzise și a criminalității asociate acestora. Combaterea acțiunilor persoanelor care intenționează efectuarea unor aruncări peste edificiile de pază a obiectelor interzise pe teritoriul penitenciarului ar trebui să includă următoarele măsuri:

1. identificarea condamnaților al căror comportament indică o dorință reală și posibilități de organizare a căilor de primire a obiectelor interzise;
2. studierea acestor indivizi și a surselor influenței negative;
3. planificarea unui set de măsuri de prevenire individuală a criminalității [8, p. 125].

Prevederi normative care vizează prevenirea cazurilor de pătrundere în instituțiile penitenciare a obiectelor și substanțelor interzise pot fi găsite în conținutul Codului de executare al Republicii Moldova nr. 443 din 24.12.2004, Statutului executării pedepsei de către condamnați nr. 583 din 26.05.2006, precum și în unele acte departamentale.

Astfel, potrivit art. 221¹ CE al RM, pentru prevenirea unor evenimente deosebite, a

situațiilor de risc, precum și pentru ridicarea obiectelor și substanțelor interzise, persoanele condamnate sunt supuse percheziției. Percheziția este acțiunea prin care se realizează un control amănunțit asupra condamnaților, echipamentului, bagajelor, camerelor de deținere și tuturor locurilor unde condamnații au acces.

Art. 221² CE al RM prevede că persoanele și bagajele aflate asupra acestora, precum și mijloacele de transport care au acces în penitenciar sunt supuse controlului de specialitate.

În acest sens, administrația penitenciarului are dreptul să efectueze controlul de specialitate al persoanelor care intră sau ies din penitenciar și al obiectelor de producere, cu excepția persoanelor menționate la art. 181 alin. (1) din Codul de executare, cărora li se propune să depună spre păstrare bunurile interzise în penitenciar aflate asupra lor.

Controlul de specialitate cuprinde toate activitățile desfășurate de personalul penitenciarului pentru stabilirea calității persoanelor care au acces în locurile de deținere, precum și pentru depistarea, ridicarea bunurilor și obiectelor interzise care se află în posesia, folosința sau păstrarea condamnaților, și se realizează prin observare, palpate, control corporal sau utilizarea unor echipamente tehnice de detectare.

Înainte de efectuarea controlului, persoanele vizitate sunt informate, prin afișare în locuri accesibile acestora, cu privire la bunurile și obiectele a căror păstrare în instituția penitenciară este interzisă și despre obligația de a le depune la postul de control.

Lista obiectelor, produselor alimentare și lucrurilor interzise în penitenciar și/sau izolatorul de urmărire penală este fixată în anexa nr. 7 la Statutul executării pedepsei de către condamnați [9].

Persoanele care intră pe teritoriul penitenciarului și zonelor de producere nu au dreptul să introducă arme, muniții, pachete, genți și alte obiecte interzise. Aceste bunuri și

obiecte se depun la păstrare în încăperi special amenajate, amplasate la punctul de control.

Bunurile și obiectele interzise, nedecarate și descoperite în urma controlului de specialitate asupra persoanelor vizitatoare se ridică și se sigilează, se întocmește un proces-verbal în acest sens, fiind anunțate de îndată organele competente.

Obiectele interzise și sumele de bani pe care condamnații nu au dreptul de a le avea asupra lor, găsite la efectuarea percheziției, se confiscă. Bunurile confiscate se valorifică sau se distrug potrivit legii, iar sumele de bani se transferă la bugetul de stat. Procedura de valorificare și de distrugere a bunurilor confiscate se stabilește prin Statutul executării pedepsei de către condamnați [12, art. 221²].

Activitățile de contracarare a pătrunderii în locurile de detenție a substanțelor și obiectelor interzise, dar și combaterea păstrării acestora de către deținuți sunt acțiuni de specialitate, desfășurate zilnic în toate penitenciarele din țară. Astfel, majoritatea tendințelor de introducere prin aruncături peste edificiile de pază a lucrurilor interzise în sistemul penitenciar sunt zădărnice de către angajați.

De exemplu, la 16 mai 2023, angajații Penitenciarului nr.6-Soroca au observat o aruncătură peste edificiile de pază ale instituției de detenție, efectuată de persoane necunoscute. După verificarea teritoriului, în curtea instituției a fost depistat și ridicat un obiect sferic, bine sigilat cu bandă adezivă.

Obiectul au fost ridicat, iar în urma verificării, în interiorul acestuia au fost depistate 46 de pastile de formă ovală, cu inscripția SUBUTEX. La fața locului au fost solicitați angajații IP Soroca care au documentat cazul și au ridicat obiectele depistate [11].

Concluzii. Transferul obiectelor interzise către condamnați influențează negativ situația operativă din penitenciar, afectând raporturile juridice apărute în procesul executării pedepselor penale. Pentru a preveni pătrunderea obiectelor interzise, este necesară o activitate organizatorică intensă, legată inclusiv de echipamentul tehnic al instituției. Organizarea corectă și implementarea în timp util a măsurilor de securitate va contribui la diminuarea fluxului de pătrundere a obiectelor și substanțelor interzise în penitenciare, precum și la o scădere a numărului infracțiunilor comise de condamnații care utilizează obiecte interzise.

În opinia noastră, principalele domenii prioritare pentru prevenirea pătrunderii obiectelor interzise pe teritoriul penitenciarului în condițiile actuale pot fi:

- perfecționarea mijloacelor tehnico-ingineresti utilizate în activitățile lor;
- dezvoltarea culturii juridice nu doar a persoanelor care execută pedepse, ci și a celor care vizitează instituțiile penitenciare;
- perfecționarea legislației care prevede răspundere pentru transmiterea obiectelor interzise etc.

BIBLIOGRAFIE

BIBLIOGRAPHY

1. Хохрин С.А. Предупреждение пенитенциарных преступлений, совершаемых с помощью средств сотовой связи. În: Сборник материалов Международной научно-практической конференции, посвященной памяти профессоров кафедры уголовного права Рязанской высшей школы МВД СССР В.А. Елеонского и Н.А. Огурцова. Под редакцией В.Ф. Лапшина. 2018. p. 249-255.
2. Трунцевский Ю.В., Пенин О.В. Профилактика проникновения запрещенных предметов на территорию исправительного учреждения: организационно-правовые аспекты. În: Журнал Уголовно-исполнительное право. Издательство: Академия права и управления Федеральной службы исполнения наказаний

- (Рязань). Том 16, Nr. 4, 2021, p. 461-467.
3. Raport privind activitatea sistemului administrației penitenciare pentru anul 2022, ANP, Chișinău, 2023, disponibil pe <http://anp.gov.md/rapoarte-de-bilant-semestriale-anuale>, accesat la 16 mai 2023.
 4. Ромашов Р. А. Организованная пенитенциарная преступность: понятие и противодействие. În: Ведомости уголовно-исполнительной системы. Nr. 5/2016. p. 23-28.
 5. Гаврилов М. В. Противодействия преступлениям, совершаемым в сфере компьютерной и мобильной коммуникации организованными преступными группами. Саратов: Саратовский Центр по исследованию проблем организованной преступности и коррупции, Сателлит, 2009. 191 p.
 6. Гончаров А. Обеспечение безопасности персонала, осужденных и иных лиц в исправительных колониях. În: Ведомости уголовно-исполнительной системы. 2009. №5. p. 21-25.
 7. Перминов А.В. Факторы, способствующие поступлению в исправительные учреждения запрещенных предметов, их негативное влияние на состояние правопорядка. În: Уголовно-исполнительная система: право, экономика, управление, 2008, № 3. p. 42-45.
 8. Баранов Н.П., Савардунова В.Н., Кирченко В.М. Противодействие поступлению в исправительные учреждения запрещенных предметов, неслужебным связям сотрудников с осужденными. Монография. Рязань: Академия ФСИН России, 2012. 199 p.
 9. Statutul executării pedepsei de către condamnați. Aprobata prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 583 din 26.05.2006 // Monitorul Oficial nr. 91-94 din 16.06.2006.
 10. Codul de executare al Republicii Moldova nr. 443 din 24.12.2004, art. 2212 // Monitorul Oficial nr. 214-220.
 11. Angajații ANP, la datorie non-stop // <https://www.anp.gov.md/randomangajatii-anp-la-datorie-non-stopstandard-imagangajatii-anp-la-datorie-non-stopangajatii-anp>, accesat la 7 iunie 2023.

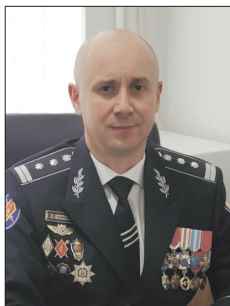
DESPRE AUTOR

Oleg RUSU,

*doctor în drept, conferențiar universitar,
șef al Departamentului știință,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: olleg75@mail.ru
ORCID ID: 0000-0002-0879-4154*

CZU 351.075.6

DOI 10.5281/zenodo.8388478

Andrian CIUMAC,
doctorand
PhD student,

ABORDĂRI ACTUALE PRIVIND CALITATEA ÎNVĂȚĂRII ÎN INSTITUȚIILE SPECIALIZATE DE INSTRUIRE ALE INSPECTORATULUI GENERAL PENTRU SITUAȚII DE URGENȚĂ

Analizând impactul proceselor de formare profesională a angajaților Inspectoratului General pentru Situații de Urgență, în contextul protecției populației, teritoriului, mediului înconjurător și proprietății în caz de pericol sau declanșare a situațiilor excepționale, instituțiile specializate de instruire din cadrul acestuia, neîntârziat și cu excluderea reticenței, necesită să se alinieze la bunele practici și standardele aplicate la nivel național, fapt care va contribui la producerea și obținerea unei educații de calitate.

Cuvinte-cheie: calitate, proces, formare profesională, reformă, fuzionare, încredere, beneficiar.

CURRENT APPROACHES REGARDING THE QUALITY OF LEARNING IN THE SPECIALIZED EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF THE GENERAL INSPECTORATE FOR EMERGENCY SITUATIONS

Analyzing the impact of the professional training processes of the employees of the General Inspectorate for Emergency Situations, within the context of the protection of the population, the territory, the environment and property in case of danger or triggering of exceptional situations, the specialized training institutions within it, without delay and excluding reluctance, need to align with the good practices and standards applied at the national level, a fact that will contribute to the production and obtaining of a quality education.

Keywords: quality, trial, professional training, reform, merging, confidence, beneficiary.

Introducere. De-a lungul timpului, Inspectoratul General pentru Situații de Urgență al Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova a fost atras activ în varii procese de reformare. În consecință, actualmente angajații Inspectoratului General pentru Situații de Urgență (în continuare IGSU) sunt mai satisfăcuți de noile condiții

de activitate, fiind mult mai bine dotați cu echipamente moderne și performante potrivit necesităților din prezent și corespunzător domeniilor în care activează.

Chiar și pe fundalul succeselor remarcabile, reflectate în alineatul de mai sus al prezentei cercetări, domeniile de activitate ale IGSU, cum ar fi protecția civilă, apăra-

rea împotriva incendiilor, acordarea primului ajutor calificat, prevenirea și lichidarea consecințelor situațiilor de urgență și excepționale, desfășurarea în siguranță a activităților nucleare și radiologice, de fapt nu furnizează la nivelurile sperate siguranță beneficiarilor, astfel că încrederea în potențialul angajaților IGSU nu este întotdeauna potrivit așteptărilor, circumstanțe prin care se atestă că resursa umană a entității înregistrează și rezultate reduse, raportate la standardele din domeniu [11].

Cu siguranță, rezultatele activității IGSU în niciun caz nu sunt dependente în exclusivitate de resursa umană și nici nu necesită evaluate doar din această perspectivă, însă realitatea ne demonstrează, că cele mai frecvente abateri/dificultăți, sesizate în acest sens de către beneficiari, se referă anume la resursa umană.

În speranța unei societăți satisfăcute de nivelul și forța cu care IGSU își realizează misiunile prin intermediul efectivului din subordine, în actuala cercetare ne-am propus să obținem niște rezultate utile, esențiale și aplicabile pentru dimensiunea enunțată din perspectiva managementului calității învățării în instituțiile specializate de instruire ale IGSU.

Potrivit cu cele menționate, ne-am determinat cu dimensiunea care urmează a fi cercetată, deoarece anume un sistem eficient de management al calității constituie acel dispozitiv sigur, dar și strategic, care supraveghează toate procesele la nivelul unei entități în vederea furnizării unor servicii sau produse de o calitate distinsă.

Actualmente, calitatea este sesizată în societate drept scopul principal al educației, deoarece anume acest fenomen reprezintă totalitatea condițiilor cumulative ce determină faptul că un produs sau un serviciu în mod justificat garantează posibilitatea de a satisface toate necesitățile societății în permanentă schimbare, astfel declanșându-se și consumându-se acțiuni bine determinate în vederea realizării acestui scop.

Pentru a înfrunta cu izbândă majoritatea provocărilor din perspectiva domeniilor de activitate, funcțiilor de bază, dar și drepților delegate către IGSU, instituțiile specializate de instruire din cadrul acestuia au angajamentul să prezinte tuturor beneficiarilor garanții solide privind atingerea rezultatelor de performanță, iar reușita în acest context este garantată doar în condiția implementării și valorificării corespunzătoare a unui sistem eficient de management al calității.

De fapt, asigurarea calității constituie o îndatorire esențială a tuturor instituțiilor de învățământ, nu doar a celor specializate de instruire din cadrul IGSU, componentă fundamentală a managementului calității, definită printr-un complex de acțiuni bine determinate în vederea creării unui mediu favorabil și prietenos în care instituțiile de învățământ să fie capabile să-și programeze dobândirea unei calități măsurabile, aplicabile și palpabile.

Concomitent, menționăm focalizarea pe acest fenomen și din motivul că atât la nivel internațional, cât și național, managementul calității în învățământ devine un subiect de importanță excepțională. Tot mai mulți cercetătorii din domeniu sunt preocupați de conceptul calității, deoarece satisfacerea cerințelor, trebuințelor și așteptărilor beneficiarilor educației, indiferent de natura acestora, precum și dobândirea performanțelor conforme în acest sens sunt consecințele acțiunii sistemului de norme, principii și practici din mediul educațional, vizând în mod special calitatea învățământului. Anume acest fenomen fundamental care dictează geneza și evoluția politicilor educaționale, fiind de o demnitate distinsă, servește drept garant al materializării unei veți de calitate optimizată în care beneficiarii au un sentiment profund de liniște și încredere, sentiment echivalat cu un grad înalt de apreciere a serviciilor profitate.

Prin urmare, în contextul celor reflectate, sentimentul de satisfacție și siguranță, sesizat de către beneficiarii educației, este un indicator demn de încredere care scoate în

evidență nivelul prezent al calității.

Evoluția din ultimii ani, înregistrată în învățământ pe toate dimensiunile, în consecință determină împrejurări prielnice pentru proiectarea, edificarea, implementarea, consolidarea și sporirea calității educației, precum și adoptarea unor decizii optime privind concordarea învățământului din Republica Moldova la inovațiile din domeniul enunțat, care prezintă interes și actualitate în întreaga lume.

Această tranziție evolutivă presupune un guvernământ democratic și participativ, predestinat să declanșeze schimbări concrete de îmbunătățire în comportamentul subiecților proceselor educaționale în vederea transformării acestora în personalități competente, competitive, capabile să ia decizii corecte. Din acest punct de vedere, garantarea unei educații de calitate reprezintă o supremație, un obiectiv național pentru a asigura progresul incontestabil al statului în circumstanțele schimbărilor de amploare care au loc la nivel mondial. Anume din necesitatea adaptării la provocările lumii contemporane, la nivel național, în conformitate cu practica internațională s-au realizat pași concreți în domeniul asigurării calității în educație. Astfel, Republica Moldova, prin actele normative și politicile adoptate, a creat cadrul național pentru realizarea unei convergențe în ceea ce privește asigurarea calității în educație și formare profesională. Unul dintre principiile fundamentale ale educației, conform articolului 7 al Codului educației, este „principiul calității – în baza căruia activitățile de învățământ se raportează la standarde de referință și la bune practici naționale și internaționale” [12].

Scopul. Este cercetarea și estimarea prin comparare a impactului circumstanțelor în perspectiva cărora este produsă, obținută și asigurată calitatea învățării în instituțiile specializate de instruire ale Inspectoratului General pentru Situații de Urgență.

Metode aplicate și materiale utiliza-

te. Pentru realizarea studiului dat a fost aplicată metoda deducțiilor logice, comparația, studierea literaturii de specialitate și a legislației, a practicii desfășurării proceselor de formare profesională în cadrul IGSU, MAI, precum și în afara acestora.

Rezultatele obținute și discuții. Instituțiile specializate de instruire din cadrul IGSU, neîntârziat și cu excluderea reticenței, necesită să se alinieze la bunele practici și standardele internaționale preluate și aplicate la nivel național. O astfel de premisă reprezintă o ocazie deosebit de bună în contextul sporirii și consolidării nivelului de încredere a beneficiarilor față de IGSU prin preluarea, implementarea și gestionarea optimă a inovațiilor care vor contribui la producerea unei educații de calitate, inovații care impun o nouă optică față de managementul educațional și cel al calității.

Imperativul compatibilității calității educației cu actualele exigențe de ordin național instituie o altă viziune față de managementul educațional, care din perspectiva naturii sale interveniente ia funcția managementului calității, astfel conectând o altă opinie cu privire la domeniul de monitorizare a procesului de învățământ, fenomen concentrat pe consumarea tuturor resurselor disponibile în scopul executării obiectivelor educaționale planificate în vederea obținerii unor rezultate de calitate.

Educația de calitate urmărește scopurile sale, iar materializarea acestora presupune consolidarea tuturor particularităților ce o definesc, astfel fiind percepute prin fundamentări științifice ale intervențiilor realizate în vederea furnizării calității.

În conformitate cu prevederile alineatului 6 al articolului 3 Codul educației al Republicii Moldova, calitatea în învățământ reprezintă un ansamblu de caracteristici ale unui program de studiu și ale ofertanților acestuia, prin care sunt satisfăcute așteptările beneficiarilor în raport cu standardele de calitate. Astfel, calitatea învățământului este per-

cepută ca o exigență incontestabilă și hotărâtă a contemporaneității, totodată fiind tratată ca parte componentă, relevantă și indispensabilă a sistemului de învățământ, fără care acesta nu ar fi capabil să soluționeze problemele din prezent [9].

Calitatea educației este determinată, garantată, consolidată, direcționată și apreciată în contextul social al sistemului instituțiilor de învățământ, al instituției de învățământ și al societății. Din această perspectivă, precum și datorită trăsăturilor caracteristice ale unei comunități, conceptul nominalizat se află în legătură cu un grad relativ de supremație. Astfel, un concept individual al calității ar fi bine să se întemeieze pe valorile comunității, precum și pe cele pe care dorim să le promovăm cu ajutorul politicilor statale din domeniu. O astfel de abordare, în plan de materializare, conceptul nominalizat ar fi trebuit să-l dețină și din perspectiva instituțiilor specializate de instruire ale IGSU.

Educația, pentru a fi considerată drept una de calitate, necesită să întrunească o totalitate de condiții cumulative care ar defini și stabili în mod cert aptitudinile sistemului educațional, ale instituției de învățământ, ale procesului educațional, precum și ale cadrului didactic de a furniza servicii de un asemenea nivel, grad de excelență, valoare încât să fie în concordanță cu nevoile și așteptările beneficiarului. Pornind de la faptul că școala are în același timp mai mulți beneficiari direcți și indirecti – elevul, părinții, angajatorul, societatea – este necesar să privim calitatea din toate perspectivele enumerate, deoarece punctele de vedere ale diferitelor grupuri implicate în învățământ sau interesate de rezultatele acestuia vor fi diferite.

După cum s-a mai menționat, în ultimii ani în întreaga lume managementul calității învățământului înregistrează tendințe evolutive accelerate și se transformă într-un poligon masiv al dezbaterilor, activităților informațional-analitice și cercetărilor. Astfel de lucrări științifice întâlnim la diferiți cerce-

tători, inclusiv la cei naționali (Guțu V., Baciuc S., Platon C., Cojocaru V., Pogolșa L., Muraru E., Chicu V., Lîsenco S. ș.a.).

Cu toate că actuala literatură de specialitate acordă multiple referințe, interpretări și abordări ale fenomenului managementului calității învățământului, în definitiv nu întâlnim nicio lucrare de cercetare din domeniu, care să redea și să exprime în mod direct managementul calității predării-învățării în instituțiile de învățământ de profil din cadrul Ministerului Afacerilor Interne (în continuare MAI) și mai cu seamă în instituțiile specializate de instruire ale IGSU sau ale altor subdiviziuni de forță. Totuși, sistemul de management al calității învățământului în instituțiile de forță și cele din domeniul securității, siguranței și ordinii publice reprezintă un obiectiv major pentru întreaga activitate de formare profesională atât la nivelul IGSU, MAI, cât și la nivel național. Realizarea acestui obiectiv permite dezvoltarea unei culturi interne a calității educației la nivelul instituției de instruire, care are drept scop dezvoltarea încrederii beneficiarilor în calitatea serviciilor educaționale, consolidarea recunoașterii sociale și a statusului profesional al absolvenților [8].

Asigurarea calității la nivelul instituției specializate de instruire vizează adaptarea demersului instructiv-educativ la așteptările cursanților și la cerințele structurilor teritoriale ale IGSU în care cursanții se vor integra profesional. Din punctul de vedere al beneficiarului instituțional, instituția specializată de instruire trebuie să asigure o pregătire riguroasă a cursantului, prin achiziționarea competențelor cognitive, psihomotorii și atitudinale necesare transformării acestuia într-un profesionist capabil să îndeplinească eficient misiunile solicitate în gestionarea domeniului de activitate [8].

În continuare, în esența fenomenului cercetat de către noi, pentru o claritate mai mare, vom analiza calitatea învățării în instituțiile specializate de instruire ale IGSU din perspectiva abordărilor conceptuale, oferite

de către literatura de specialitate atât la nivel național cât și internațional.

În acest context, potrivit informațiilor concentrate și oferite de către dicționare, calitatea constituie un concept multidimensional, care, în linii mari, mai frecvent se utilizează în domeniile vieții economice și sociale, concomitent deținând un caracter total subiectiv și accepțiuni individuale, caracteristice anumitor domenii ale vieții umane.

Cu siguranță, calitatea este un termen absolut general, aplicabil în contextul anumitor particularități, atât individuale cât și comune, termen definit suficient de variat de către numeroși specialiști/experti în calitate, care îi atribuie acestuia diferite semnificații. Prin urmare, versiunile definițiilor oferite de către literatura de specialitate, acceptate mai frecvent, sunt următoarele:

- calitatea este un ansamblu de caracteristici ale unui produs sau serviciu care îi conferă acestuia aptitudinea de a satisface necesități exprimate sau implicite (SR ISO 8402:1995);

- calitatea constituie măsura în care un ansamblu de caracteristici intrinseci îndeplinesc cerințele;

- calitatea este satisfacerea clientului;

- calitatea este aptitudinea de a fi corespunzător utilizării;

- calitatea este ceea ce clientul e dispus să plătească în funcție de ceea ce obține și valorifică [2, p.13-15].

- calitatea reprezintă un nivel sau grad de excelență, valoare sau merit, asociat unui anumit obiect, produs, serviciu sau persoană sau totalitatea însușirilor esențiale care determină un fenomen și care, schimbându-se prin salturi în urma acumulărilor cantitative, dau naștere altui fenomen cu trăsături esențiale superioare primului” [5 p.568].

Organizația Internațională de Standardizare (ISO) definește calitatea ca reprezentând „ansamblul de proprietăți și caracteristici ale unui produs sau serviciu care îi conferă acestuia aptitudinea de a satisface

necesitățile exprimate sau implicite”. Faptul că prin calitate trebuie să se răspundă unor exigențe, exprimate sau implicite, înseamnă că prin ansamblul și nivelul la care se prezintă caracteristicile unui produs, el trebuie să răspundă atât cerințelor formulate de consumatori, cât și celor neformulate, ce se înțeleg de la sine, venind astfel în întâmpinarea clienților printr-o satisfacere la nivelul așteptărilor [1, p.5-10].

Generalizând definițiile menționate mai sus, conchidem: Conceptul de calitate presupune un complex de condiții cumulative, stabilite planificat pentru o activitate sau/și pentru produsul/rezultatul acesteia, care fiind întrunite, dar și apreciate, condiționează satisfacerea optimală a necesităților uzuale ale utilizatorilor/beneficiarilor.

Din același unghi de vedere, potrivit abordărilor conceptuale, oferite de către literatura de specialitate, considerăm oportun să prezentăm succint unele definiții relevante ale managementului calității, și anume:

Managementul calității este definit de Joseph Moses Juran [3, p. 34] în termeni de „trilogie a calității”, care cuprinde trei procese principale de management: *planificarea calității, trecerea sub control a calității și îmbunătățirea calității*.

Potrivit opiniei lui Andrei Octavian Paraschivescu, managementul calității reprezintă activități coordonate care permit conducerea și ținerea sub control a unei entități în domeniul calității [13].

Prin urmare, managementul calității cumulează și exprimă totalitatea activităților care edifică și configurează politica din domeniul calității, elaborată și aplicată la nivel organizațional. Astfel, implementarea unui sistem de management al calității, care la moment lipsește în instituțiile specializate de instruire ale IGSU, reprezintă un obiectiv major pentru întreaga activitate de formare profesională a Inspectoratului.

Analizând unele abordări actuale privind calitatea învățării, în perspectiva reali-

zării scopului nostru principal, în continuare dorim să reflectăm la esența instituțiilor specializate de instruire ale IGSU. Astfel, acestea sunt reprezentate de către Centrul republican de instruire al IGSU, care deține următoarea structură din perspectiva unităților structurale subordonate cu funcții de instruire:

1) Catedra „Pregătirea și perfecționarea serviciului de salvatori și pompieri”; 2) Unitatea de instruire; 3) Serviciul instruire paramedici; 4) Catedra „Organizarea și conducerea protecției populației și teritoriului în situații excepționale”; 5) Secția organizare a protecției populației și teritoriului în situații excepționale „Sud”; 6) Secția organizare a protecției populației și teritoriului în situații excepționale „Nord”.

Misiunea Centrului republican de instruire al IGSU constă în realizarea prerogativelor constituționale ale Inspectoratului privind implementarea politicii de stat în domeniul protecției civile, apărării împotriva incendiilor, acordării primului ajutor calificat, prevenirii și lichidării consecințelor situațiilor de urgență și excepționale, în vederea asigurării securității populației, proprietății și mediului prin realizarea unor măsuri unitare și integrate menite să reducă riscurile de apariție a situațiilor de urgență și excepționale prioritar din perspectiva activităților de instruire [4].

Categoriile de bază care sunt pregătite la Centrul republican de instruire sunt:

a) efectivul IGSU; b) efectivul MAI și al subdiviziunilor subordonate acestuia; c) conducătorii organelor administrației publice locale; d) angajații întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor, în vederea acțiunilor în caz de pericol și declanșare a situațiilor excepționale; e) alte categorii de subiecți stabiliți în conformitate cu prevederile legislației naționale [4].

Centrul republican de instruire al IGSU are mai multe atribuții, și anume:

- Organizarea și desfășurarea programelor de formare inițială și continuă, de de-

marare și dezvoltare a carierei, de tip integrat, specializat și a altor activități de pregătire a angajaților Inspectoratului, precum și la nivel departamental, ministerial, și, după caz, la nivel național și internațional, în beneficiul instituțiilor și personalului MAI, dar și din afara acestora, indiferent de organizarea și formele juridice.

- Realizează activități de specializare, perfecționare și recalificare a angajaților Inspectoratului.

- Desfășoară activități de formare inițială și continuă în vederea consolidării capacităților Serviciului mobil de urgență, resuscitare și descarcerare și în legătură cu soluționarea altor necesități și interese de instruire a Inspectoratului.

- Organizarea și desfășurarea programelor speciale de instruire în domeniul protecției civile și apărării împotriva incendiilor, la nivel național și internațional.

- Realizează instruirea responsabililor și conducerii organelor administrației publice locale, instituțiilor și organizațiilor în vederea acțiunilor de prevenire și lichidare a consecințelor situațiilor excepționale [4].

După cum observăm mai sus, în contextul proceselor de instruire, dar și ținând cont de categoriile de bază instruite, cu referire doar la unele din atribuțiile delegate Centrului republican de instruire al IGSU, acestea se atestă drept absolut strategice și extrem de importante nu numai la nivelul IGSU sau al MAI, ci și la nivel național și chiar internațional. În această ordine de idei, edificarea și promovarea unei culturi interne a calității proceselor de instruire la nivelul instituțiilor specializate de instruire ale IGSU deține obiectivul de a extinde în mod decisiv și incontestabil încrederea tuturor beneficiarilor în calitatea serviciilor educaționale furnizate.

Potrivit cu cele menționate în alineatele anterioare, referindu-ne la procesele de formare profesională destinate angajaților IGSU ținem să menționăm, că impactul acestora, în

contextul protecției populației, teritoriului, mediului înconjurător și proprietății în caz de pericol sau declanșare a situațiilor excepționale este unul decisiv, iar calitatea acestor procese reprezintă un obiectiv major pentru Centrul republican de instruire. Anume din perspectiva calității, din unghiul de vedere al tuturor beneficiarilor, indiferent de natura acestora, Centrul republican de instruire are obligația să garanteze și să ofere o instruire solidă atât a angajaților Inspectoratului cât și a tuturor subiecților Sistemului protecției civile din republică, prin achiziționarea competențelor cognitive, psihomotorii și atitudinale, în vederea pregătirii unor specialiști valoroși, în stare să îndeplinească eficient toate misiunile solicitate.

Dintr-o perspectiva juridico-organizațională, Centrul republican de instruire nu deține statutul unei instituții de învățământ, iar angajații acestuia nu dețin statutul de cadru didactic, fapt care îngreunează și împiedică vădit racordarea activității Centrului la standardele naționale și internaționale de calitate.

Prin urmare, managementul calității nu este promovat în entitate în nicio măsură, astfel pregătirea angajaților Centrului republican de instruire în domeniul asigurării calității nu se realizează pe deplin. De asemenea, nu sunt elaborate instrumentele Sistemului de management al calității și nu este asigurată implementarea acestora. La fel, practic nu se realizează evaluări din perspectiva calității și nu se identifică disfuncționalități și măsuri de îmbunătățire a calității procesului instructiv-educativ.

În contextul celor menționate, în lipsa implementării unor politici de standardizare recunoscute, nivelul de calitate a proceselor de formare profesională și instruirilor nu poate fi îmbunătățit. Mai mult, în pofida faptului că Centrul republican de instruire este unica entitate din țară care realizează instruire în domeniul protecției civile și apărării împotriva incendiilor, Programele/Planurile de învățământ, curricula și certificatele eliberate

absolvenților, acestea totuși nu sunt asigurate juridic în mod suficient din perspectiva cadrului normativ național.

În vederea unei ameliorări a situației descrise, privind nivelul de calitate a proceselor de formare profesională din cadrul Centrului republican de instruire al IGSU, precum și situația creată la Centrul de instrucție al Inspectoratului General de Carabinieri (în continuare IGC) și la Centrul de excelență în securitatea frontierei al Inspectoratului General al Poliției de Frontieră (în continuare IGPF), la nivelul MAI radical s-a revăzut aspectul proceselor de formare profesională. Astfel, în primă instanță, modificările au demarat cu procesul de formare profesională inițială. Drept urmare a fost elaborat noul Regulament cu privire la formarea profesională inițială a funcționarilor publici cu statut special și a carabinierilor din cadrul Ministerului Afacerilor Interne, aprobat prin Ordinul MAI nr. 134/2022.

La baza adoptării acestor decizii au stat mai multe argumente rezonabile, printre care se numără anume faptul, că competențele generale care urmează să le posedate polițiștii, polițiștii de frontieră, carabinierii, salvatorii și pompierii sunt asemănătoare, iar competențele speciale sunt diferite. Astfel s-a propus, în vederea optimizării resurselor implicate în procesul de instruire, organizarea formării inițiale comune la compartimentul „Pregătirea generală” în cadrul Direcției „Centrul integrat de pregătire pentru aplicarea legii” a Academiei „Ștefan cel Mare” (în continuare Direcția CIPAL). În același context s-a propus organizarea formării profesionale inițiale la compartimentul „Pregătirea de specialitate” pentru angajații din subordine în centrele proprii de instruire, menționate anterior.

Urmare a intervențiilor primare realizate în vederea ameliorării situației privind nivelul de calitate a proceselor de formare profesională, în timp record s-a reușit obținerea mai multor beneficii, și anume:

1. S-a asigurat o pregătire generală uni-

formă pentru toate categoriile de subofițeri din cadrul MAI.

2. Pe perioada desfășurării instruirii în cadrul Direcției „CIPAL” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, subofițerii au posibilitatea să interacționeze și ulterior să stabilească relații profesionale de colaborare. Prin aceasta se promovează mesajul că toate autoritățile MAI realizează un scop comun: împreună asigură liniștea și siguranța în societate.

3. În prima lună este depus jurământul, fiind asigurată desfășurarea unei festivități comune, la care este prezentă și conducerea de vârf a MAI, eveniment care va rămâne în amintirile ofițerilor și subofițerilor debutanți pe tot parcursul vieții.

4. Angajații Centrului de excelență în securitatea frontierei al IGPF, Centrului de instrucție al IGC și Centrului republican de instruire al IGSU își concentrează efortul întru asigurarea unei pregătiri de specialitate mai calitative, deoarece pentru aceasta au mai mult timp la dispoziție.

5. În perioada în care subofițerii carabinieri, polițiști de frontieră, salvatori/pompieri se află la instruire în cadrul Direcției „CIPAL”, centrele de instruire specializate pot desfășura mai multe cursuri de formare continuă pentru personalul autorităților din care fac parte.

6. Se valorifică în măsură deplină infrastructura renovată și echipamentul Direcției „CIPAL”.

7. Se asigură reducerea cheltuielilor bugetare.

Imaginea prezentată mai sus, din perspectiva modificărilor aprobate și implementate la nivelul MAI pe dimensiunea formării profesionale, reprezintă un indiciu incontestabil că aceste acțiuni în mod hotărât trebuie prelungite, până la obținerea și asigurarea unui nivel absolut al calității proceselor de formare profesională și instruirilor.

În această ordine de idei, s-a identificat o nouă soluție pentru a asigura ameliorarea situației descrise, privind nivelul de calitate a

proceselor de formare profesională, inclusiv în cadrul instituțiilor specializate de instruire ale IGSU. Astfel, prin Hotărârea Guvernului nr.947/2022 s-a aprobat Programul de consolidare a încrederii și siguranței societății prin formare profesională, integritate și digitalizare a sistemului afacerilor interne pentru anii 2022-2025.

În Capitolul II al documentului menționat, la compartimentul „Formarea profesională” este indicat că crearea Direcției „CIPAL” nu a soluționat până în prezent problema uniformizării formării subofițerilor în cadrul MAI. În sistem există și alte structuri care formează și instruiesc subofițerii. Astfel, în cadrul IGPF funcționează Centrul de excelență în securitatea frontierei, în cadrul IGC activează Centrul de instrucție, iar în cadrul IGSU – Centrul republican de instruire. Fiecare dintre aceste structuri de formare profesională pregătește, conform programelor sale, în termene diferite de studii, cu bugete diferite, însă în unele nu sunt reglementate nici măcar sarcinile didactice sau acestea nu corespund reglementărilor aprobate de Ministerul Educației și Cercetării (în continuare MEC), ori sistemul de organizare nu corespunde unor structuri clasice de formare profesională. Această situație nu generează încredere în calitatea formării, iar sistemul de formare a subofițerilor a devenit incoerent și nu corespunde așteptărilor societății, în special ale angajatorului.

Fuzionarea acestor structuri de instruire într-o singură instituție de învățământ ar permite dezvoltarea unei singure subdiviziuni cu capacități instituționale și logistice fundamentate, reducerea din cheltuielile bugetului de stat, proiectarea curriculară adecvată și conformă necesarului de instruire, precum și instituirea unui sistem de management al calității conform standardelor reglementate de actele normative [10].

Concomitent menționăm, că potrivit prevederilor Capitolului XI al documentului menționat, intitulat „Planul de acțiuni pri-

vind implementarea Programului de consolidare a încrederii și siguranței societății prin formare profesională, integritate și digitalizare a sistemului afacerilor interne pentru anii 2022-2025”, la obiectivul specific 1.1 „Îmbunătățirea procesului educațional/formării profesionale în baza bunelor practici până în anul 2025”, s-a stabilit acțiunea 1.1.4. care prevede fuzionarea instituțiilor de învățământ, centrelor de instruire ale instituțiilor subordonate ale MAI în cadrul unei singure instituții de învățământ – Academia „Ștefan cel Mare” a MAI (în continuare Academia) [10].

Avem toată încrederea că, în contextul enunțat, datorită condițiilor cumulative întrunite, anume Academia este entitatea capabilă să rezolve problemele abordate de către noi în prezenta cercetare, iar în acest sens deținem suficiente argumente.

Fără doar și poate, Academia este un centru comun de instruire, științific și cultural, cu bogate tradiții universitare și cu un adevărat spirit educațional. Fiind o instituție modernă, a dobândit în cei 33 de ani de existență, prin perseverență și rigurozitate, un renume în plan național și internațional [6].

În circumstanțele descrise mai sus, ținând cont de faptul că Academia în strategia sa educațională însușește mai multe obiective, printre care se numără asigurarea standardelor de calitate a învățământului superior și de formare profesională, în concordanță cu prevederile specifice ale actelor normative în vigoare, suntem siguri că urmare a proceselor de fuzionare obiectivul privind implementarea unui sistem de management al calității, inclusiv în instituțiilor specializate de instruire pentru IGSU, se va realiza cu succes [7].

În aceeași ordine de idei menționăm, că intensitatea proceselor de reformare evidențiate de către noi în prezenta cercetare, în niciun caz nu ar trebui să diminueze sau să se limiteze doar la asigurarea formării profesionale generale și de specialitate ale subofițerilor polițiști, polițiști de frontieră, carabinieri și salvatori-pompieri. Astfel, scoatem în evidență faptul că în Republica Moldova, cu părere de rău, la nivelul tuturor instituțiilor de învățământ, nu există nicio facultatea de Pompieri, care să pregătească anume ofițeri, specialiști în domeniul protecției civile, apărării împotriva incendiilor, acordării primului ajutor calificat, prevenirii și lichidării consecințelor situațiilor de urgență și excepționale. De fapt, este o problemă serioasă care afectează profund nu doar IGSU sau MAI, dar și întregul sistem al protecției civile din Republica Moldova.

În contextul proceselor de reformare, din perspectivă apropiată, anume problema menționată necesită să se convertească într-un obiectiv strategic în realizare.

Datorită argumentelor concentrate și prezentate în cercetarea noastră, avem suficientă motivație, dar și încredere, să nu admitem ca procesele de optimizare și reformare menționate să fie privite cu reticență și prin urmare compromise. În perspectiva realizării acestor obiective strategice nu există loc pentru formalism și birocrație.

La cele declarate, în încheierea prezentei cercetări reiterăm generalizat, că anume educația constituie o acțiune incontestabilă de discernământ și perspicacitate, a cărei bună calitate înscrie și garantează unui stat nu doar prosperitate, ci și, bineînțeles, autoritate, forță, influență și recunoaștere.

BIBLIOGRAFIE

BIBLIOGRAPHY

1. Banu F. Managementul calității în educație. Cahul, 2011.
2. Drăgulescu N. Managementul calității serviciilor. București: Editura AGIR, 2003.
3. Juran J. M. Planificarea calității. București: Teora, 2000.

4. Regulamentelor privind organizarea și funcționarea organelor teritoriale ale IGSU aprobat prin Ordinul IGSU nr.52/2020.
5. Zlate M. Tratat de psihologie organizațional-managerială. Volumul I. Iași: Polirom, 2004.
6. Academia „Ștefan cel Mare” a MAI – Istoria. <https://academy.police.md/istoria> (vizitat: 03.09.2023 19:00).
7. Academia „Ștefan cel Mare” a MAI – Carta universitară, <http://academy.police.md/assets/files/pdf/carta-universiatra.pdf> (vizitat: 03.09.2023, 19:40).
8. Ciumac A. Formarea continuă a funcționarilor publici cu statut special din cadrul MAI – element strategic în asigurarea securității naționale. În: *Legea și Viața*, nr. 1 2022. https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/152821 (accesat: 01.09.2023, 22:10).
9. Codul educației al Republicii Moldova Nr. 152/2014, publicat în Monitorul Oficial, nr. 319-324, art. 634. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110112&lang=ro (accesat: 01.09.2023, 14:20).
10. Programul de consolidare a încrederii și siguranței societății prin formare profesională, integritate și digitalizare a sistemului afacerilor interne pentru anii 2022-2025, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.947/2022. <https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/subiect-11-nu-732-mai-2022.pdf>, (vizitat: 02.09.2023, 13:25);
11. Hotărârea Guvernului Nr. 137/2019 cu privire la organizarea și funcționarea Inspectoratului General pentru Situații de Urgență, publicat în Monitorul Oficial nr. 86-92, art.169. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=113037&lang=ro (accesat: 01.09.2023, 13:21);
12. CHICU Valentina, LÎSENCO Serghei. Managementul calității versus calitatea managementului. Centrul Educațional „Pro Didactica”. Chișinău: FEP „Bons Office”. 2020. http://prodidactica.md/wp-content/uploads/2021/02/Ghid_MC-vs-CM-5.pdf (accesat: 01.09.2023, 21:25);
13. PARASCHIVESCU Andrei Octavian. Managementul calității. Iași: Editura „Tehnopress”, 2006. <https://ru.scribd.com/doc/53199198/manag-calitate-tiraj> (vizitat: 02.09.2023 10:15).

DESPRE AUTOR

Andrian CIUMAC,

*doctorand, Universitatea de Stat din Moldova,
șef Departamentul formare inițială subofițeri,
Direcția „Centrul integrat de pregătire
pentru aplicarea legii”,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: andrian.ciumac@mai.gov.md,
ORCID ID: 0000-0001-9679-069X*

CZU 347.65

DOI 10.5281/zenodo.8388815

Evghenia GUGULAN,
doctorand
PhD student

Iuliana MURSA

ASPECTE COMPARATIVE PRIVIND TRANSMITEREA MASEI SUCCESORALE

Modernizarea Codului civil al Republicii Moldova a punctat un ansamblu de reguli specifice dreptului succesoral, fiind modificate practic totalmente reglementările normative specifice, inclusiv cele ce țin de transmisiunea masei succesorale.

Procesul de transmitere a patrimoniului succesoral este unul firesc și absolut necesar pentru o democrație autentică, deziderat spre care tinde de ani buni Republica Moldova.

În acest context, autorii propun de a realiza un studiu ce se referă la abordarea efectelor de reglementare a aspectelor legate de transmiterea bunurilor succesorale, în aspect comparativ cu legislația spaniolă, italiană, germană, turcă și nu în ultimul rând legislația Republicii Moldova, în vederea clarificării aspectelor care nu sunt suficient de cercetate în acest domeniu, pentru crearea unui mecanism adecvat și eficient de protecție a modului de transmitere a patrimoniului succesoral.

Cuvinte-cheie: moștenire, patrimoniu succesoral, transmisiunea masei succesorale.

COMPARATIVE ASPECTS OF THE TRANSMISSION OF THE INHERITANCE PROPERTY

The modernization of the Civil Code of the Republic of Moldova has pointed out a set of rules specific to inheritance law, being modified practically completely specific normative regulations including the transmission of the estate.

The process of inheritance transmission is a natural and absolutely necessary process for a genuine democracy, a goal towards which the Republic of Moldova has been striving for years. In this context, the authors propose to carry out a study that refers to the effects of regulating aspects related to the transmission of inheritance assets, in comparison with Spanish, Italian, German, Turkish and, last but not least, Moldovan legislation, in order to clarify aspects that are not sufficiently researched in this field, with a view to creating an adequate and effective mechanism to protect the transmission of inheritance assets.

Key words: inheritance, inheritance patrimony, transmission of the estate.

Introducere. Prin prisma proceselor care marchează etapa actuală de evoluție a dreptului succesoral autohton se remarcă procesul de transmitere a moștenirii. Pentru

o democrație veritabilă, spre care Republica Moldova tinde de ani de zile, acesta este un proces firesc și absolut necesar.

Actualitatea problemicii rezidă în ne-

cesitatea tot mai frecventă de abordare a ideii de transmitere a patrimoniului succesoral, iar legislația civilă nu denotă numeroase reglementări în domeniul transmisiunii patrimoniului succesoral.

Limitele de studiu ale acestui articol se referă strict la abordarea efectelor de reglementare a aspectelor legate de transmiterea bunurilor succesoriale, în aspect comparativ cu legislația spaniolă, italiană, germană, turcă și nu în ultimul rând legislația Republicii Moldova, pentru a clarifica aspectele care nu sunt suficient de cercetate în acest domeniu, în vederea creării unui mecanism adecvat și eficient de protecție a modului de transmitere a patrimoniului succesoral. Normele privind succesiunea au mai multe obiective, printre care: asigurarea transmișiei universale a drepturilor și obligațiilor defunctului către moștenitorii acestuia; protejarea intereselor familiei prin conservarea patrimoniului familiei în conformitate cu succesiunea legală; stabilirea libertății moștenitorului de a desemna moștenitori și legatarii prin testament, prin derogare de la normele privind succesiunea legală; protejarea moștenitorilor vulnerabili prin reglementarea rezervei succesoriale; protejarea intereselor creditorilor defunctului; stabilirea unei proceduri succesoriale sigure și echitabile.

Metode și materialele aplicate. La elaborarea acestui studiu au fost utilizate materiale teoretice, normative și empirice. De asemenea, cercetarea respectivului subiect a fost posibilă prin aplicarea mai multor metode de cercetare științifică, printre acestea fiind metoda logică, metoda analizei comparative și altele.

Scopul lucrării este de a face o analiză juridico-contemporană, de a studia diferitele aspecte teoretice ale temei abordate și de a analiza normele ce reglementează aspectele privind transmisiunea patrimoniului succesoral, de a clarifica acele momente insuficient cercetate în acest domeniu.

Rezultatele obținute și discuții. Conform art. 2162 Cod Civil al Republicii Moldova, succesiunea reprezintă una dintre modalitățile de dobândire a dreptului de pro-

prietate prevăzute la articolul indicat, care include transmiterea patrimoniului unei persoane fizice decedate către una sau mai multe persoane fizice sau juridice ori către stat și reprezintă una dintre cele mai importante măsuri de drept civil [6].

Conform prevederilor Codului Civil al Republicii Moldova de până la 2019, dreptul de opțiune pentru moștenire era exercitat în termen de șase luni de la data deschiderii succesiunii.

Prevederile respective constituiau o condiție obligatorie prin care succesorul își exprima consimțământul de a accepta sau de a refuza moștenirea. La expirarea intervalului de 6 luni, succesorul nu mai este îndreptățit prin lege să își exprime voința de a accepta sau de a refuza succesiunea. În consecință, dacă succesorul nu acceptă moștenirea în termen de 6 luni, se consideră că acesta a refuzat moștenirea. În urma modificării Codului civil în 2019, „lucrurile s-au schimbat total, așa că este important de reținut că noua legislație privind opțiunea succesorală prevede un termen de 3 luni, acordat prin lege, pentru a renunța la moștenire, și nu pentru a accepta, așa cum se întâmpla anterior. Referitor la acest aspect, alineatul (2) din articolul 2390 Cod Civil al RM” [6] prevede că, la trecerea termenului de renunțare, se consideră că moștenirea a fost acceptată de către moștenitor.

Legiuitorul instituie astfel o prezumție de acceptare a moștenirii de către moștenitor. La fel ca în legislația Italiei, acceptarea moștenirii are loc prin două metode: a) în mod vădit, adică moștenitorul poate depune o declarație de acceptare a succesiunii la biroul notarului care conduce procedura de succesiune, înainte de expirarea termenului de depunere a actelor privind renunțarea; b) tacit, art. 2390 alin. (2), adică după expirarea termenului de renunțare, masa succesorală se consideră că a fost acceptată de către moștenitor.

Aspecte comparative privind transmisiunea masei succesoriale în legislația spaniolă

Conform legislației spaniole, dreptul

ereditar sau dreptul succesoral este reprezentat ca fiind acea parte a dreptului privat care reglementează succesiunea pentru cauză de moarte și determină soarta proprietății și a raporturilor juridice, active și pasive, ale unei persoane după momentul decesului. În dreptul succesoral spaniol sunt prevăzute două tipuri de moștenire, în funcție de faptul dacă defunctul și-a stabilit sau nu voința sub forma unui testament:

– Succesiunea testamentară, și anume succesiunea care își are cauza prin voința defunctului exprimată printr-un testament valabil. Defunctul poate dispune liber de bunurile sale după deces, cu anumite limitări, atribuind dreptul de proprietate asupra bunurilor persoanelor pe care le dorește, pentru care trebuie să își întocmească testamentul în timpul vieții. Limitările pe care legea le stabilește, de obicei sunt desemnarea anumitor rude cărora li se recunoaște dreptul de a moșteni o parte din bunurile defunctului, chiar și împotriva voinței acestuia.

– Moștenirea este o limitare imperativă, impusă de lege la capacitatea testatorului de a distribui moștenirea, obligând ca o parte din moștenire să fie rezervată în mod obligatoriu anumitor membri ai familiei, numiți moștenitori forțați sau moștenitori legali.

– Succesiunea prin testament sau succesiunea între vii este succesiunea care are loc atunci când nu există un testament al defunctului cu privire la toate sau la o parte din bunuri. Pentru acest tip de succesiune, ordinea de succesiune este cea prevăzută de lege. Ordinea obișnuită a succesiunii în multe țări include, în ordine, descendenții, ascendenții, soțul/soția, colateralii și statul pe ultimul loc [12, p.313-315].

Anumite raporturi juridice, atât active, cât și pasive, nu sunt acoperite de succesiunea universală prin deces. Acestea sunt drepturi și obligații netransferabile care se sting la decesul defunctului. Există cazuri în care drepturile reale minore, cum ar fi uzufructul, uzul sau locațiunea, se sting prin deces. Drepturile și obligațiile care decurg din contractele de inspirație personală sunt, de asemenea, ex-

cluse, deoarece acestea au fost convenite pentru a fi executate de către testator și, odată ce acesta încetează din viață, moștenitorul nu le poate executa în locul lui.

Conform legislației spaniole, un testament poate schimba soarta bunurilor defunctului, atâta timp cât nu afectează drepturile legale, care sunt intangibile. Dezmoștenirea beneficiarilor legali de acțiuni legitime nu este posibilă decât în cazul în care există cauze foarte specifice prevăzute de lege.

Succesiunea testamentară, cunoscută și sub denumirea de succesiune ab intestat, legală sau legitimă, este succesiunea ereditară de drept comun pentru cauza de moarte, care apare în cazul inexistenței sau invalidității testamentului defunctului. Întrucât este nevoie de a alege un succesor și în absența unui testament scris al defunctului, legea completează această voință prin desemnarea succesorilor din oficiu. Succesiunea testamentară este un document eliberat de judecător sau de notar prin care se pot declara moștenitori atunci când o persoană decedează fără a lăsa un testament. Respectiva procedură este cunoscută și sub denumirea de declararea moștenitorilor.

Termenul dat se aplică atunci când testamentul nu conține moștenitori sau atunci când testamentul a fost declarat nul și fără efect de către judecător. Drept exemplu, avem situații în care se dovedește că testatorul suferea de demență sau de deteriorare mintală gravă. Cunoscută și sub denumirea de succesiune legală, își produce efectele atunci când nu există moștenitori specifici sau un document legal, cum ar fi un testament, care să indice succesorul moștenirii, după decesul proprietarului bunurilor care urmează a fi moștenite, legea având obligația de a indica moștenitorii masei patrimoniale respective.

În consecință, conform legii, în cazul succesiunii ab intestat, moștenitorii sunt stabiliți prin lege. Procedura finală adoptată diferă de la un sistem juridic la altul, deși, de obicei, se bazează pe relațiile de consangvinitate și afinitate, incluzând, în această ordine, descendenții, ascendenții, soțul/soția, colate-

ralii și, pe ultimul loc, statul [21].

Impozitele pe moștenire în Spania. În Spania, dreptul la moștenire este recunoscut în Constituția spaniolă din 1978, la articolul 33, împreună cu dreptul la proprietate privată [9]. Deseori pot apărea conflicte între moștenitori atunci când vine vorba de împărțirea moștenirii, în special atunci când există bunuri imobile care trebuie împărțite între mai mulți moștenitori și unii doresc să vândă, iar alții nu. Există o altă soluție puțin cunoscută, dar foarte eficientă, care constă în vânzarea drepturilor de moștenire către societăți specializate în achiziționarea de moșteniri și coproprietăți.

Referitor la impozitare, trebuie reținut faptul că există un termen de șase luni de la data decesului pentru a achita toate impozitele care decurg din moștenire, deși uneori se poate solicita o prelungire. Anumite comunități prevăd anumite tipuri de scutiri de taxe. Printre acestea se numără obligațiile fiscale care decurg din impozitul pe creșterea valorii proprietăților imobiliare urbane, cunoscut sub numele de impozit pe câștigurile de capital. Impozitarea succesiunilor este reglementată de Legea 29/1987, din 18 decembrie 1987 [15], privind impozitul pe succesiuni și donații, de Decretul 1629/1991, din 8 noiembrie 1991 [16], de aprobare a Regulamentului privind impozitul pe succesiuni și donații și, în cazul Cataloniei, de Legea 10/2008, din 10 iulie 2008 [17], din cartea a patra a Codului civil al Cataloniei, referitoare la succesiuni.

Sistemul dobândirii succesiunii prin acceptare presupune că succesiunea trece prin trei faze perfect delimitate și conturate: a) deschiderea succesiunii, b) stabilirea moștenirii, c) acceptarea sau respingerea acesteia de către cel chemat să succeadă.

Sistemul de achiziție cu titlu gratuit, în cadrul căruia principiul dreptului de proprietate este bazat pe conceptul de transfer, ar fi practic imposibil. Conform acestui concept, la decesul defunctului, averea este transmisă moștenitorului fără ca acesta din urmă să fie nevoit să o accepte.

În vederea exercitării dreptului de transmitere, trebuie să se producă o serie de circumstanțe:

– Decesul defunctului, ceea ce condiționează deschiderea succesiunii.

– Transferul moștenirii către persoana moștenitorului „cesionarul”.

– Decesul moștenitorului înainte de acceptarea sau de respingerea moștenirii.

– Cedentul-moștenitor trebuie să aibă moștenitori, adică trebuie să existe urmași.

Există o singură succesiune, că cesionarii nu succed decât cedentului, iar în cadrul moștenirii acestuia din urmă au puterea de a accepta sau de a refuza moștenirea defunctului, care nu a fost exercitată de cedent. În consecință, nu există o dublă transmitere a moștenirii sau a succesiunii ca atare, ci un simplu efect transmisiv al dreptului sau al puterii de configurare juridică, ca o condiție necesară pentru capacitatea legitimatorului de a accepta sau de a refuza moștenirea deținută de drept de către moștenitorii transmițători. Într-o unitate organică și funcțională a fenomenului succesoral al moștenitorului decedat, prin care, acceptând moștenirea moștenitorului transmițător și exercitând efectul transmisiv încorporat în aceasta, moștenitorii transmițători vor succeda direct moștenitorului decedat și, într-o altă succesiune, moștenitorului transmițător decedat.

Hotărârea Curții Supreme consolidează poziția susținută de doctrina majoritară în materie, dar precizează că cesionarii vor fi considerați moștenitori în masa succesorală a defunctului dacă, în virtutea moștenirii dobândite în patrimoniul cedentului, acceptă patrimoniul cedentului.

Legislația spaniolă prevede că nu moștenirea în sine trebuie să plătească impozitul pe succesiune, ci beneficiarul succesiunii defunctului, fie că este vorba de o moștenire, fie de o parte a acesteia. Reducerea impozitului pe moștenire aduce beneficii directe persoanelor fizice, indiferent de țara de reședință a beneficiarului și în ciuda faptului că o parte din aceeași moștenire poate fi administrată într-o jurisdicție de drept comun în care im-

pozitarea activelor succesoriale este tratată diferit. Totodată, este esențial să rețineți că, în Spania, impozitul pe donații nu este niciodată o potențială scutire. Impozitul pe donații trebuie plătit, în cazul în care există o obligație de plată a impozitului pe donații, în termen de 30 de zile de la primirea donației de către donatar.

Spania are o reglementare restrânsă în materie de moștenire, cu dispoziții privind partajul forțat pentru copii și descendenți. Quantumul partajului obligatoriu stabilește cota-parte a descendenților la două treimi din cota de moștenire, dacă există cel puțin un descendent. Dreptul de a primi o acțiune executată silit nu face obiectul unei renunțări.

Cota obligatorie poate fi satisfăcută printr-o donație în timpul vieții sau prin testament. Valoarea donațiilor care depășesc o treime sau o jumătate din cota de moștenire poate fi revendicată. Clauzele de revendicare sunt necesare pentru a împiedica persoana decedată să evite o revendicare prin donarea bunurilor înainte de deces. Printre excepțiile de la normele privind moștenirea forțată se numără dezmoștenirea pentru motive întemeiate sau nedemnităte. Fiecare regiune autonomă a Spaniei are dreptul de a legifera cu privire la diferite aspecte ale Codului civil spaniol. Succesiunea este unul dintre aceste domenii. Din această perspectivă, Codul civil spaniol prevede ca cel puțin o treime din moștenirea indisponibilă a defunctului să fie atribuită descendenților defunctului și, în anumite ocazii, soțul supraviețuitor are dreptul la uzufruct asupra diferitelor bunuri.

Codul civil spaniol nu se aplică însă în unele regiuni autonome, deoarece este în vigoare un cod civil regional. De exemplu, în Codul civil catalan, bunurile indisponibile ale defunctului reprezintă 25% din moștenire, față de o treime în Codul civil spaniol [11].

Conform legislației spaniole, în cazul în care o persoană fizică decedează fără a lăsa instrucțiuni valabile pentru dispunerea bunurilor, se aplică legea regiunii autonome de reședință. Legislația în vigoare atribuie, de obicei, moștenirea descendenților defunctu-

lui. Conform legii, în cazul în care defunctul nu are descendenți, moștenirea este atribuită părinților, soțului/soției, fraților sau surorilor și nepoților.

În același timp, este foarte frecvent ca moștenirea să fie atribuită descendenților defunctului, cu drept de folosință-uzufruct în favoarea soțului. Defunctul are dreptul de a numi un executor testamentar care să distribuie averea în conformitate cu testamentul defunctului și să îndeplinească alte îndatoriri și obligații. Conform legii, în cazul în care defunctul nu a desemnat un executor testamentar, beneficiarii testamentului trebuie să convină asupra distribuirii bunurilor sau, în lipsa unui acord, să numească un executor testamentar. În cazul în care beneficiarii nu sunt de acord să numească un astfel de executor, aceștia au dreptul de a solicita un executor.

Aspecte comparative privind transmiterea masei succesoriale în legislația italiană

În jurisprudența italiană succesiunea reprezintă procedura legală care prevede transferul succesiunii de la defunct la moștenitorii acestuia. Prin masa succesorală, jurisprudența înțelege ansamblul relațiilor patrimoniale active, dar și pasive, transmisibile la momentul decesului. Astfel, în cuvinte mai simple, masa succesorală cuprinde nu numai bunurile și creanțele, ci și datoriile persoanei decedate.

Legislația italiană consacră două tipuri de succesiune:

– testamentară, atunci când este reglementată de un testament;

– legală, atunci când, în lipsa unui testament, este guvernată exclusiv de lege, care prevede destinația bunurilor în funcție de gradul de rudenie.

Legislația succesorală definește relațiile transmisibile ca fiind cele care nu încetează odată cu moartea subiectului. Prin urmare, drepturile de proprietate absolută sunt în general transferabile, cu excepția drepturilor foarte personale, cum ar fi uzufructul, uzul și locațiunea, care se sting la moartea titularului. Contractele și obligațiile sunt, de asemenea, transmisibile, atâta timp cât nu se bazează

pe calitățile personale ale părților; la fel și relațiile inerente societății, al cărei proprietar era de iure. Toate raporturile nepatrimoniale, fie ele personale (drepturi de personalitate), fie patrimoniale (căsătorie, autoritate părintească), se sting la moartea titularului.

Transmiterea succesiunii care se deschide la decesul unei persoane în locul ultimului său domiciliu presupune transferul de poziții juridice, active sau pasive, de la defunct la succesorul său și, potrivit unei prime distincții, poate fi de două tipuri:

– universală, prin care moștenitorul succede (integral sau parțial) în toate drepturile și obligațiile care nu s-au stins prin decesul defunctului;

– cu un titlu special, prin care succesorul, numit legatar, succede numai la unul sau la mai multe raporturi patrimoniale bine definite ale defunctului.

Această structură a celor două tipuri de naștere unui prim efect fundamental pe care merită să îl subliniem imediat. Persoana chemată să dobândească toate raporturile patrimoniale transmisibile dobândește și eventualele datorii, astfel, doar prin acceptarea voluntară a moștenirii își asumă poziția de moștenitor; în schimb, legatarii devin automat moștenitori de la deschiderea succesiunii, fără a fi nevoie să accepte moștenirea, și primesc în general doar un beneficiu din atribuirea bunurilor. Legatarul nu este obligat să plătească datoriile succesiunii, care sunt suportate exclusiv de moștenitori proporțional cu părțile lor, deși testatorul poate prevedea ca legatul să presteze un anumit serviciu, sub rezerva, totuși, a valorii bunurilor primite.

Dreptul succesoral italian reglementează trei tipuri de succesiuni:

– Succesiunea testamentară, prin care defunctul a prevăzut în testamentul său repartizarea bunurilor sale între moștenitorii săi și, dacă este cazul, între legatarii săi.

– Succesiunea legitimă, care prevede că în absența unui testament sau în cazul unui testament declarat ulterior nul, legea intervine pentru a identifica moștenitorii în persoana rudelor apropiate ale defunctului și pentru

a le atribui bunurile succesiunii. Succesiunea legitimă poate îndeplini o funcție reziduală față de succesiunea testamentară, aplicându-se oricăror bunuri excluse prin testament. Altfel spus, dacă testamentul nu reglementează întreaga succesiune, acesta va fi parțial testamentar și parțial legitim.

– Succesiunea necesară este prevăzută atunci când testatorul a dispus de bunurile sale, dar fără a respecta drepturile garantate prin lege rudelor sale cele mai apropiate, care au întotdeauna dreptul la o parte din succesiune [18].

Pentru a putea primi moștenirea, este suficient să fii în viață sau chiar doar conceput la momentul deschiderii succesiunii, persoanele născute în termen de 300 de zile de la decesul testatorului sunt considerate ca fiind „concepute”, dar participarea la succesiune este totuși condiționată de evenimentul nașterii. Persoanele juridice pot, de asemenea, să moștenească, chiar dacă sunt entități nerecunoscute, indiferent dacă există sau sunt constituite în modul indicat de testator. Totodată, unele persoane își pierd capacitatea de a moșteni atunci când sunt considerate nedemne de către lege, adică nedemne de beneficiile moștenirii, deoarece au comis acte deosebit de grave împotriva defunctului sau a rudelor acestuia.

Din acest motiv nu sunt demni de moștenire:

– Acela care a ucis sau a încercat să ucidă în mod intenționat testatorul sau rudele acestuia și a cărui pedeapsă nu a fost exclusă de legea penală;

– Care a comis vreodată o faptă împotriva acestor persoane căreia legea declară aplicabile dispozițiile privind omorul;

– Care a denunțat în mod calomnios una dintre aceste persoane sau a depus mărturie falsă împotriva lor, cu condiția ca acest comportament să fi fost stabilit în cadrul unui proces penal;

– Cel care, prin violență sau rău intenționat, a forțat testamentul sau l-a distrus, falsificat, modificat sau ascuns.

Testatorul poate reabilita persoana ne-

demnă la succesiune prin exprimarea voinței sale în două moduri: în mod expres, prin act public sau prin testament, sau tacit, indicând întotdeauna în testament numele acelei persoane ca moștenitor, cunoscând cauza nedemnității.

Sub orice formă, indiferent dacă există sau nu o voință expresă a testatorului, în termen de un an de la decesul săvârșit de acesta, sunt:

- Cei chemați la succesiune;
- Moștenitorii care au acceptat în mod expres sau tacit moștenirea;
- Legatarii testamentari;
- Orice reprezentanți legali ai moștenitorilor sau legatarilor;
- Cei care sunt în posesia bunurilor persoanei dispărute (despre care nu se mai aude nimic de cel puțin doi ani), pentru care au solicitat instanței să declare absența persoanei dispărute;
- Administratori ai succesiunii, numiți în cazul în care testamentul desemnează un moștenitor sub condiție, adică la apariția unui anumit eveniment viitor și incert;
- Administratorul succesoral, numit de instanță pentru a administra masa succesorală în cazul renunțării moștenitorilor care nu sunt în posesia succesiunii sau până la declararea acceptării sau neacceptării pentru ceilalți moștenitori;
- Executorii testamentari, desemnați de testator să execute testamentul său.

Sucesiunea se desfășoară în mai multe etape, care adesea coincid în timp, deși există etape cărora legea succesorală le atribuie efecte distincte și bine definite, cum ar fi deschiderea succesiunii, care identifică domeniul de aplicare teritorial și în timp a mecanismului succesoral, prin care sunt identificați subiecții care urmează să succedă pe baza unui titlu care legitimează chemarea și dezmoștenirea prin care bunurile defunctului sunt oferite și puse la dispoziția subiecților dezmoșteniți. Întrucât devoluțiunea nu implică imediat dobândirea moștenirii, ci doar dreptul de a o accepta, este necesar ca persoanele dezmoștenite să dovedească faptul că acceptă

moștenirea.

Acceptarea moștenirii poate fi exprimată printr-un act primit de notarul sau de greșierul de la locul ultimului domiciliu al defunctului sau poate fi tacită atunci când poate fi dedusă numai dintr-un comportament care confirmă voința de acceptare și care nu a putut fi realizat decât în calitate de moștenitor și care, prin urmare, este incompatibil cu voința de renunțare. În esență, succesiunea obligatorie este un instrument de protecție a așa-numiților legatari legitimați, care sunt legați de defunct prin legături de rudenie sau căsătorie și în privința cărora legea limitează chiar libertatea testamentară sau libertatea de a dispune de bunurile lor în timpul vieții prin donații și alte acte de liberalitate. Existența unei nevoi sociale de solidaritate între rudele apropiate implică împărțirea patrimoniului într-o cotă indisponibilă (sau legitimă, sau necesară) pentru beneficiari și o cotă disponibilă, de care testatorul poate dispune liber.

Prin urmare, legatar prezumtiv este persoana care, deși are dreptul automat la partea sa din moștenire, deoarece este legată de o relație de rudenie apropiată, a fost exclusă din testamentul care dispune de partea moștenitorilor testamentari dincolo de cota disponibilă [20].

În conformitate cu articolul 536 din Codul civil italian, beneficiarii sunt soțul, copiii și ascendenții, care au dreptul la următoarele cote-părți, în funcție de combinațiile posibile:

- Existența unui singur copil: 1/2 parte legitimă pentru copil, 1/2 parte disponibilă;
- Existența doar a câtorva copii: 2/3 din partea copilului legitim, 1/3 din partea copilului disponibil;
- Existența doar a ascendenților: 1/3 din cota de ascendenți legitimi, 2/3 din cota disponibilă;
- Existența doar a soțului: 1/2 din cota soțului legitim, 1/2 din cota disponibilă;
- Existența soțului/soției și a unui singur copil: 1/3 din cota legitimă revine copilului, 1/3 din cota disponibilă revine soțului/soției;
- Existența soțului și a mai multor co-

pii: 1/2 cotă-parte legitimă pentru copii, 1/4 cotă-parte legitimă pentru soț, 1/4 cotă disponibilă;

– Existența doar a soțului și a ascendenților fără copii: 1/2 din cota legitimă a soțului, 1/4 din cota legitimă a ascendenților, 1/4 din cota disponibilă.

Legiuitorul italian consacră următoarele feluri de testamente:

Testamentul olograf, care, sub forma unui înscris sub semnătură privată, este redactat în întregime de mână, datat și semnat de către testator, apoi păstrat de acesta sau de o persoană de încredere. Un testament olograf este nul și neavenit atunci când lipsește autograful sau semnătura autorului său, putând fi anulat doar în lipsa altor elemente.

Testamentul public, întocmit de notarul public, care, în prezența a doi martori, primește declarațiile testatorului, transcrie fidel conținutul acestora, le citește în prezența martorilor, indicând locul și data primirii și ora semnării sale, a martorilor și a testatorului însuși. În calitate de act public, acesta constituie dovada deplină a ceea ce a avut loc la notariat până la formularea unei plângeri de fals și este nul și neavenit atunci când îi lipsește forma scrisă și autentificată, când lipsește semnătura profesionistului și a testatorului însuși. În cazul unor vicii minore, acesta este anulabil în termen de cinci ani de la data publicării dispozițiilor testamentare.

Testamentul secret, care este redactat de către testator sau de o terță persoană, chiar și prin mijloace mecanice, semnat numai de către testator și predat în prezența martorilor la notar, conform unor formalități foarte precise. De fapt, testatorul înmânează formularul testamentar sigilat, care conține testamentul său, notarului care aplică confirmarea de primire, urmată de data și semnătura sa, a martorilor și a testatorului însuși. În cele din urmă, notarul este întotdeauna cel care întocmește și înmânează testatorului un proces-verbal de predare-primire, testatorul putând decide în orice moment să retragă testamentul. Un testament secret este nul atunci când, pe lângă lipsa semnăturilor notarului și a testatorului,

lipsește și forma scrisă a actului de primire. Din nou, alte vicii de formă fac ca actul să fie anulabil, urmând a fi executat în termen de cinci ani de la data executării dispozițiilor testamentare.

Toate aceste forme și tipuri nu afectează valoarea testamentelor, deoarece nu există o formă sau un tip care să fie preferabil altuia, deoarece doar momentul în care este declarat testamentul este fundamental, astfel încât testamentul ulterior prevalează întotdeauna asupra celui anterior, indiferent de forma adoptată.

Aspecte comparative privind transmiterea masei succesoriale în legislația Germaniei

Legislația germană în materie de moștenire permite tuturor să ia măsuri pentru bunurile lor în caz de deces. Acest lucru se face prin intermediul unui testament sau al unui contract de moștenire. Contractul de succesiune trebuie să fie întotdeauna autentificat. Un testament poate fi autentificat, dar acest lucru nu este obligatoriu. În cazul în care defunctul nu și-a reglementat succesiunea printr-un testament sau un contract de succesiune valabil, succesiunea legală este stabilită de Codul Civil german, fiind reglementată de articolul 1924. Conform Codului Civil, în cazul în care defunctul nu a lăsat niciun testament și niciun contract de moștenire, se aplică succesiunea legală. Aceasta prevede că copiii și soțul/soția moștenesc primii. În absența descendenților, alte rude le iau locul, în funcție de gradul de rudenie.

Conform ordinii succesoriale legale, dacă ordinea succesorală nu vă îndeplinește dorințele în ceea ce privește averea dumneavoastră, puteți utiliza un testament sau un contract de moștenire pentru a lua alte măsuri – și astfel, de exemplu, puteți desemna un singur moștenitor. Dimpotrivă, în mod normal, rudele nu sunt dezmoștenite complet. Legea prevede o cotă obligatorie care corespunde la jumătate din cota legală a succesiunii. Obligațiile succesoriale ale unicului moștenitor includ astfel plata cotei obligatorii către soții și partenerii îndreptățiți, părinții

sau copiii defunctului. Abaterile în ceea ce privește dreptul la partea obligatorie pot rezulta din circumstanțe care au fost nerezonabile pentru testator, de exemplu în cazul beneficiarilor părții obligatorii, care au comis o infracțiune în temeiul Codului penal.

Conform procedurii de separare a bunurilor, doar partea de bunuri care aparține defunctului este inclusă în succesiune. Astfel, în acest caz, nu există o egalizare a prestațiilor la sfârșitul căsătoriei. Conform regimului comunității de bunuri, bunurile soților sunt considerate ca fiind deținute în comun, astfel, soțul supraviețuitor deține deja jumătate din acestea înainte de moștenire. Legislația prevede că, pe lângă moștenitorii de gradul întâi, soțul supraviețuitor are dreptul la un sfert din totalul bunurilor și, pe lângă moștenitorii de gradul doi, la jumătate. Uneori, poate fi justificat ca soțul supraviețuitor să renunțe la moștenire și să se supună așa-numitului regim matrimonial. Prin urmare, în locul sumei forfetare, persoana în cauză solicită egalizarea salariului calculat în mod specific și a cotei obligatorii. Soțul sau soția trebuie să își valorifice drepturile față de moștenitorii defunctului. Această procedură durează uneori mult timp și, prin urmare, este mai recomandabilă în cazul în care veniturile reale sunt foarte mari.

Dreptul legal la moștenire al soțului/soției în legislația germană. Suma pe care o moștenește soțul/soția depinde de rudele care mai sunt în viață și de acordul la care au ajuns soții cu privire la bunuri. În cazul în care mai există rude în viață din primul grad, soțul sau partenerul înregistrat primește, în general, un sfert din moștenire. În cazul în care au rămas doar rude de gradul doi sau bunici, acesta moștenește jumătate. În cazul în care au mai rămas doar rude de gradul trei care nu sunt bunici, soțul moștenește singur. Acest lucru este valabil și în cazul în care mai există rude în viață într-o ordine și mai îndepărtată. În plus, regimul matrimonial joacă un rol important. În lipsa unui acord notarial privind regimul de proprietate, numit și contract de căsătorie, se aplică regimul juridic de propri-

etate. Soții trăiesc apoi într-o comunitate de câștiguri acumulate.

Opțional, în cazul unei moșteniri comune a câștigurilor acumulate, soțul primește un sfert din moștenire sub formă de sumă forfetară pentru a egaliza câștigurile, în plus față de partea legală a moștenirii. Partea rămasă din moștenire revine rudelor persoanei decedate. Prin urmare, într-o comunitate de câștiguri cumulate, un soț primește, în cazul unei moșteniri, în total jumătate din moștenire în plus față de rudele în viață de gradul întâi și trei sferturi din moștenire în plus față de moștenitorii de gradul doi.

Moștenitorii de gradul întâi, adică copiii, nepoții și strănepoții, moștenesc după cum urmează: averea se împarte în mod egal între copii. Dacă unul dintre copii a decedat deja, partea sa de moștenire se transmite copiilor, adică nepoților defunctului, în cote egale.

Referitor la gradul al doilea, adică la părinții testatorului și la descendenții acestora, se aplică următoarele reguli: dacă ambii părinți sunt încă în viață, aceștia moștenesc singuri. În cazul în care unul dintre părinții defunctului a decedat înainte de moartea acestuia din urmă, părintele în viață moștenește jumătate, în timp ce jumătatea părintelui care a decedat înainte de moarte revine copiilor, adică fraților defunctului, în părți egale. În cazul în care ambii părinți au decedat înainte de moartea testatorului, întreaga moștenire revine fraților și surorilor defunctului, în cote egale. În cazul în care un frate sau o soră nu mai este în viață, partea lor trece la copii, adică la nepoții defunctului.

În cazul celui de-al treilea grad, se aplică în mod corespunzător regulile celui de-al doilea grad: dacă toți cei patru bunici sunt în viață, doar aceștia moștenesc în cote egale. Bunicii decedați sunt înlocuiți de descendenții lor, adică unchii, mătușile și verii defunctului, tot în cote egale.

Aspecte comparative privind transmisiunea masei succesoriale în legislația Turciei

În general, dreptul succesoral acționează

ca o punte de legătură pentru drepturile și raporturile juridice dintre persoana decedată și persoanele îndreptățite în momentul decesului acesteia (Ahmet KILIÇOĞLU - Legea privind succesiunea) [19]. Dispozițiile Legii privind succesiunea dau naștere la dispoziții și rezultate doar în caz de deces, nefiind aplicate atunci când nu intervine decesul sau din motive similare. Dreptul succesoral reglementează drepturile persoanelor rămase în urma unui deces sau din motive similare și ce fel de drepturi le vor fi transmise de la persoana decedată. În Turcia, există un sistem mixt în dreptul succesoral și, la fel ca în unele țări, bunurile sau drepturile persoanei decedate nu trec doar la rude și nici doar la stat. Moștenirea defunctului trece la rudele sale cu un anumit sistem de clasificare la momentul decesului. În cazul în care defunctul nu are moștenitori legali sau voluntari, atunci bunurile defunctului sunt transferate statului. Moștenirea este împărțită în două categorii: moștenirea legală, în cadrul normelor stabilite de lege, sau moștenirea voluntară, prin voința proprie a defunctului înainte de deces.

Moștenirea legală este reglementată de articolul 495 din Codul Civil turc [7], în conformitate cu care rata de moștenire a soțului supraviețuitor al persoanei decedate este de $\frac{1}{2}$ dacă moștenitorul nu are copii. Restul de $\frac{1}{2}$ parte din moștenire aparține mamei și tatălui defunctului. Aceste cote de moștenire diferă în cazul în care persoana decedată are copii. Astfel, cota de moștenire a soțului supraviețuitor este de $\frac{1}{4}$. Restul de $\frac{3}{4}$ aparține copiilor sau copilului. Dacă copilul defunctului a decedat înaintea acestuia, dar copilul său are un copil, partea de moștenire îi revine acestuia. În cazul în care bunicii persoanei decedate și copiii acestora sunt moștenitori împreună, soțul moștenește trei sferturi din moștenire, iar dacă aceștia lipsesc, soțul moștenește întreaga moștenire. Dacă moștenirea este voluntară, persoana decedată poate desemna moștenitorii prin încheierea unui contract de moștenire cu persoanele pe care le dorește ca moștenitori înainte de decesul său sau printr-un testament pe care îl întocmește.

Contractul de moștenire, în conformitate cu articolul 527 din Codul Civil turc, prevede că moștenitorul poate fi obligat să lase moștenirea sau anumite bunuri persoanei cu care a încheiat un contract de moștenire sau unei terțe părți. Moștenitorul poate dispune liber de bunurile sale ca și până acum, cu toate acestea dispozițiile sale testamentare sau donațiile care nu sunt în concordanță cu obligațiile asumate prin contractul de moștenire pot fi contestate. De remarcat faptul că contractul de moștenire nu intră în vigoare imediat după încheierea contractului, ci în momentul decesului.

Testamentele sunt reglementate de articolul 532 din Codul Civil turc și de continuarea acestuia și fac obiectul unor norme stricte. Un testament care nu este întocmit în conformitate cu normele prevăzute de lege nu are nicio valoare și niciun efect în lumea juridică. Potrivit legii, un testament poate fi făcut în mod formal sau în scris, de mâna moștenitorului sau verbal. Dacă persoana care lasă o moștenire dorește ca testamentul său să rămână secret după deces, aceasta poate întocmi un testament autentic. Conform unui testament autentic, persoana își explică dorințele în fața funcționarului și a martorilor.

Obiectivul legiuitorului este, de fapt, de a reglementa ultimele testamente ale persoanelor care lasă o moștenire în condiții dificile. Din acest motiv, conform legii, prima condiție pentru a face un testament verbal este ca persoana care lasă moștenirea să se afle în circumstanțe excepționale. În conformitate cu articolul 539 din Codul civil, în cazul în care testatorul nu poate întocmi un testament oficial sau manuscris din cauza unor circumstanțe excepționale, cum ar fi pericolul iminent de moarte, boala, războiul etc., acesta poate solicita un testament oral. Când apar astfel de circumstanțe, testatorul își declară ultima voință celor doi martori prezenți alături de el, iar aceștia o consemnează în scris. Astfel, cei doi martori semnează testamentul și îl depun fără întârziere la un tribunal sau la o instanță de judecată, declarând judecătorului că îl consideră pe moștenitor competent

să facă un testament și că acesta le-a comunicat ultimele sale dorințe în circumstanțe excepționale.

În concluzie este de remarcat faptul că printre procesele care marchează etapa actuală de evoluție a dreptului succesoral autohton, se înscrie procesul transmisiunii patrimoniului succesoral, care este un proces firesc și absolut necesar pentru o democrație autentică, deziderat spre care tinde de ani buni Republica Moldova.

Prin prisma studiului comparativ, ținem să menționăm, că în principiu legislația în domeniul dreptului succesoral din alte state, cum ar fi Spania, Italia, Germania, Turcia,

au multe asemănări cu cadrul normativ succesoral din Republica Moldova. Cu toate acestea, cu titlu de precizare constituie un imbold semnificativ faptul că legislația succesorală aplicabilă transmisiunii masei succesorală în țara noastră este aproape de legiferarea unor țări europene.

Totuși, considerăm că practica judiciară ce se va acumula pe parcursul următorilor ani, de după modernizarea Codului civil din 01.03.2019, va contura un ansamblu de probleme ce vor ține de transmiterea masei succesorală și drept consecință va forma un teren de lucru atât pentru cercetători, cât și pentru practicieni.

BIBLIOGRAFIE

BIBLIOGRAPHY

1. Adam I., Rusu A. Drept civil. Succesiuni, Editura All Beck, București, 2003.
2. Bănescu I. Locul și momentul deschiderii procedurii succesorală, Chișinău, 2017.
3. Chirică D. Tratat de drept civil. Succesiunile și liberalitățile, Editura C.H.Beck, București, 2014.
4. Cojocari E., Constantinescu E., Bănărescu I., Perederco V. Drept succesoral, Chișinău, 2015.
5. Cotele și scutirile stabilite pentru impozitul pe succesiuni și donații au fost prevăzute la articolul 2 alineatul (48) din Decretul-lege nr. 262 din 2006. Disponibil: <https://www.agenziaentrate.gov.it/portale/web/guest/schede/pagamenti/imposta-di-successione/aliquote-e-franchigie> (accesat la 01.02.2023).
6. Codul civil al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr. 1107-XV din 06.06.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 82-86/661 din 22.06.2002. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=135157&lang=ro# (accesat la 01.02.2023).
7. Cod civil Turcia, TÜRK MEDENİ KANUNU: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.4721.pdf> (accesat la 01.02.2023).
8. Constituția Republicii Moldova din 29 iulie 1994. Republicat: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.78/140 din 29.03.2016. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.1 din 12.08.1994. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=128016&lang=ro# (accesat la 01.02.2023).
9. Constituția spaniolă din 1978: <https://www.boe.es/legislacion/documentos/ConstitucionCASTELLANO.pdf> (accesat la 01.02.2023).
10. Codice civile, Libro II, Titolo I, Disposizioni generali sulle successioni. Disponibil: <https://www.brocardi.it/codice-civile/libro-secondo/titolo-i/> (accesat la 01.02.2023).
11. Decretul regal din 24 iulie 1889 de publicare a Codului civil: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1889> (accesat la 01.02.2023).
12. Félix C. Paz Espinoza, Catedrático Emérito de Derecho de Sucesiones y Derecho de Familia en la carrera de Derecho de la Facultad de Derecho y Ciencias Políticas de la Universidad Mayor de San Andrés (UMSA) Juez Público de Familia en el Distrito Judicial de La Paz.
13. HOTĂRÎREA PLENULUI CURȚII SU-

- PREME DE JUSTIȚIE A REPUBLICII MOLDOVA „Cu privire la practica aplicării de către instanțele judecătorești a legislației la examinarea cauzelor despre succesiune” nr.13 din 03.10.2005. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=68 (accesat la 01.02.2023).
14. Legea privind succesiunea în Turcia. Disponibil: <https://www.turkse-advocaat.eu/tr/turk-miras-hukuku> (accesat la 01.02.2023).
15. Legea 29/1987, din 18.12.1987, privind impozitul pe moșteniri și donații. <https://www.boe.es/eli/es/l/1987/12/18/29/con> (accesat la 01.02.2023).
16. Legea 1629/1991, din 08.11.1991, Regulamentul privind impozitul pe moșteniri și donații. <https://www.boe.es/eli/es/rd/1991/11/08/1629/con> (accesat la 01.02.2023).
17. Legea 10/2008, din 10 iulie, privind cartea a patra a Codului civil al Cataloniei, referitoare la succesiuni. <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2008-13533> (accesat la 01.02.2023).
18. Moștenirea. <https://www.altalex.com/documents/news/2019/09/24/eredita-tutto-quello-che-devi-sapere-sulle-succezioni-ereditarie> (accesat la 01.02.2023)
19. Prof. Dr. Ahmet M. KILIÇOĞLU, editura Karton kapak, Turcia 2021.
20. REGIO DECRETO 16 marzo 1942, n. 262 Approvazione del testo del Codice civile. (042U0262) (GU Serie Generale n.79 del 04-04-1942) / DECRET REGIO nr. 262 din 16 martie 1942 Aprobarea textului Codului civil. (042U0262) (JO Seria generală nr. 79 din 04-04-1942).
21. Succesiunea testamentară. https://es.wikipedia.org/wiki/Sucesi%C3%B3n_intestada (accesat la 01.02.2023).

DESPRE AUTORI

Evghenia GUGULAN,

*doctorandă,
asistent universitar, Catedra „Drept privat”,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: gugulan.eugenia@gmail.com,
ORCID ID: 0000-0002-5960-1164*

Iuliana MURSA,

*masterandă,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
e-mail: ianamura512@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-2958-0163*

CZU 343.2/.7+351.74

DOI 10.5281/ZENODO.8388768

Andrei GHIMPU,
doctorand
PhD student

Ion GÎNDEA

CRIMART PROJECT – ISF POLICE: GOALS, ACHIEVEMENTS AND PERSPECTIVES

In its evolution, the General Police Inspectorate (GPI) of the MIA approves different Development Strategies and Action Plans regarding their implementation for a certain determined or undetermined period, with the basic purpose of continuous development, the protection of human rights and freedoms as well as the protection of all forms of property, etc., by preventing and fighting crime.

Keywords: property, CrimART – ISF POLICE, combating crime against trafficking in cultural goods and CITES (the Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora), ISF countries, aspects of cultural heritage protection, the illicit traffic of cultural goods in the aspect of current conditions.

PROIECTUL CRIMART – ISF POLICE: OBIECTIVE, REALIZĂRI ȘI PERSPECTIVE

În evoluția sa, IGP (Inspectoratul General al Poliției) al MAI aprobă diferite strategii de dezvoltare și planuri de acțiuni privind implementarea acestora pe o anumită perioadă determinată sau nedeterminată, având ca scop de bază dezvoltarea continuă, protecția drepturilor și libertăților omului, precum și ocrotirea tuturor formelor de proprietate, prin prevenirea și combaterea criminalității.

Cuvinte-cheie: proprietate, CrimART – ISF POLICE, combaterea criminalității împotriva traficului de bunuri culturale și CITES (Convenția privind comerțul internațional cu specii de faună și floră sălbatice pe cale de dispariție), țări ISF, aspecte de protejare a patrimoniului cultural, trafic ilicit de bunuri culturale în aspectul condițiilor actuale.

Introduction. In order to protect assets with cultural values, starting from October 2021, the General Police Inspectorate, based on point 13 subpoint 14) of the Regulation on the organization and operation of the General Police Inspectorate, approved by Government Decision no. 547/2019, as well as the Framework Agreement between the Government of the Republic of Moldova and the European

Communities Commission regarding external assistance, signed in Brussels on May 11, 2006 and ratified by Law no. 426/2006, sign the grant agreement of the Project no: 101037954 – CrimART – ISF POLICE [1].

The implementation period of this project is 01 October 2021 - 30 September 2023. Thus, the Project systematically applies a multi-level and multi-stakeholder approach

to strengthen the cooperation of international law enforcement agencies which are authorized to fight organized crime against property and trafficking of cultural goods and CITES, giving these authorities the powers and operational tools necessary to protect cultural heritage.

The purpose of the research is to analyze this complex phenomenon in order to develop effective and sustainable solutions to prevent and combat organized crime against property and to counter the trafficking of cultural goods and CITES. Their study and analysis would only have been possible effectively through the use of research methods, such as: observation, the deduction method, the comparative method, the historical method, the logical and the systemic method.

The objective of the CrimART project is structured around five basic aims, thus focusing on several key activities such as:

- The mutual exchange of best practices and experience between the units involved in this project by defining common techniques and methods to combat patrimonial crime.

- Increasing the effectiveness of cooperation at the national and international level between the GPI of the MIA employees, those of the Customs Service and legal units from other countries specialized in combating crime against the trafficking of cultural goods and CITES.

- Increasing the capacity of law enforcement agencies to better implement and analyse the EU legislation with data to identify major trends, threats and risks of property crime.

- Development of the final report containing the best methods of combating organized crime against the property and illicit trade of cultural goods and CITES.

- Development of an ad hoc training course for the GPI of the MAI employees, the Customs Service, as well as other employees of the rule of law who have tangent in the activity they carry out every day in the field of combating illegal trade in cultural goods and CITES, developing similar modus operandi,

an organizational culture, geopolitical proximity and, above all, a standardized level of training. [2]

At the same time, as a result of these objectives, the skills of officers will increase in terms of combating crime against cultural heritage and the results of the project will be disseminated at the level of member states and EU bodies.

4 partners are involved at the activities of the project as beneficiaries, such as: the Regional Police of Krakow (project leader), the University of Public Administration from Germany, the Police of Cyprus and the General Police Inspectorate of the Republic of Moldova.

Thus, the beneficiaries of the project will be both, Police officers and employees of the Customs and Fiscal Services, who are directly involved in the project. They will contribute to the target professional community in the four countries directly involved and in all ISF and associated countries. The main indirect beneficiaries will be: other implementation and control bodies at regional / national / European level, cultural cities, etc. [2]

Results obtained and discussion. Since the first decade of independence, the authorities of the Republic of Moldova have adopted several norms aimed to protect the cultural heritage. The normative base that underpins the national cultural heritage is regulated by the Constitution of the Republic of Moldova [4]. Also, the legal aspects in which the cultural heritage is legislated are included in the Law of the Republic of Moldova no. 280/2011 regarding the protection of movable national cultural heritage, the Law of the Republic of Moldova no. 58/2012 regarding the protection of intangible cultural heritage, the Law of the Republic of Moldova no. 1530/1993 regarding the protection of monuments, the Law of the Republic of Moldova no. 192/2011 on public forum monuments, the Law of the Republic of Moldova no. 218/2010 regarding the protection of the archaeological heritage, the Register of monuments protected by the state, etc. By adopt-

ing these laws, the state authorities intended to implant, cultivate, the respect of citizens and the recognition of heritage values at the local and national level. In this context, we mention that the national cultural heritage constitutes the nation's spiritual treasure accumulated over the centuries and includes "the totality of cultural values and assets" [4].

At the same time, particular aspects regarding cultural heritage are also mentioned in other laws, such as art. 2 of the Law no. 413/1999 "Culture" which mentions that by cultural value is meant a result of creative activity, which has significant power in a certain socio-cultural space. The provisions of this normative act also operate with the notion of cultural good, which signifies a product of cultural activity, the value of which can have a monetary price. In addition, it is specified that cultural heritage represents the totality of cultural values and assets [6], the Law no. 262/217 on Museums, the Law no. 880/1992 on the Archives Fund of the Republic of Moldova, the Law no. 1350/2000 on architectural activity, the Government Decision of the Republic Moldova regarding the approval of the Culture Development Strategy "Culture 2020" and the Action Plan regarding its implementation, etc.

Among the crimes which attempt on historical-cultural goods, the most frequently recorded are those committed by smuggling, being succeeded by evasion, regardless of the form it takes. In national legislation, covert theft of another person's property means "the intentional and gratuitous illegal taking and/or transfer of foreign property for the benefit of the perpetrator or third parties, which caused real material damage to the owner or other possessor of that property, carried out for the purpose of obtaining profit". According to the statistical data of the law enforcement agencies, it is found that most of the historical-cultural assets are evaded through theft, fraud and robbery.

The Criminal Code of the Republic of Moldova does not contain special articles regarding the theft of these goods, but ch. VI of

the Code regulates crimes against patrimony, establishing only a single paragraph of objects acquired through: evasion, paragraph (2¹) art. 186, theft of cultural heritage assets from archaeological sites or areas with archaeological potential, (*punishable with a fine of 1350 to 2350 conventional units or imprisonment from 2 to 5 years*); robbery, para. (2¹) art. 187, the looting of cultural heritage assets from archaeological sites or areas with archaeological potential, (*punishable by imprisonment from 6 to 8 years with a fine ranging from 1350 to 2350 conventional units*); burglary, para. (2¹) art.188, burglary for the purpose of stealing cultural heritage assets from archaeological sites or areas with archaeological potential, (*punishable by imprisonment from 8 to 10 years with a fine in the amount of 1350 to 2350 conventional units*); fraud, para. (3) art. 190, the fraudulent acquisition of cultural heritage assets from archaeological sites or areas with archaeological potential, (*punishable by a fine in the amount of 1850 to 2350 conventional units or by imprisonment from 5 to 7 years, in both cases with deprivation of the right to occupy certain positions or to exercise a certain activity for a period of up to 5 years*) [5], addressing only a certain area, specific to the perimeter for the protection of archaeological objects.

Also in this chapter, the legislator also refers to embezzlement of foreign assets, art.191 para. (2²), i.e., the embezzlement of cultural heritage assets from archaeological sites or areas with archaeological potential, *is punishable by a fine in the amount of 1850 to 2350 conventional units or by imprisonment from 3 to 7 years, in both cases with deprivation of the right to occupy certain positions or to exercise a certain activity for a term of up to 5 years.*

With direct specification in this compartment, the legislator dedicates the following articles to cultural assets, such as the damage or destruction of cultural heritage assets (art. 199¹); carrying out unauthorized works in archaeological sites or in areas with archaeological potential (art. 199²); concealment or illegal keeping of movable archaeological as-

sets (art. 199³); the unauthorized sale of movable archaeological assets and classified movable cultural assets (art. 199⁴); unauthorized access with metal detectors or other remote sensing devices and their use in archaeological sites or areas with archaeological potential (art. 199⁵)[5]. In some situations, this category of crimes can also be attributed to: art. 288 Vandalism (desecration of buildings or other rooms, which are monuments of history and culture, as well as their destruction).

On the mentioned profile, this field interacts directly with other national codes, such as through: the Customs Code, Chapter V “Control of precious metals, objects and jewellery made of precious metals and stones, currency and cultural values” through the art. 375 regulates the rules regarding the introduction and removal of cultural values from the territory of the Republic of Moldova, in which some rules regarding these goods are provided [6]. The Criminal Code, art. 74 “Violation of the legislation regarding cultural heritage, archaeological heritage or public monuments”

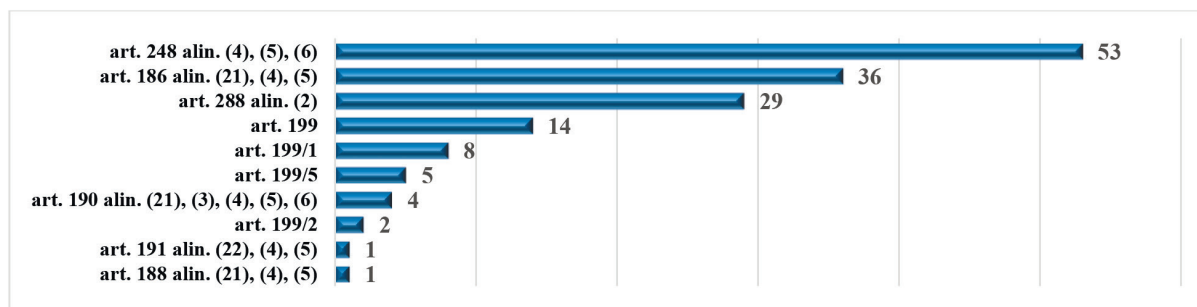
[7] the Civil Code, the Fiscal Code, etc.

Art. 9 of the Law no. 1569/2002, regarding the method of introduction and removal of goods from the territory of the Republic of Moldova by natural persons, provides the right of natural persons to introduce “*cultural values into the territory of the Republic of Moldova, on condition of presentation to the customs body of the authorization issued by the competent authority of the sending state, compliance with economic policy measures, payment of import duties and declaration in the established manner*”. [8]

Within the national legislation there is also “[...] a series of regulations intended to implement legislative acts or to regulate relations in the field of cultural heritage protection”.

According to an extensive analysis carried out over a period of 20 years, 153 criminal cases were examined by law enforcement, where objects of cultural property are concerned. The biggest share goes to the crime of smuggling with 53 criminal cases and 36 evasions, etc. [9]

Table no.1 (statistical data from the Information Technology Service (ITS) of the Ministry of Internal Affairs (MIA) of the Republic of Moldova, the period 2002-2022)

Detailed statistical data by year:

Art. from Criminal Code	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	TOTAL	
186 al. (2 ¹), (4), (5)										2	1	2	5	10	8		3	2		3		36	
187 al. (2 ¹), (4), (5)																							
188 al. (2 ¹), (4), (5)																	1						1

October 2022 and in Cyprus 31 October - 04 November 2022.

At the same time, the GPI was responsible for organizing and conducting a training edition in the Republic of Moldova, as part of the work package no. 3 of the CrimART project. This took place in Chisinau, during February 07-09, 2023.

The main topics covered at this course were:

- a) Illicit trade in cultural goods and CITES;
- b) Research methods using modern equipment;
- c) Activities related to cultural facilities offered for sale on the Internet.

At the training session, the experience gained in the field of cultural assets was presented, both by representatives of several national entities and by external partners, as follows:

- 1) from the Republic of Moldova:
 - The Ministry of Culture;
 - The "Stefan cel Mare" Academy of the MIA;
 - The Environmental Protection Inspectorate;
 - The Customs Service;
 - The National Center for Judicial Expertise of the Ministry of Justice;
 - The National Investigation Inspectorate of the GPI;
 - The Technical-Forensic and Judicial Expertise Centre;
- 2) external partners:
 - The General Inspectorate of the Romanian Police;
 - The National Police of Ukraine;
 - The Cyprus Institute;
 - BEIA Consult International.

The training was attended by representatives of the GPI, the Police from Krakow, Germany and Cyprus, as well as representatives of the General Prosecutor's Office of the Republic of Moldova, where the following topics were presented and debated by them:

- Aspects of cultural heritage protection in the Republic of Moldova and study case;

- International instruments regarding the protection of cultural heritage;

- Overview of CITES (the Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora) and how it is implemented. Trafficking in endangered animals and plants;

- Peculiarities of starting and carrying out the criminal investigation in the case of committing the crime of vandalism against cultural heritage;

- Smuggling of cultural goods (procedural aspects, case study);

- Transnational organized crime regarding cultural goods and values;

- The role of information analysis in the investigation of crimes related to cultural property and values;

- Cross-border cooperation and the fight against Cultural Heritage trafficking;

- Case study named "The paintings";

- Comments on the use of special knowledge in protecting the national cultural heritage in the Republic of Moldova;

- Research methods using modern equipment - in particular spectroscopic and multi-spectral techniques for the detection of forgeries / original works, especially using portable instruments with non-invasive analysis, and data bank integration techniques to facilitate digital collaboration;

- Demonstration of the use of the equipment in carrying out expertise on cultural goods;

- Presentation of RITHMS project. Cryptocurrency fraud detection for cultural goods and NFT;

- Illicit traffic of cultural goods in the aspect of current conditions.

Thus, the training session, organized in Moldova, focused on international and national legislation, the investigation of crimes against cultural goods, the contribution of data analysis in criminal prosecution, the use of modern equipment in carrying out the expertise of cultural goods, the implementation of CITES and the sale of cultural goods on the Internet. To the participants were presented

a general picture of crimes against cultural goods in the Republic of Moldova, international cooperation, current legislative changes proposals and the proposals for combating and preventing these crimes.

Also, the participants had the chance to exchange information about their experience in this field and possible future common cases regarding some missing cultural goods.

At the same time, the project leader, on May 30, 2023, organized the project's Closing Conference, the purpose of which was to summarize the actions taken during the implementation of the project, to analyze the fulfillment of its objectives and to present the results of the project.

The final results of the project involved training and equipment procurement needed to the GPI's subdivisions in combating crimes against cultural goods.

At the same time, as part of the project, technical equipment was purchased, such as:

1. Camera for revealing papillary marks on non-porous surfaces with cyanoacrylate;
2. Two professional cameras with macro and micro lens;
3. System for processing objects and revealing fingerprints with dactyloscopic dusts. [10]

(The equipment presented during the study visit which took place on 09.02.2023, at the Technical - Forensic and Judicial Expertise

Center, uses the most effective methods of detecting, revealing and highlighting papillary marks, invisible or barely visible, on the surface objects)

The purpose of presenting the purchased equipment was not only to be presented during the study visit, but also to strengthen the capacities of the police in investigating and combating the criminal phenomenon of organized criminal groups against the property and trafficking of cultural goods and CITES. Thus, the equipment purchased within the CrimART project is a solution for a better expertise on cultural objects.

In conclusion, the dialogue and cooperation, with external partners of the law enforcement agencies and with the competent bodies of the Republic of Moldova, regarding the observance of laws, within the CrimART Project, will increase the mutual exchange of best practices and experience in combating organized crime against property and illegal trade in cultural goods and CITES, both nationally and internationally.

At the same time, this collaboration will bring improvements in professional skills and will increase the competences of officers in combating crime against cultural heritage, in the field of prevention and investigation of these types of crimes by applying the correct research methods and the necessary research equipment.

BIBLIOGRAFIE

BIBLIOGRAPHY

1. GPI's Order no. 57 of 15.02.2022 Concerning the approval of the Regulation regarding the creation, organization and operation of the implementation team of the "CrimART" Project.
2. Project's Grant agreement no: 101037954 - CrimART - ISF POLICE.
3. The Constitution of the Republic of Moldova of 29-07-1994, 1994 Official Gazette No. 1 of 12-08-1994 art.p.5. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=17052&lang=ro#
4. Culture Law no. 413-XIV of 27-05-1999, the Official Gazette of the Republic of Moldova no. 83-86/ of 05-08-1999, art. 401. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=62431&lang=ro#
5. The Criminal Code of the Republic of Moldova. The Official Gazette No. 72-74 of 14-04-2009 art. 195. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=118807&lang=ro#.

6. The Customs Code no. 1149 of 20.07.2000. The Official Gazette of the Republic of Moldova no. 160 of 23.12.2000 art. 1201. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=85812&lang=ro#
7. The Contravention Code no. 218 of 24.10.2008. The Official Gazette of the Republic of Moldova no. 3-6 of 16-01-2009 art. 15. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=6442&lang=ro#
8. The Law no. 1569 of 20.12.2002, regarding the manner of introduction and removal of goods from the territory of the Republic of Moldova by natural persons. The Official Gazette of the Republic of Moldova no. 185-189 of 12-31-2002, art. 1416. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=15381&lang=ro#.
9. Materials of the inter-university scientific conference with international participation with the generic "Crime prevention and combating - problems, solutions and perspectives", 5th edition, May 18, 2023, Andrei Ghimpu, Ion Botnari "Illicit trafficking of cultural goods in the aspect of current conditions", page 132-145. https://academy.police.md/wp-content/uploads/2023/07/Legea_si_viata_editie_speciala_conf_18_05_2023.pdf.
10. Procurement contract no. 134-BN of 19.09.2022 (System for processing objects and revealing fingerprints with dactyloscopic dusts - 1 piece); no. 4-BN of 04.01.2023 SYSTEM, (a camera for revealing papillary marks on non-porous surfaces with cyanoacrylate) and no. 176-BN of 04.11.2022 (two professional cameras with macro and micro lens).

DESPRE AUTORI

Andrei GHIMPU,

*PhD student,
Doctoral School „Criminal Sciences and Public
Law” of the Academy „Stefan cel Mare”
of the MIA,
Senior Investigating Officer
of the Criminal Investigation Directorate
of the National Investigations Inspectorate
of the GPI of the MIA,
e-mail: andrei.ghimpu@igp.gov.md,
ORCID: 0009-0006-1233-8668*

Ion GÎNDEA,

*Head of the dactyloscopic
examinations and evidence,
Department of the Forensic Examinations,
Directorate of the Forensic and Judicial
Expertise Centre of the General Police
Inspectorate of the MIA,
ORCID: 0009-0009-7125-3252*

CZU 351.72

DOI 10.5281/zenodo.10207124

Alina CODREANU,
doctorandă
PhD student

DIMENSIUNI TEORETICE PRIVIND CONCEPTUL DE CONTROL AL ACHIZIȚIILOR PUBLICE

Prin prezenta cercetare, voi identifica importanța și impactul instituției controlului achizițiilor publice, ce are relevanță deosebită în buna funcționare a întregului sistem, fapt prevăzut în proiectul Programului Național de dezvoltare al sistemului de achiziții publice pentru anii 2023-2026 și al Planului de acțiuni privind implementarea acestuia.

Studiul își propune să cerceteze conceptele generale privind controlul achizițiilor publice, prin prisma delimitării conceptelor de achiziție publică, contract de achiziție publică și încadrarea acestuia în categoria contractelor administrative, având drept obiectiv general analiza dimensiunii teoretice a conceptului de control al achizițiilor publice. În acest context, studiul relevă necesitatea asigurării regularității și calității procesului de achiziții publice, ce implică o funcționare efectivă a procesului de achiziții publice și eficiența sistemelor de control, prin realizarea corectă a controlului, dar și prin prevenirea adecvată a conflictului de interese sau a unor mecanisme de remediere a deficiențelor.

De asemenea, voi pune în valoare necesitatea realizării principiului responsabilității care reprezintă unul dintre pilonii siguri de înfăptuire a unui control eficient. Acesta din urmă presupune, în esență, promovarea instrumentelor de asigurare, dezvoltare și implementare a mecanismelor de management, control și de monitorizare, pe parcursul tuturor etapelor în cadrul procesului de achiziții publice. Așadar, un sistem eficient de control al achizițiilor publice va include realizarea armonioasă a controlului ex ante, a controlului managerial și a controlului ex post.

Cuvinte-cheie: achiziții publice, control al achizițiilor publice, calitatea procesului de achiziții publice, tipuri de control, dimensiune teoretică, concept, autorități contractante, operatori economici, principii, eficiență, calitate, mecanisme de control, impact.

THEORETICAL DIMENSIONS REGARDING THE CONCEPT OF PUBLIC PROCUREMENT CONTROL

Through this research, the author will identify the importance and impact of the institution of public procurement control, which has particular relevance in the proper functioning of the entire public procurement system, a fact also recognized in the draft National Program for the Development of the Public Procurement System for 2023-2026 and the Action Plan on its implementation.

The study includes as research objectives the general concepts of public procurement control, in terms of delimiting the concepts of public procurement, public procurement contract and its classification in the category of administrative contracts and, of course, as a general objective, the author aims to analyze the theoretical dimension of the concept of public procurement control.

In this context, the study reveals the need to ensure the regularity and quality of the public procurement process, which implies an effective functioning of the public procurement process and the efficiency of control systems, through the correct performance of control, but also through adequate prevention of conflict of interest or mechanisms to remedy deficiencies.

In her research, the author highlights the need to achieve the principle of responsibility, which is one of the sure pillars of effective control. It essentially involves the promotion of assurance tools, development and implementation of management, control and monitoring mechanisms, during all stages of the public procurement process. Therefore, an effective public procurement control system will include the harmonious implementation of ex ante control, managerial control and ex post control.

Keywords: public procurement, public procurement control, quality of the public procurement process, types of control, theoretical dimension, concept, contracting authorities, economic operators, principles, efficiency, quality, control mechanisms, impact.

Introducere. În accepțiunile moderne, prin instituția de *achiziție publică* se înțelege „acea procurare, prin intermediul unui contract de achiziții publice, de bunuri, de lucrări sau servicii de către una sau mai multe autorități contractante de la operatorii economici selectați de acestea, indiferent dacă bunurile, lucrările sau serviciile sunt destinate sau nu unui scop public” [1, art.1].

Achizițiile publice au cunoscut, de-a lungul istoriei, modificări și dezvoltare continuă, prin prisma instituțiilor specifice, instrumentelor juridice și a legislației ce suportă permanent schimbări indispensabile. De la origine și până la etapa actuală, achizițiile publice au îmbrăcat diverse forme, esența, scopul și importanța rămânând aceleași – de a valorifica interesul public pentru buna funcționare a serviciilor publice [2, p.45].

Cercetătoarea Monica Amalia Rațiu în studiul „Noua legislație a achizițiilor publice și a concesiunilor” analizează conceptul de „achiziție publică”, desemnându-l drept un conținut al unor raporturi juridice asemănătoare cu cele specifice contractului de vânzare-cumpărare, apreciat într-un sens foarte larg. Pentru a fi în prezența unui contract de achiziție publică, este obligatoriu ca persoana care cumpără să fie autoritate contractantă, iar persoana care vinde trebuie să fie un operator economic [3, p. 5].

La nivelul Uniunii Europene, peste 250 000 de autorități publice utilizează anual aproximativ 14% din PIB pentru achiziționarea de

servicii, lucrări și bunuri. Conform raportului Agenției Achiziții Publice privind activitatea în domeniu, desfășurată în perioada anului 2022, în ultimii 4 ani achizițiile publice, raportate la PIB, au reprezentat următoarele valori [4, p.20]:

- 2019: 8,94 mlrd. MDL 4,25% din PIB
- 2020: 9,04 mlrd. MDL 4,38% din PIB
- 2021: 8,45 mlrd. MDL 3,49% din PIB
- 2022: 13,68 mlrd. MDL 5,02% din PIB.

Metode de cercetare. Studiul presupune folosirea metodei observării și a documentării (cercetarea conceptelor fundamentale), a metodei statistice, a metodei analizei de conținut (cercetarea lucrărilor doctrinariilor și ale autorilor autohtoni, din România și din Franța) și a metodei construcției abstracte (descoperirea impactului și importanței realizării eficiente a tuturor etapelor de control), a metodei didactice ș.a.

Rezultate obținute și discuții. Într-o opinie, contractul de achiziție publică reprezintă o instituție fundamentală a sferei de cercetare a achizițiilor publice. Astfel acesteia îi este recunoscută natura de contract administrativ, cel puțin din următoarele motive: [5, p.37-38]

- reprezintă un acord de voință între o autoritate publică și un alt subiect de drept, public sau privat;
- are caracter oneros, presupunând efectuarea contra cost de lucrări, furnizarea de produse sau prestarea de servicii;
- unele dintre clauzele contractuale au

caracter exorbitant, de drept public, respectiv sunt stabilite prin ordonanța de urgență și nu pot fi negociate cu persoana contractantă. Ele dau autorității contractante dreptul de reziliere unilaterală a contractului, în considerarea interesului public;

- alte clauze contractuale, stabilite de autoritatea contractantă, prin caietul de sarcini și prin anunțurile referitoare la achiziția publică, au același caracter exorbitant față de dreptul comun. Sunt astfel de clauze cele incluse în contractele de lucrări care se referă la prescripții de proiectare și de calcul, la verificarea, inspecția și condițiile de recepție a lucrărilor sau a tehnicilor, procedeele și metodelor de construcție, precum și la orice alte condiții cu caracter tehnic pe care autoritatea contractantă este capabilă să le descrie, în funcție și de diverse acte normative și reglementări, în legătură cu lucrarea finală [6, p. 220-221];

- contractul se încheie în urma utilizării unei proceduri speciale, expres prevăzută de ordonanța privind achizițiile publice;

- competența de a judeca litigiile născute pe baza lui aparține instanțelor judecătorești de contencios administrativ.

În abordarea cercetătoarei Ioana Maria Costea, instituția contractului de achiziție publică este „contractul, asimilat actului administrativ, cu titlu oneros, încheiat în scris între una sau mai multe autorități contractante, pe de o parte, și unul sau mai mulți operatori economici, pe de altă parte, având ca obiect execuția de lucrări, furnizarea de produse sau prestarea de servicii” [7, p.70].

Autorul Georges Vedel în studiile sale evocă două criterii de recunoaștere a contractelor administrative [8, p.189]:

➤ un contract executat pentru o persoană juridică de drept public are caracter administrativ dacă obiectul său ține de îndeplinirea unui serviciu public pentru cealaltă parte contractantă, indiferent de faptul dacă cuprinde vreo clauză exorbitantă;

➤ un contract semnat cu o persoană juridică de drept public are caracter administrativ, independent de relația sa cu serviciul

public, dacă cuprinde clauze exorbitante.

În aceeași ordine de idei, Ioana Maria Costea accentuează în cercetările proprii că contractele de achiziție publică sunt extrem de importante în sistemul bugetar, acestea asigurând schimbul efectiv între resursa bănească și bunurile ori serviciile garantate de puterea publică [7, p.71].

Reiterăm că autoritățile contractante sunt acei actori implicați care achiziționează bunuri/lucrări/servicii, fiind o parte dintre subiecții procedurilor de achiziție publică; de cealaltă parte sunt identificați operatorii economici drept acei participanți care livrează bunuri, execută lucrări și prestează servicii. La etapele de efectuare regulamentară și eficientă a achizițiilor publice, responsabilitatea o poartă nemijlocit autoritățile contractante, prin intermediul grupurilor de lucru, create în acest scop.

Conform prevederilor Legii nr.131/2015, procesul de supraveghere, monitorizare și coordonare înterramurală în domeniul achizițiilor publice este asigurată de Agenția Achiziții Publice (AAP), iar soluționarea contestațiilor formulate, în cadrul procedurilor de achiziție publică, este asigurată de Agenția Națională pentru Soluționarea Contestațiilor [1, art.80].

Pentru a asigura transparența și digitalizarea achizițiilor publice, la finele anului 2018 a fost instituit Sistemul informațional automatizat „Registrul de stat al achizițiilor publice” (în continuare – SIA „RSAP”/MTender), care urma să asigure realizarea prin mijloace electronice a întregului ciclu de desfășurare a procedurilor de achiziții publice, de la etapa de planificare până la ultima plată realizată la finalizarea executării contractelor de achiziții publice [9, p.4].

Așadar, conform obiectivelor propuse, proiectul Strategiei de dezvoltare a sistemului de achiziții publice [10] a fost elaborat pentru a reflecta o viziune clară privind reformarea întregului sistem, în conformitate cu principiile generale ale Bunei Guvernări. Cele mai importante caracteristici ale acesteia sunt: *supremația legii, transparența, răspunderea,*

participarea, echitatea și incluziunea, eficacitatea și eficiența.

Conform prevederilor Strategiei susmenționate, putem face referință la instituția controlului achizițiilor publice, subliniind impactul răspunderii ce poate fi abordată prin folosirea diverselor pârghii, cum ar fi prevederi legale pentru stabilirea lanțului clar al responsabilităților, mecanisme eficiente de control (audit intern, alte forme de control ex ante), o mai bună cooperare și coordonare a activităților care vizează combaterea corupției în achizițiile publice [11].

În aceeași ordine de idei, Strategia califică drept o măsură utilă instituirea unui sistem de identificare a indicatorilor de risc în domeniul achizițiilor publice (de exemplu, numărul anormal de contracte atribuite prin procedura de negociere, numărul mare de contracte încheiate cu același agent economic, existența „legăturilor” între compania care obține contractul și șeful autorității contractante sau membrii comisiei de licitație) [11, p.3].

Reiterăm că instituția controlului achizițiilor publice are o importanță deosebită în vederea bunei funcționări a întregului sistem, fapt recunoscut și în Strategia națională și a Planului de acțiuni privind implementarea acesteia. În acest sens este necesar să atestăm o funcționare adecvată a unor repere precum: sisteme eficiente de control intern, control ex ante fiabil, prevenire adecvată a conflictului de interese, sistem solid de remedii – căi de atac, control ex post eficient, opinie susținută de profesorul Ilie Dumitru [12, p.166]. În ansamblu, controlul efectuat are drept scop stimularea autorităților contractante să-și dezvolte capacitățile administrative proprii, iar în cazul atestării unor probleme este necesară remedierea acestora, respectându-se principiile de bază de reglementare a relațiilor privind achizițiile publice.

Profesorul Dan Drosu Șaguna afirmă în cercetările sale că scopul final al unui control al banilor publici este „buna gestiune financiară, prin asigurarea legalității, regularității, economicității, eficacității și eficienței în utilizarea fondurilor publice” [13, p.267].

Într-un studiu realizat de Agenția Națională pentru Achiziții Publice din România, în anul 2021 [14, p.2], *controlul ex ante* a fost definit ca fiind acel concept care vizează controlul privind aspectele de calitate și aspectele de regularitate ale procesului de atribuire a contractelor de achiziție publică și de modificare a acestor contracte. Acest control include tipurile de verificări cu privire la *calitate* și anume verificarea modului în care autoritățile/entitățile contractante au interpretat anumite dispoziții legale, susceptibile de interpretare, în funcție de ipoteza pentru care ele sunt aplicate și modul în care ele au fost aplicate, pentru o anumită situație particulară (ex. Dacă este folosit criteriul privind fluxul de numerar utilizat prin natura și obiectul contractului.). Un alt tip de verificare este cel cu privire la *regularitate*: modul în care autoritățile au aplicat dispozițiile legale care nu sunt susceptibile de interpretări sau care deja au fost clarificate prin instrumente terțiare emise de AAP (ex. Sunt specificate criteriile suplimentare pentru diferențierea între doi sau mai mulți ofertanți cu același punctaj).

Finalitățile procedurale se materializează în 3 tipuri de acțiuni: aviz conform necondiționat, în situația în care documentele de atribuire nu prezintă niciun fel de deficiențe; aviz conform condiționat, atunci când există abateri cu privire la aspectele de calitate și/sau regularitate cuprinse în listele de verificare; recomandări pentru modificările contractuale.

Potrivit modificărilor legislative din anul 2017, AAP nu exercită atribuții de control ex ante și ex post al procedurilor de achiziții publice. Prin urmare, aceasta nu mai verifică documentația privind achizițiile (de la etapa de inițiere până la atribuirea contractului), întocmită de către autoritățile contractante, și rezultatele procedurii de achiziție publică, asigurând doar înregistrarea dărilor de seamă aferente procedurilor, iar responsabilitatea pentru corectitudinea acestora este atribuită în exclusivitate autorităților contractante [9, p.2].

În vederea armonizării legislației la standardele europene, a fost elaborată și pusă în aplicare metodologia privind controlul ex-post. Totuși s-a atestat că instrucțiunile elaborate, după armonizarea legislației, nu au fost suficiente pentru participanții la procedurile de achiziție publică, fapt atestat și prin numărul de încălcări depistate în cadrul controlului ex-post de către AAP, dar și prin numărul mare de solicitări de suport metodologic din partea autorităților contractante [16, p.23].

Într-adevăr, analizând prevederile Raportului de evaluare a Strategiei și a Planului de dezvoltare a sistemului de achiziții publice pentru anii 2016-2020 și ale Planului de acțiuni pentru implementarea acesteia pentru anii 2016-2018, observăm bine că, în rezultatul modificărilor aduse la legea nr. 131/2015, au fost excluse atribuțiile AAP cu privire la examinarea și înregistrarea documentelor de atribuire și a contractelor de achiziții publice, a atribuției de control al rezultatelor procedurilor și a dreptului de a dispune reexaminarea sau anularea rezultatelor procedurilor de achiziții publice. Astfel, aceste atribuții au fost înlocuite cu atribuția de efectuare a controlului ex post al procedurilor de achiziții publice, efectuat după semnarea contractelor de achiziții publice [4, p.15].

Așadar, actualmente, monitorizarea procedurilor de achiziție publică este efectuată de către AAP în mod selectiv. Astfel, aspectele de planificare a procedurilor de achiziții publice, de selectare a tipului procedurii și de inițiere a acestora nu constituie subiectul controlului efectuat de AAP. Conform competențelor sale, AAP doar monitorizează conformitatea desfășurării procedurilor de achiziție publică (cu excepția achizițiilor publice de valoare mică). În cazul identificării abaterilor de la legislație, se întocmesc Rapoarte de monitorizare individuale cu titlu de recomandare, cu informarea autorităților contractante [9].

Datele Sintezei analitice a rezultatelor de audit aferente domeniului achiziții publice, în perioada 2019-2020, indică faptul ignorării de către autoritățile contractante a solicitărilor AAP de remediere a deficiențelor

constatate în cadrul monitorizării achizițiilor publice. Astfel, doar 35% și, respectiv, 39% din deficiențe au fost remediate în anii 2019-2020. Cadrul legal în vigoare limitează AAP în dreptul de a interveni în aceste situații, pentru înlăturarea neconformităților, respectiv, nu poate fi dispusă reexaminarea rezultatelor procedurii de achiziție sau anularea acesteia, deoarece rapoartele de monitorizare nu sunt cu titlu obligatoriu, fapt stabilit prin Ordinul Ministrului Finanțelor, respectiv neexecutarea raportului de monitorizare nu împiedică înregistrarea dării de seamă [9, p.11].

În contextul analizat, în proiectul Programului național de dezvoltare al sistemului de achiziții publice pentru anii 2023-2026, este necesar de remarcat faptul că sunt specificate următoarele elemente ale sistemului de achiziții publice, care reprezintă de fapt și recomandările Consiliului OCDE pentru achizițiile publice: [10]

- *Transparența.* Asigurarea

transparenței informațiilor la toate etapele în procesul de achiziție publică pentru toți participanții și părțile interesate.

- *Integritatea.* Asigurarea elaborării și implementării mecanismelor de integritate specifice procesului de achiziții publice.

- *Accesul echitabil.* Asigurarea accesului la achizițiile publice pentru toți potențialii participanți, indiferent de valorile criteriilor de clasificare ale acestora.

- *Durabilitatea.* Asigurarea necesităților de bunuri, servicii, lucrări ținând cont de impactul economic, de mediu și cel social la fiecare achiziție pe care o planifică și o desfășoară o autoritate contractantă.

- *Urmărirea echilibrată a obiectivelor conexe.* Asigurarea faptului că politica publică de dezvoltare a sistemului de achiziții publice urmează să contribuie într-un mod echilibrat la dezvoltarea altor domenii conexe (achiziții durabile pentru dezvoltarea economiei verzi).

- *Participarea și consultarea părților interesate.* Asigurarea faptului că toate părțile interesate sunt consultate și participă la dialogul cu privire la efortul modernizării sistemului de achiziții publice.

- *Eficiența.* Asigurarea optimizării cadrului instituțional, instrumentelor și procedurilor de achiziții publice pentru a elimina dublările și a maximiza „valoarea pentru bani”.

- *E-achiziții.* Asigurarea digitalizării procesului de achiziții publice care permite dezvoltarea unui sistem de e-achiziții, capabil să acopere toate etapele ciclului de achiziții publice.

- *Dezvoltarea capacităților.* Asigurarea procesului de fortificare a capacităților personalului responsabil de achiziții publice, capabil să asigure implementarea achizițiilor într-un mod eficient.

- *Evaluarea.* Asigurarea evaluării periodice a sistemului de achiziții publice la toate nivelurile sale în baza unor indicatori de performanță pentru a asigura îmbunătățirile structurale ale sistemului.

- *Managementul riscurilor.* Asigurarea integrării strategiilor de management al riscurilor la toate etapele ciclului de achiziții publice pentru cartografierea, detectarea și prevenirea acestora.

- *Responsabilitatea.* Asigurarea dezvoltării și implementării mecanismelor de control și monitorizare în procesul de achiziții publice, inclusiv a mecanismelor de contestații și sancțiuni.

- *Integrarea.* Asigurarea integrării și corelării politicii de dezvoltare a achizițiilor publice cu cele din domeniul managementului finanțelor publice.

Deducem cu claritate că un accent sporit se va pune pe dezvoltarea mecanismelor de control eficient. În punctul VI al Strategiei este stipulată prevederea *regularității procesului de achiziții publice și calitatea rezultatului acestuia la nivelul autorităților contractante*, ca o condiție de bază pentru realizarea de achiziții publice. În condiții economice și sociale, acestea reprezintă un instrument de asigurare a regularității și calității procesului, utilizat pentru valorificarea resurselor financiare, destinate satisfacerii necesităților identificate la nivelul autorităților contractante. Totuși se constată că anumite autorități din administrația publică nu dispun de

cunoștințe, competențe și resurse suficiente pentru a desfășura procedurile de achiziții publice, în condiții optime care să genereze economii. De asemenea, nu sunt dezvoltate formele de cooperare orizontală, achizițiile comune și centralizate, care să permită eficientizarea achizițiilor publice.

Astfel, ne aliniem ideilor exprimate în obiectivele Programului național de dezvoltare al sistemului de achiziții publice pentru anii 2023-2026 [10, p.20], care prevăd clar și transparent că procesul de asigurare a regularității și calității procesului de achiziții publice implică, pe lângă funcționarea eficace a procesului, o funcționare adecvată a sistemelor de control intern managerial eficient, la nivel de autoritate contractantă, a controlului ex ante fiabil la nivel de sistem, o prevenire adecvată a conflictului de interese, un sistem solid de remediere și un control ex post eficient. Același Program indică expres faptul că în prezent controlul ex post actual nu produce niciun impact asupra calității rezultatului achiziției sau asupra procesului în sine, așa încât controlul efectuat nu stimulează autoritățile contractante să-și dezvolte capacitățile administrative proprii prin remedierea problemelor identificate.

În această ordine de idei, noile prevederi legislative în domeniul achizițiilor, în general, aduc mai multă transparență în managementul achizițiilor publice în Republica Moldova, un acces mai larg la informațiile privind contractele de achiziție, orientare spre principiile de reglementare a relațiilor privind achizițiile publice și urmărirea celui mai bun raport calitate-preț, implicare mai activă a societății civile prin participarea reprezentanților acesteia în calitate de membri ai grupului de lucru pe achiziții și un nou sistem de soluționare a contestațiilor în achiziții [15, p.84].

Concluzii. În rezultatul cercetării efectuate, am ajuns la unele concluzii relevante. Indubitabil, achizițiile publice semnifică un ansamblu de proceduri complexe, bine structurate, bazate pe principii fundamentale și racordate la bunele practici europene, având drept scop major asigurarea necesităților

autorității contractante. Procesul de achiziție publică reprezintă o succesiune de etape și operațiuni, prin care se dobândește definitiv sau temporar un produs, un serviciu sau o lucrare, ca urmare a atribuirii unui contract de achiziții publice.

În cadrul procedurilor de achiziție publică, principiul asumării răspunderii presupune determinarea clară a sarcinilor și a responsabilităților persoanelor implicate în procesul de achiziție publică, asigurându-se profesionalismul, imparțialitatea și independența deciziilor adoptate pe parcursul derulării procesului de achiziție.

Instituția controlului achizițiilor publice este una complexă, cuprinzând mai multe forme – de la controlul preventiv (ex ante), controlul intern/managerial până la controlul ulterior (ex post). De remarcat că orice etapă a controlului poate determina aspecte, curențe, deficiențe și alte tipuri de neajunsuri, atestarea gradului redus al eficienței procedurilor; iată de ce, în acest context, este necesar de a organiza instruirea continuă pentru autoritățile contractante și operatorii economici.

De asemenea considerăm că activitățile și eforturile depuse de AAP trebuie să fie armonizate, intensificate și corelate cu necesitățile actuale de ordin major, așa încât rolul și impactul acestei instituții, în acțiunile de control al achizițiilor publice, să devină fortificate și argumentate.

Toate eforturile depuse trebuie să tindă spre o bună și adecvată funcționare a proceselor de control intern managerial, la nivel de autoritate contractantă, precum și la nivel de sistem în întregime, pentru o prevenire adecvată a conflictului de interese, asigurându-se un sistem solid de remediere și un control ex-post eficient, așa încât impactul să fie unul major asupra calității rezultatului achiziției sau asupra procesului în sine.

Finalmente, în rezultatul cercetărilor acestui studiu, suntem de aceeași opinie cu cea a savantei Ioana Maria Costea (citată în textul articolului), precum că contractele de achiziție publică au un rol deosebit în asigurarea schimbului efectiv între resursa bănească și bunurile ori serviciile garantate de puterea publică.

BIBLIOGRAFIE

BIBLIOGRAPHY

1. Legea Republicii Moldova Nr. 131 din 03-07-2015 privind achizițiile publice. Publicat: 31-07-2015. În: Monitorul Oficial Nr. 197-205 art. 402.
2. Codreanu A. Achizițiile publice – de la origini până la accepțiunile moderne în contextul valorificării unor instituții specifice acestui domeniu. În: Revista Națională de Drept, Chișinău, octombrie 2017, nr. 10, p. 42-45, ISSN 1811-0770.
3. Rațiu M. A. Noua legislație a achizițiilor publice și a concesiunilor, București: Editura Universul Juridic, 2016.
4. Raportul Agenției Achiziții Publice privind activitatea în domeniul achizițiilor publice desfășurată în perioada anului 2022 (disponibil pe: [https://tender.gov.md/sites/default/files/document/attach-](https://tender.gov.md/sites/default/files/document/attachments/raport_aap_2022.pdf)
5. Dragoș D. C. Contractul de achiziție publică. În: Revista „Curierul Judiciar” nr. 2/2002.
6. Dragoș D. C., Buda D. Considerații teoretice privind noul cadru juridic al încheierii contractelor de achiziție publică. În: Revista Transilvană de Științe Administrative nr. 1(7)/2002.
7. Costea I. M. Drept financiar. Note de curs. Ediția a 5-a revizuită și adăugită. București: Editura Hamangiu, 2019, 386 p., ISBN/ISSN: 978-606-27-1265-5.
8. Vedel G. Droit administratif (Derecho administrativo, traducere J. Rincon, Madrid, Biblioteca Juridica Aguilar), 1980.
9. Sinteza analitică a rezultatelor de au-

- dit aferente domeniului achiziții publice în perioada 2019-2020 (disponibil pe: https://www.ccrm.md/ro/sinteza-analitica-a-rezultatelor-de-audit-aferente-domeniului-achizitii-3539_92092.html) (accesat la: 22.09.2023).
10. Proiectul Strategiei de dezvoltare a sistemului de achiziții publice pentru anii 2023-2026 (disponibil pe: <https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/nu-593-mf-2023.pdf> și pe: <https://tender.gov.md/ro/content/hot%C4%83r%C3%A2ri-de-guvern>) (accesat la: 23.09.2023).
 11. Strategia de dezvoltare a sistemului de achiziții publice pentru anii 2016-2020 și a Planului de acțiuni privind implementarea acesteia (disponibil pe: https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/intr27_26.pdf) (accesat la: 22.09.2023).
 12. Dumitru I. Elemente de drept al achizițiilor publice: Editura ASE București, 2019, 223 p., ISBN: 9786063403019.
 13. Șaguna D. D. Drept financiar public, ed. 5, București: Editura C.H. Beck, 2012.
 14. https://anap.gov.ro/web/wp-content/uploads/2023/02/Beneficiile-si-impac-tul-pozitiv-ale-controlului-ex-ante-derulat-de-Agentia-.16.12.2023_.pdf (accesat la: 22.09.2023).
 15. Cojocaru M., Rusu E. Armonizarea managementului achizițiilor publice din Republica Moldova la directivele UE. CZU: 005:351.712 (478+498):061.1 UE (disponibil pe: <https://exact.studiamsu.md/wp-content/uploads/2016/01/13.-p.78-85.pdf>) (accesat la: 23.09.2023).
 16. Raport de evaluare. Strategia de dezvoltare a sistemului de achiziții publice pentru anii 2016-2020 și Planul de acțiuni pentru implementarea acesteia pentru anii 2016-2018. Autori: Țurcan V., Enachi D. (disponibil pe: <https://s9.ro/1vmk>) (accesat la: 22.09.2023).

DESPRE AUTOR

Alina CODREANU,

*doctorandă,
asistent universitar, Departamentul „Drept”,
Academia de Studii Economice din Moldova,
e-mail: codreanu.alina@ase.md
ORCID ID: 0000-0001-9996-7630*

CZU

DOI 10.5281/zenodo.10207135

Tatiana DANILESCU,
PhD student
doctorandă

LIFE IMPRISONMENT OF CHILDREN, COMPARATIVE CRIMINAL LAW ANALYSIS

Life imprisonment is a custodial sentence that allows the state to keep the person in its custody for the entire life. The punishment of life imprisonment is of particular importance, as it is often the most severe criminal sanction in countries where the death penalty was abolished. From both a human rights and prison management perspective, life imprisonment raises concerns.

In many legal systems there is an absolute prohibition on all life sentences for children, while 73 States around the world allowed people to be sentenced to life imprisonment for offences committed while under the age of eighteen.

This article focuses on children younger than eighteen years convicted of crimes (as if the United Nations Convention on the Rights of the Child defines the notion of a child) and presents a comparative criminal law analysis of the regulation and enforcement of life imprisonment on children around the world. It also highlights the way that international, regional and national human rights mechanisms have addressed life imprisonment of children over the years.

One of the main conclusions of this analysis is that life imprisonment, of any type, does not have a place in juvenile justice. Imposing such a punishment on a child contradicts our modern understanding that children have enormous potential for growth and maturity as they move from youth to adulthood, and the widely held belief in the possibility of a child's rehabilitation and redemption.

Keywords: children, rights, sentence, punishment, life imprisonment, life imprisonment without parole.

DETENȚIUNEA PE VIAȚĂ A COPIILOR, ASPECTE DE DREPT PENAL COMPARAT

Detențiunea pe viață este o pedeapsă privativă de libertate care permite statului să țină persoana în custodia sa pentru întreaga viață. Pedeapsa detențiunii pe viață are o importanță deosebită, întrucât este adesea cea mai severă pedeapsă penală în țările în care pedeapsa cu moartea a fost abolită. Atât din perspectiva drepturilor omului, cât și a gestionării penitenciarelor, detențiunea pe viață ridică îngrijorări.

În multe sisteme de drept există o interdicție absolută a tuturor pedepselor pe viață aplicate copiilor, în timp ce 73 de state din întreaga lume au permis ca persoanele să fie condamnate la detențiune pe viață pentru infracțiuni comise sub vârsta de optsprezece ani.

Acest articol se concentrează asupra copiilor condamnați pentru infracțiuni săvârșite având o vârstă mai mică de optsprezece ani (așa cum este definit copilul în Convenția Națiunilor Unite cu privire la Drepturile Copilului) și prezintă o analiză de drept penal comparat a reglementării

și aplicării pedepsei detențiunii pe viață asupra copiilor în întreaga lume. De asemenea, aceasta evidențiază modul în care mecanismele internaționale, regionale și naționale pentru drepturile omului au abordat de-a lungul anilor detențiunea pe viață a copiilor.

Una dintre principalele concluzii ale acestei analize este că detențiunea pe viață, de orice tip, nu își are locul în justiția pentru copii. Impunerea unei astfel de pedepse unui copil contrazice înțelegerea noastră modernă conform căreia copiii au un potențial enorm de creștere și maturitate pe măsură ce trec de la tinerețe la maturitate și convingerea larg răspândită în posibilitatea reabilitării de drept și de fapt a copilului.

Cuvinte – cheie: copii, drepturi, sentință, pedeapsă, detențiune pe viață, detențiune pe viață fără dreptul de a fi eliberat condiționat

Introduction. Life imprisonment is the most severe punishment applied in most states of the world, often as the ultimate punishment for the most serious crimes. The primary purpose of life imprisonment is to protect society by isolating dangerous prisoners [1, p.15]. Life imprisonment sentences cover a diverse range of practices, from the most severe form of life imprisonment without parole (LWOP), in which a person is sentenced to die in prison so long as their sentence stands, to more indeterminate sentences in which at the time of sentencing it is not clear how long the sentenced person will spend in prison [2, p. 5]. The term *life sentence* (life imprisonment) has divergent meanings in various countries. States impose life sentences for different ranges of offences; and States that release life-sentence prisoners do it in a variety of ways. Although in certain countries degrees of legislated determinacy are attached to life sentences, in general such sentences are, by their very nature indeterminate [3], at the time the sentence is passed, a person is liable to be detained for the rest of his or her natural life.

Applied methods and materials. In the development of this article the methods of analysis, synthesis, statistics, and comparison methods were widely used. The analysis is based on the relevant international standards, research reports and scientific publications in the field.

Content. There were around 479,000 people worldwide serving *formal life sentences* (does not include people in prison under informal, de facto or virtual life sentences) in 2014 [4, p. 16], compared to 261,000 people in 2000, it represents an increase of almost 84% over 14 years. Even though hundreds of

thousands of people are serving life sentences; the impose of this punishment is rarely perceived as a global phenomenon.

Out of 216 countries and territories worldwide, 183 have clear legal provision allowing imposition of life imprisonment [6]. However, even in countries that allow life imprisonment, there are categories of persons on whom a life sentence may not be imposed under any circumstances. In a small but significant number of countries, this prohibition is applied formally to all persons [6, p.104]. The most common prohibition on imposing life imprisonment is the exclusion of children (according to the article 1 of the *Convention on the Rights of the Child - a child means every human being below the age of eighteen years unless under the law applicable to the child, majority is attained earlier* [7]). Indeed, most countries – with the exception of the United States, the United Kingdom, and most Commonwealth countries – prohibit all formal life imprisonment for children.

Globally, 261,200 children were estimated to be in detention on any given day in 2020 [5, p.14]. There are no data on how many children around the world are affected by sentences of life imprisonment. In 2015, *Child Rights International Network* (CRIN) published the research report *Inhuman sentencing: life imprisonment of children around the world* [2], one of the aims of this report was to establish how many children around the world are affected by sentences of life imprisonment, but unfortunately, it has not been possible to obtain sufficient information to meet this aim. While many of the reviewed States do regularly publish figures on sentencing within the juvenile justice system, no

country publishes comprehensive and up to date statistics on the number of child offenders serving life imprisonment or the amount of time spent in detention by those serving life sentences. This void of authoritative information on the sentencing of children to life imprisonment not only makes it difficult to hold States accountable for their treatment of child offenders but undermines the ability of States to engage in evidence-based reviews of sentencing and measure the rehabilitative merits of that sentencing [2, p.7].

In 2015, 73 States around the world allowed people to be sentenced to life imprisonment for offences committed while under the age of eighteen and a further 49 permit sentences of 15 years or longer and 90 for 10 years or longer. Life imprisonment and long prison terms for juvenile offenders are not the prerogative of a shrinking number, they can be found in the criminal laws of the majority of States [2, p.5, 8].

Legal history and culture has clearly been influential in the retention of life imprisonment. Of the 73 States that permit such sentences for children, 46 are within the Commonwealth. It is difficult to ignore the impact that the British criminal legal tradition has had on the Commonwealth States, and this tradition includes a punitive approach to the sentencing of children, including the retention of life imprisonment. By contrast, States within the Community of Portuguese Language Countries, influenced by the reaction against the use of detention by the Estado Novo regime, have almost all prohibited life imprisonment for children. The Spanish legal tradition is also largely hostile to life imprisonment, with the result that in 2012, mainland Latin America became the first region on earth where it is not legal to sentence someone to life imprisonment for any offence committed while under the age of 18. In Europe, moreover, life imprisonment for children is on the wane: only three States clearly retain life imprisonment for children (Cyprus, France and United Kingdom, including England and Wales, Northern Ireland and Scotland), while in a further three States

laws remain unclear on the subject (Luxemburg, Malta, the Netherlands) [2, p.7, 36].

The primary justification of the prohibition is found in international law, in the *United Nations Convention on the Rights of the Child* (CRC) and in related international human rights instruments and standards that universally condemn life imprisonment without parole for children.

Article 37 (a) of the CRC provides that *no child shall be subjected to torture or other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment. Neither capital punishment nor life imprisonment without possibility of release shall be imposed for offences committed by persons below eighteen years of age* [7]. This prohibition has considerable weight as a principle of international human rights law, for the CRC is a treaty that has been acceded by all the countries of the world except the United States. Only the United States has legislation specifically providing for irreducible life sentences of LWOP for children. This has a dramatic impact on the law regarding the imposition of life imprisonment on children. Although governments may seek to achieve the permanent incarceration of children sentenced to life imprisonment, for example, by manipulating laws formally allowing for consideration of their release, but they act in such a way contrary to their international treaty obligations. This significantly reduces their scope to maneuver [6, p. 105].

Article 40 of the CRC [7] covers additional rights of children in relation to justice systems, emphasizing that *States Parties recognize the right of every child alleged as, accused of, or recognized as having infringed the penal law to be treated in a manner consistent with the promotion of the child's sense of dignity and self-worth, which reinforces the child's respect for the human rights and fundamental freedoms of others and which takes into account the child's age and the desirability of promoting the child's reintegration and the child's assuming a constructive role in society*. CRC also requires that *the best interests of the child* be a primary consideration *in all actions concerning children*, including those taken by courts of law

[7, article 3 (1)], and that States ensure *to the maximum possible extent the survival and development of the child* [7, article 6].

In shaping the law governing life imprisonment for children, international human rights law seeks to go further than merely outlawing LWOP [6, p.107]. In 2007 the United Nations Committee on the Rights of the Child (Committee) developed the *General comment No. 10* later in 2019 replaced with *General comment No. 24: Children's Rights in Juvenile Justice* stating that *no child who was below the age of 18 at the time he or she committed an offence should be sentenced to life imprisonment without the possibility of release or parole. The period to be served before consideration of parole should be substantially shorter than that for adults and should be realistic, and the possibility of parole should be regularly reconsidered.* The Committee reminds States parties that *sentence children to life imprisonment with the possibility of release or parole that in applying this sanction they should strive for the realization of the aims of article 40 (1) of the Convention. This means, inter alia, that a child sentenced to life imprisonment should receive education, treatment and care aiming at his or her release, reintegration and ability to assume a constructive role in society. This also requires a regular review of the child's development and progress in order to decide on his or her possible release. Life imprisonment makes it very difficult, if not impossible, to achieve the aims of reintegration. The Committee notes the 2015 report in which the Special Rapporteur on torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment finds that life imprisonment and lengthy sentences, such as consecutive sentencing, are grossly disproportionate and therefore cruel, inhuman or degrading when imposed on a child.* The Committee strongly recommends that States parties *abolish all forms of life imprisonment, including indeterminate sentences, for all offences committed by persons who were below the age of 18 at the time of commission of the offence* [8].

The Committee was pessimistic about whether this could be done effectively. It therefore strongly recommended the abolition of all forms of life imprisonment for offences

committed by persons under the age of eighteen. The General Comment of the Committee on the Rights of the Child is not binding on states parties in the same way as the narrower prohibition on LWOP in the text of the convention itself. Nevertheless, it is an indication of the extent to which human rights law has become highly critical of all life imprisonment for children [6, p.107]. The Committee has also regularly raised the issue of life imprisonment in its review of States and has made 38 recommendations to 30 States to abolish life imprisonment for child offenders [9]. However, the Committee has not systematically raised the issue of life imprisonment during its review process. Of the 73 States that currently retain life imprisonment for child offenders in law or practice; around half have received a recommendation on the subject [2, p.14].

A clear example of the interplay between general international treaty obligations and the most specialized provisions of the CRC, on the one hand, and a government determined to ensure that specific individuals sentenced to life imprisonment remain incarcerated, and on the other, is found in 2014 case of *Blessington and Elliot v. Australia* [10]. In that case, the *United Nations Human Rights Committee* (HRC), interpreting the *International Covenant on Civil and Political Rights* (ICCPR) [11], was asked to determine whether the *de facto* LWOP sentences imposed on two prisoners convicted of a murder and rape, committed when they were aged fourteen and fifteen, infringed the ICCPR [6, p. 106], as ICCPR prohibits torture, cruel, inhuman or degrading treatment or punishment [11, article 7] and also entitles every child to *such measures of protection as are required by his status as a minor on the part of his family, society and the State* [11, article 24(1)].

The HRC found that the sentences infringed the ICCPR's provisions prohibiting cruel, inhuman or degrading treatment or punishment in Article 7. It also ignored the duty to orient imprisonment toward *social rehabilitation*, together with the requirement that juveniles should be accorded treatment appropriate with their age and status in Ar-

ticle 10 (3) and the general children's rights provision in Article 24 of the ICCPR. The key finding of the HRC was that *the imposition of life sentence on the authors as juveniles can only be compatible with article 7, read together with article 10, paragraph 3, and 24 of the Covenant if there is a possibility of review and a prospect of release, notwithstanding the gravity of the crime they committed and the circumstances around it. That does not mean that the release should necessarily be granted. It rather means that release should not be a mere theoretical possibility and that the review procedure should be a thorough one, allowing the domestic authorities to evaluate the concrete progress made by the authors towards rehabilitation and the justification for continued detention, in a context that takes into consideration [their age], at the time they committed the crime* [10, paragraph 7.7.]. On the facts of the case, the HRC held that their prospect of release was *extremely remote* and that *release, if it ever took place, would be based on the impending death or physical incapacitation of the [applicants], rather than on the principles of reformation and social rehabilitation contained in article 10, paragraph 3, of the Covenant* [10, paragraph 7.8.]. According to the HRC, this was unacceptable, particularly for persons convicted when they were children [6, p.106].

This analysis is very similar to that of the Grand Chamber of the European Court on Human Rights (ECtHR) in *Vinter and Others v. United Kingdom*, which found that offering such limited grounds for setting someone free from life imprisonment may not constitute a true release at all [12, chapter 2]. In coming to its conclusion in the *Blessington and Elliot v. Australia* case, HRC explicitly relied on the prohibition on LWOP in Article 37 (a) of the CRC as a valuable source informing the interpretation of the ICCPR [10, paragraph 7.11.]. Although the Australian government did not respond positively to the conclusion reached by the HRC and *Blessington and Elliot* continued to serve their life sentences, an important precedent was determined, which will develop binding international law and carry weight with courts and governments that take their international legal obligations

seriously [6, p. 106].

The HRC has examined the issue of life imprisonment in its review of States, but has not extended its scrutiny to the full range of life imprisonment sentences to which children can be subject. For example, in 2014, HRC recommended that the United States prohibit and abolish the sentence of life imprisonment without parole for juveniles, *irrespective of the crime committed*, but did not address the plight of the thousands of children who are subject to life imprisonment with the possibility of parole [13].

The *United Nation Human Rights Council Resolution on human rights in the administration of justice, in particular juvenile justice* of 2011 urged States to ensure that life imprisonment without the possibility of parole is not imposed on persons under 18, but in two resolutions since, the Council has established that no form of life imprisonment should be applied to persons under 18. Abolishing life imprisonment for child offenders has been a regular, though not consistent part of the recommendations made during the Universal Periodic Review (UPR). In the first cycle of the review, States made eight recommendations to abolish life imprisonment for minors, while in the second cycle to date; five recommendations have been made to end life imprisonment for child offenders [2, p.14].

In 2015, life imprisonment of children was considered in the report to the *Human Rights Council of the United Nations* by Juan Mendez, the UN special rapporteur on torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment, as part of a wider report on children deprived of their liberty [14]. Mendez built on the 2007 recommendation of the Committee on the Rights of the Child and concluded, *Life imprisonment and lengthy sentences, such as consecutive sentencing, are grossly disproportionate and therefore cruel, inhuman or degrading when imposed on a child*. He explained, *Life sentences or sentences of an extreme length have a disproportionate impact on children and cause physical and psychological harm that amounts to cruel, inhuman or degrading punishment* [6, p.107].

Mendez recommendation was that *life imprisonment in all its forms* should be prohibited for children worldwide [14, paragraph 84(h)]. His recommendation found favor with the Human Rights Council, and in September 2015, the General Assembly of the United Nations urged [states] to ensure that, under their legislation and practice, neither capital punishment nor life imprisonment are imposed for offenses committed by persons under 18 years of age [14, paragraph 24]. Again, it is noteworthy that the prohibition adopted by the General Assembly was off all life sentences for children, not just LWOP [6, p. 108]. The Rapporteur followed up his finding by recommending that States prohibit laws, policies and practices that allow children to be subjected to adult sentences and punishments, and to prohibit the death penalty and life imprisonment in all its forms [14, paragraph 85(h)].

Life imprisonment of child offenders has also recently been included within the remit of the United Nations Secretary-General's annual report on the question of the death penalty. In 2014, the report recommended that when the death penalty is abolished for child offenders, States must avoid sentencing children to life imprisonment as an alternative punishment [16, paragraph 74].

Experts have documented that children cannot be expected to have achieved the same level of psychological and neurological development as an adult, even when they become teenagers. They lack the same capacity as an adult to use reasoned judgment, to prevent inappropriate or harmful action generated as a result of high emotion and fear, and to understand the long-term consequences of rash actions. For many of the children who are sentenced to LWOP, it is effectively a death sentence carried out by the state over a long period of time. Children endure emotional hardship, hopelessness, and neglect while serving time in prison. They may also be threatened with physical abuse. The young age of those serving time in prison in the United States, for example, makes them more susceptible than adults to severe physical abuse by older inmates. This experience can produce additional trauma

for children who are likely to have suffered physical abuse before entering prison. One recent study of seventy-three children serving LWOP sentences in the United States for crimes committed at age of thirteen and fourteen concluded that: *They have been physically and sexually abused, neglected, and abandoned; their parents are prostitutes, drug addicts, alcoholics, and crack dealers; they grew up in lethally violent, extremely poor areas where health and safety were luxuries their families could not afford.* Some child offenders believe death to be more humane than life with the knowledge that their death will come only after many decades spent living in these circumstances. With no hope of release, they feel no motivation to improve their development toward maturity. This is reinforced by the fact that youths placed in the adult system receive little or no rehabilitative programming [17, p. 984 - 985].

In this context, the sentence is indeed cruel. These issues have become so well understood at the international level that a state's execution of this sentence raises the possibility that it not only violates juvenile justice standards but also contravenes international norms established by the *United Nations Convention Against Torture* [24]. Globally, the consensus against imposing LWOP sentences on children is virtually universal [17, p. 985].

In the great majority of European countries, life imprisonment cannot be imposed on children under the age of eighteen years. This is true not only in most Western and Northern European liberal constitutional democracies but also in Central and Eastern European countries that introduced life imprisonment for the first time in the 1990s, after the fall of the Soviet Union [6, p. 111]. Of the 48 States on the continent, 41 include within their laws an explicit prohibition on life imprisonment for children, or a clear limit on the period for which children may be detained which falls short of *de facto* life imprisonment. Nine countries have outlawed life imprisonment regardless of age (Andorra, Bosnia and Herzegovina, Croatia, Montenegro, Norway, Portugal, San Marino, Serbia

and Spain). Three States retain forms of life imprisonment for children: Cyprus, France and the United Kingdom (including England and Wales, Northern Ireland and Scotland). In Luxembourg, Malta and the overseas territories of the Netherlands, CRIN has been unable to clarify whether life sentences are retained or not. Ireland's legislation seems to fall short of a prohibition on life imprisonment for children, but we have not been able to confirm this [18, p.36].

Within the European Union in 22 Member life imprisonment has now been explicitly abolished for children. While certainly something to celebrate, this statistic masks the extremely long maximum sentences that remain legal for crimes committed while under the age of 18 and the disparity in sentencing across Europe. In certain States the situation is less clear whether because of a lack of clarity in domestic legislation or the paucity of the information available [18, p.5].

In the United Kingdom, life imprisonment is mandatory for children aged ten and above who are convicted of murder. Furthermore, the same situation is in Cyprus, but only those aged seventeen and above [6, p. 111]. In Cyprus, the Juvenile Offenders' Law (Chapter 157) does not apply to persons over seventeen, who can be tried and sentenced as adults; persons fourteen to sixteen years old can be sentenced to imprisonment as well, in some cases, and life imprisonment is not expressly excluded. In France, young offenders aged sixteen to eighteen can, in rare cases, get life imprisonment, if the judge assesses the special circumstances and personality of the relevant offenders and concludes that life imprisonment is justified [6, p. 373].

In both Cyprus and France, life imprisonment for children remains very rare. In preparing its report [2], CRIN found no evidence of life sentences for children in Cyprus, and two children have been sentenced to life imprisonment in France during the last 25 years.

In England and Wales, however, the sentence of *detention during Her Majesty's pleasure* (DHMP) remains much more common. Since 2008, 117 children in England

and Wales have been sentenced to DHMP, in one instance the child was 13 years old at the time of sentencing. Another cause for concern is that the United Kingdom Ministry of Justice did not maintain figures on how long children serving these sentences actually serve [2, p. 36]. A further 290 children have been sentenced to *detention for public protection* in England and Wales since the sentences came into force [19], another sentence which can, in principle, authorize detention for a person's natural life. Similarly, in Scotland, 113 people were sentenced to *detention without limit of time* between 2001 and 2011, though Scottish figures did not distinguish between children (defined as those under 18) and young offenders (defined as under 21). In Northern Ireland, CRIN couldn't find availability on children sentenced to *detention during the pleasure of the Secretary of State*, though three people were serving such sentences as of 2004 [18, p. 36].

Some of the European that do not have formal life imprisonment for children do have provision for them to be detained post-conviction under preventive measures that are of indeterminate length. However, such measures are rarely, if ever used and include many safeguards to restrict their imposition and to monitor their continued use at short intervals, in order to ensure that children are detained for very long. In Germany, article 7 of the Juvenile Justice Act allows for the imposition of post-conviction indefinite detention. The 2007 ECtHR case, *Ilseher v. Germany*, is a solitary example of the imposition of post-conviction indefinite detention on a young adult tried as a juvenile [20].

Among European countries that do not allow any type of formal life imprisonment to be imposed on children; several have increased the upper age limit. In Hungary and Bulgaria, offenders have to be at least twenty years old before they can be sentenced to life imprisonment. In Austria and Macedonia, the minimum age for the life imprisonment is twenty-one years, while in Serbia, which has no formal life imprisonment but a maximum fixed-term sentence of forty years; offenders

also have to be at least twenty-one years old to be qualified for such sentence [6].

For the countries of the former Soviet space, the introduction of life imprisonment was a condition to accede to the Council of Europe (art. 1 of Protocol no. 6 of the European Convention on Human Rights regarding the abolition of the death penalty of 28.04.1983) or a precondition to obtain financial support. Thus, on December 8, 1995, the Decree of the President of the Republic of Moldova was issued, by which Law no. 677 abolishes capital punishment and introduces a new form of custodial sentence - *life imprisonment* - into the system of criminal sanctions.

According to the provisions of art. 71 paragraph (3) of the Criminal Code of the Republic of Moldova, - life imprisonment cannot be applied to women and minors [21].

Life imprisonment for child offenders remains prevalent in Africa: at least 23 out of 54 States on the continent retain laws that permit people to be sentenced to at least one form of life imprisonment for offences committed while under the age of 18 (Botswana, Burkina Faso, Eritrea, Ethiopia, Gabon, Gambia, Kenya, Liberia, Madagascar, Mauritius, Malawi, Namibia, Nigeria, Seychelles, Sierra Leone, Somalia (South Central and Puntland), South Africa, Swaziland, Tanzania, Zambia, Zimbabwe). There is a very clear geographic divide between North Africa, which has largely abolished life imprisonment for child offenders, and Sub-Saharan Africa, where such sentences commonly remain legal. Beyond this simple geographic pattern, the prevalence of life imprisonment is closely tied to the legal history and legal cultures across the continent. In this respect, it is difficult to ignore the extensive impact colonialism that influenced the criminal law of African States [2].

There are few jurisdictions across North Africa that permit life sentences for child offenders. A small number of States retain laws which fall short of an explicit prohibition of life imprisonment, however, and it may be that enforcement remains an issue in some of the States in this region. Sudan and South Sudan, in particular, retain laws, which do not

clearly distinguish between the age at which the offence was committed and the age at the time of trial, which could result in people being sentenced to life imprisonment even though they were under 18 at the time of the offence. As elsewhere around the world, many of those States that have retained life sentences in Africa are members of the Commonwealth, share a British colonial history and, in many cases, provisions originally enacted during the colonial period. More than half of the States that currently permit life imprisonment for children are prevailing or former members of the Commonwealth (Botswana, Gambia, Kenya, Malawi, Namibia, Nigeria, Seychelles, Sierra Leone, South Africa, Swaziland, Tanzania, and Zambia). The relationship is not absolute, however. A small number of African Commonwealth members have taken steps to eliminate life sentences for children from their legislation, though of the five Commonwealth States that acted in the same way only Ghana, Cameroon and Uganda were part of the British Empire [2, p.23].

An interesting and principled exception within the Commonwealth is South Africa. The South African Constitutional Court declared unconstitutional sentencing legislation that made mandatory the imposition of life sentences on children who were convicted of murder, rape, or robbery unless there were *substantial and compelling circumstances* suggesting the opposite. The Court relied on a strong constitutional emphasis on the best interests of the child in the post - 1994 South African constitution, combined with overt reliance on CRC and *soft* international law instruments, to reach its decision. The practical outcome is that the permissible maximum sentence that can be imposed on a child under the age of eighteen in South Africa is twenty-five years [6, p. 114].

Meanwhile, African members of the Community of Portuguese Language Countries have almost all - with the exception of Mauritius - abolished life imprisonment of children (Angola, Cape Verde, Equatorial Guinea, Guinea-Bissau, Mauritius, Mozambique, Sao Tome and Principe, Senegal). At

least with respect to the origins of the legislation, this pattern seems to be at least partially an outcome of the way in which the Portuguese Empire was dissolved. Most of the current members of the CPLC gained their independence in the aftermath of the “Carnation Revolution” as Portugal moved from a dictatorship to a democracy. As a reaction to harsh abuses of the Estado Novo regime, the new constitutions introduced strong limits on deprivation of liberty. Portugal’s Constitution, which has acted as a model for many of the CPLC States includes a prohibition on sentences of a perpetual nature (Constitution of Portugal, Article 30 (1)). This provision has been widely replicated with the consequent impact on life sentences for child offenders and adults (Constitution of Angola, Article 66; Constitution of Mozambique, Article 61 (1); Constitution of Cape Verde, Article 31; Constitution of Sao Tome and Principe, Article 37 (1)) [2, p. 23].

Life imprisonment for child offenders remains prevalent in the criminal justice systems of Asia: at least 16 of the 45 States in the region retain life imprisonment for some offences committed while under the age of 18 (Bahrain, Brunei Darussalam, China, China (Hong Kong SAR), India (Jammu and Kashmir), Iran, Israel, Japan, Democratic People’s Republic of Korea, Malaysia, Maldives, Pakistan, Qatar, Saudi Arabia, Singapore, Sri Lanka). Of the 16 jurisdictions that retain the sentence for children, seven are members of the Commonwealth, whose criminal laws still show the influence of the British colonial legal systems; a further five are located in the Middle East and four lie in East Asia [2, p. 36].

There is a sharp contrast between North America and Central and South America with regards to life imprisonment for child offenders. While Argentina became the last country in mainland Latin America to abolish life imprisonment for children in 2012, life imprisonment remains common in the laws of North American and Caribbean States. Of the 35 States in the Americas, 15 retain at least one form of life imprisonment as a penalty for offences committed while under 18 (Antigua and

Barbuda, Bahamas, Barbados, Belize, Canada, Cuba, Dominica, Grenada, Guyana, Jamaica, St. Kitts and Nevis, St. Lucia, St. Vincent and the Grenadines, Trinidad and Tobago, United States of America). All of these States, with the exception of Cuba and Haiti, formed part of the British Empire at some point in their history and many retain laws strongly influenced by the British criminal law tradition. Of the 20 States that have outlawed life imprisonment for child offenders (Argentina, Bolivia, Brazil, Chile, Colombia, Costa Rica, Dominican Republic, Ecuador, El Salvador, Grenada, Guatemala, Honduras, Nicaragua, Panama, Paraguay, Peru, Suriname, Uruguay, Venezuela), 13 have absolute prohibitions on life imprisonment regardless of age (Bolivia, Brazil, Colombia, Costa Rica, Dominican Republic, Ecuador, Guatemala, Honduras, Nicaragua, Panama, Paraguay, Uruguay, Venezuela), though some of these States permit adults to be sentenced to prison terms so long as to effectively render them *de facto* life sentences. El Salvador, for example, has a Constitutional prohibition on perpetual punishment, but permits incarceration of up to 75 years for an adult (Constitution of El Salvador, Article 27 and Criminal Code, Article 45.1.). Given that the United Nations Development Program calculated the life expectancy in El Salvador at 72.4 in 2012 [23], such prison terms would be difficult to characterize as anything other than *de facto* life imprisonment. Costa Rica and Guatemala both retain maximum sentences of 50 years’ imprisonment for adults, which might also be considered effectively life sentences [2, p. 27].

When it comes to the imposition of life imprisonment on children, the point of departure is different to that in the rest of the world. As mentioned, the United States is not a party of the CRC, and therefore does not have to follow the peremptory rule that LWOP should not be imposed on children. However, there have been dramatic recent legal developments in a series of judgments of the US Supreme Court, which have identified a significant evolution in standards relating to the death penalty and life imprisonment for

children [6, p. 115]. During the recent years, there have been important US Supreme Court decisions addressing the issue. The Supreme Court has ruled that mandatory life sentences without the possibility of parole for juvenile offenders are unconstitutional. In the cases of *Miller v. Alabama* (2012) and *Montgomery v. Louisiana* (2016), the Court held that sentencing schemes that mandate life imprisonment without parole for juvenile offenders violate the Eighth Amendment's prohibition against cruel and unusual punishment.

These rulings do not prohibit life sentences for juveniles' altogether, but they emphasize that such sentences should not be mandatory, and judges should have the discretion to consider the individual circumstances of each case, including the offender's age and maturity.

Conclusion. On the subject of life imprisonment for children worldwide, it should not be forgotten that outcomes may be shaped by aspects of child justice that do not refer directly to the imposition of life sentences on

them. Providing that younger children should not be held criminally responsible at all ensures that they cannot be sentenced to life imprisonment. However, international and regional attempts to set a clear uniform minimum age of criminal responsibility have failed, thus limiting the scope of the restriction.

States are handing out lengthy sentences to children, yet international condemnation is often limited to life imprisonment without parole and the death penalty. It is essential - indeed long overdue - to widen the focus and challenge any sentence which, at the time it is passed, a child is liable to be detained for the rest of his or her natural life.

Life imprisonment, of any type, does not have a place in juvenile justice. Imposing such a punishment on a child contradicts our modern understanding that children have enormous potential for growth and maturity as they move from youth to adulthood, and the widely held belief in the possibility of a child's rehabilitation and redemption.

BIBLIOGRAFIE

BIBLIOGRAPHY

1. Burciu N, Drosu V., *Detențiunea pe viață și liberarea condiționată înainte de termen în Republica Moldova*, Studiu, Misiunea Norvegiană de Experți pentru Promovarea Supremației Legii în Moldova (NORLAM), Chișinău, 2017.
2. *Inhuman sentencing: life imprisonment of children around the world*, Research report, Child Rights International Network, 2015, [life_imprisonment_children_global_0.pdf](https://www.crin.org/life_imprisonment_children_global_0.pdf) (crin.org).
3. *Life Imprisonment*, Crime Prevention and Criminal Justice Branch, United Nations Office in Vienna, 1994.
4. *Global Prison Trends 2023*, Penal Reform International and Thailand Institute of Justice, June 2023, <https://cdn.penalreform.org/wp-content/uploads/2023/06/GPT-2023.pdf>.
5. *Estimating the number of children deprived of liberty in the administration of justice*, UNICEF, 2021, Estimating the number of children deprived of liberty in the administration of justice - UNICEF DATA.
6. Van Zyl Smit D., Appleton C., *Life Imprisonment a Global Human Rights Analysis*, Harvard University Press, 2019, ISBN 9780674980662.
7. *Convention on the Rights of the Child*, adopted and opened for signature, ratification and accession by General Assembly resolution 44/25 of 20 November 1989, entry into force 2 September 1990, [Convention on the Rights of the Child text](https://www.unicef.org/Convention-on-the-Rights-of-the-Child-text) | UNICEF.
8. *General comment No. 24 on children's rights in the child justice system*, UN Committee on the Rights of the Child (CRC, 18 September 2019, CRC/C/GC/24), [docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6Qk-G1d%2FPpRiCAqhKb7yhsqIkirKQ-ZLK2M58RF%2F5F0vEnG3QGKUx-FivhToQfjGxYjV05tUAIgpOwHQJsFPd-JXCiixFSrDRwow8HeKLLh8cgoW1SN-6vJ%2Bf0RPR9UMtGkA4](https://www.docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6Qk-G1d%2FPpRiCAqhKb7yhsqIkirKQ-ZLK2M58RF%2F5F0vEnG3QGKUx-FivhToQfjGxYjV05tUAIgpOwHQJsFPd-JXCiixFSrDRwow8HeKLLh8cgoW1SN-6vJ%2Bf0RPR9UMtGkA4).

9. Concluding Observations in relation to the following States, year of review in brackets: Antigua and Barbuda (2004); Argentina (2010); Bahrain (2011); Bangladesh (2003, 2009); Belgium (1995); Belize (2005); Burkina Faso (1994, 2002); China (1996, 2005); Dominica (2004); Ethiopia (1997, 2001); Fiji (2014); Gambia (2001); Jamaica (2003); Japan (2004); Liberia (2003, 2012); Malawi (2009); Malaysia (2007); Netherlands (1999, 2004, 2009); Niger (2009); Nigeria (2010); Qatar (2001); Saint Lucia (2005, 2014); Singapore (2011); Solomon Islands (2003); Sudan (2002); Tanzania (2001); Trinidad and Tobago (2006); Tuvalu (2013); Zambia (2003); Zimbabwe (1999).
10. *Bronson Blessington and Matthew Elliot v. Australia*, Communication No. 1968/2010, U.N. Doc. CCPR/C/112/D/1968/2010, Human Rights Committee, 2014.
11. *International Covenant on Civil and Political Rights*, adopted by General Assembly resolution 2200A (XXI) of 16.12.1966, entry into force 23.03.1976, <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-civil-and-political-rights>.
12. *Vinter and Others v. United Kingdom*, App. nos.66069/09, 130/10 and 3896/10, European Court on Human Rights, July 9, 2013 [GC].
13. *Concluding observations on the fourth periodic report of the United States of America*, CCPR/C/USA/CO/4, UN Human Rights Committee, 23 April 2014.
14. *Report of the Special Rapporteur on Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, Juan E. Mendez*, A/HRC28/68, Human Rights Council, March 5, 2015.
15. *Human Rights in the Administration of Justice, Including Juvenile Justice*, A/HRC/30/L.16, Human Rights Council, September 29, 2015.
16. *Report of the Secretary-General on the Question of the Death Penalty*, A/HRC/C/27/23, 30 June 2014.
17. De la Vega C., Leighton M., *Sentencing our Children to Die in Prison: Global Law and Practice*, University of San Francisco Law Review, vol. 42, August 11, 2008;
18. *Life imprisonment of Children in the European Union*, Child Rights International Network, 2014, <https://archive.crin.org/en/library/publications/inhuman-sentencing-life-imprisonment-children-european-union.html>.
19. Ministry of Justice Sentencing Tables, December 2011, <http://www.justice.gov.uk/statistics/criminal-justice/criminal-justice-statistic>.
20. *Ilmseher v. Germany*, App. 10211/12 and 27505/14), European Court on Human Law, February 2, 2017.
21. Criminal Code of the Republic of Moldova no. 985 from 18.04.2002 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138778&lang=ro.
22. Barbăneagră A. și alții, *Codul penal, comentat și adnotat*, Chișinău, 2005.
23. *Human Development Report 2013: El Salvador*, UNDP, <http://hdr.undp.org/sites/default/files/Country-Profiles/SLV.pdf>.
24. Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, adopted on December, 10 1984, by the General Assembly resolution 39/46, <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-against-torture-and-other-cruel-inhuman-or-degrading>.

DESPRE AUTOR**Tatiana DANILESCU,***PhD student,**Doctoral School „Criminal Sciences and Public Law” of the Academy „Stefan cel Mare” of the MIA,**e-mail: tdanilescu@unicef.org**ORCID ID:*

Dianu GORDILĂ,
doctorand
PhD student

ELEMENTE DE DREPT PENAL COMPARAT PRIVIND INFRAȚIUNEA DE DEZERTARE

Viața politică și socială a Republicii Moldova a luat amploare semnificativă în ultimii 20 de ani, fapt Tema cercetată în articolul respectiv prezintă un studiu comparat al modului în care diferite jurisdicții ale lumii tratează infracțiunea de dezertare și sancțiunile impuse pentru aceasta. În general, dezertarea reprezintă o infracțiune militară și poate atrage consecințe grave pentru făptuitor. Reieșind din sistemul juridic al altor state, sancțiunile pentru dezertare pot varia în funcție de gravitatea comiterii faptei, precum și de jurisprudența specifică a statului. Astfel, fiecare stat prevede în mod individual în legislația penală infracțiunea de dezertare și modalitatea de tragere la răspundere penală a militarului.

Cuvinte-cheie: dezertare, serviciu militar, militar, forțe armate, părăsirea unității militare, mobilizare, concentrare.

ELEMENTS OF COMPARATIVE CRIMINAL LAW REGARDING THE CRIME OF DESERTION

The topic explored in the article presents a comparative study on how different jurisdictions around the world, handle the offense of desertion and the penalties imposed for it. Generally desertion is considered a military crime and can have serious consequences for the perpetrator. Based on the legal system of other countries, the penalties for desertion can vary depending on the severity of the offense and the specific jurisprudence of the state. Each state, individually provides for the offense of desertion in its criminal legislation, as well as the manner in which the military personnel are held criminally liable.

Keywords: desertion, military service, military, armed forces, leaving the military base, mobilization, concentration.

Introducere. Relevanța temei de cercetare constă în importanța unei asigurări eficiente a securității și apărării naționale în contextul contemporan caracterizat de modernizare și schimbări profunde. Într-o lume dinamică și interconectată, interesele naționale

ale unei țări necesită o organizare puternică a forțelor armate și a altor instituții relevante, capabilă să răspundă amenințărilor și să mențină stabilitatea și suveranitatea teritorială.

Una din condițiile necesare ale îndeplinirii cu succes a sarcinilor stabilite de

Forțele Armate ale Republicii Moldova este respectarea strictă de către militari a ordinii și a disciplinei în armată. Astfel, supușii militari trebuie să respecte atât legislația țării, cât și statutele militare. Persoanele care încalcă cerințele legilor și ale statutelor sunt trase la răspundere, inclusiv penală. În acest scop, în Codul Penal al Republicii Moldova este prevăzut Capitolul XVIII, cu denumirea „Infrafracțiuni militare” [8, p. 463].

Potrivit statisticilor, cel mai mare număr de abateri în cadrul serviciului militar este comis în prima perioadă a acestuia (42%). De altfel, după realizarea unui tabel încrucișat, s-a stabilit că pentru această perioadă de serviciu este caracteristică în special abandonarea neautorizată a unității militare (86%). Militarii din a doua perioadă de serviciu în structura generală a eschivării ocupă locul doi: (35%) Abandonează neautorizată unitatea 67% și dezertează 33%. Mai rar, eschivările sunt comise de personalul militar care a servit 1,5 ani - 18% (această categorie se caracterizează prin abandonarea neautorizată a unității - 79%, automutilarea - 3%). O parte neînsemnată din eschivări revine personalului militar din a patra perioadă de serviciu - 5%. Motivul dominant de comitere a eschivărilor în prima perioadă de serviciu este dorința de a schimba unitatea militară (42%). Al doilea motiv ține de dorința de a scăpa de sarcinile suplimentare ale serviciului militar (37%), iar al treilea - de soluționarea problemelor personale (46%).

Conținut. Dezertarea reprezintă una dintre cele mai periculoase infracțiuni militare care, în afară de încălcarea legislației penale, încalcă obligația constituțională a fiecărui cetățean al Federației Ruse, și anume apărarea Patriei [9]. Această obligație este prevăzută și de legea supremă a Republicii Moldova, care consemnează în capitolul III Îndatoririle fundamentale, articolul 56, că „Devotamentul față de țară este sacru”, „Militarii răspund de îndeplinirea cu credință a obligațiilor ce le revin”, iar „apărarea patriei

este un drept și o datorie sfântă a fiecărui cetățean” [2]. Aceste dispoziții constituționale își găsesc dezvoltare în alte reglementări. În acest context, în Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova, nr.482 din 06.06.1995 [3], se statuează că scopul principal al politicii militare a Republicii Moldova este asigurarea securității militare a poporului și statului, prevenirea prin mijloacele de drept internațional a războaielor și a conflictelor armate.

Obiectul juridic special al infracțiunii de dezertare prevăzută la articolul 371 al Codului Penal al Republicii Moldova îl formează relațiile sociale cu privire la ordinea și disciplina militară, a căror normală desfășurare și dezvoltare este asigurată prin prezența militarului, în mod permanent, la unitatea, formațiunea sau serviciul din care face parte. În același context, legislația penală a Federației Ruse prevede că obiectul juridic special al infracțiunii de dezertare prevăzută la articolul 338 îl formează relațiile sociale, care asigură îndeplinirea îndatoririi constituționale ce constă în exercitarea serviciului militar [13, §.369]. Latura obiectivă se caracterizează prin săvârșirea acțiunii de părăsire a unității sau locului serviciului ori inacțiunea de neprezentare la serviciu.

În comparație cu Legislația penală a Federației Ruse, legea penală a Republicii Moldova la fel prevede că dezertarea este o infracțiune continuă: ea începe și se termină de îndată ce făptuitorul a părăsit samavolnic unitatea militară sau locul de exercitare a serviciului militar sau din momentul când militarul nu s-a prezentat la termenul fixat, fără motive întemeiate, în scopul eschivării de la serviciul militar, de la pregătirea militară obligatorie sau de la concentrări, la serviciu sau la concentrare în cazurile permisiilor din unitatea militară sau din centrul de instrucție, repartizării, transferării, întoarcerii din misiune, din concediu sau dintr-o instituție curativă, săvârșită de un militar, de o persoană care trece pregătirea militară obligatorie sau de un rezervist, însă se consumă la momentul

reținerii sau prezentării benevole a militarului în unitatea militară, la locul exercitării serviciului militar sau în organele de drept [1].

Pentru a nu fi confundată, infracțiunea de dezertare trebuie deosebită de abandonarea samavolnică a unității militare, întrucât o particularitate importantă care ajută la deosebirea dezertării de abandonarea samavolnică a unității militare sau a locului de serviciu este scopul eschivării. Efectuând latura obiectivă a dezertării, scopul persoanei este scăparea de executare a serviciului militar în totalitate, și nu pe o perioadă determinată, prevăzută în dispoziția art. 337 din Codul penal al Federației Ruse. În fiecare caz aparte, scopul susținerii de la serviciul militar ar trebui să fie stabilit pe baza circumstanțelor unui caz anumit. Faptele ce ar confirma că persoana are un astfel de scop pot fi, de exemplu, achiziționarea de documente falsificate, pregătirea hainelor civile, pentru a-și camufla apartenența la forțele armate, notificarea rudelor prin scrisori privind sosirea iminentă etc. Intenția persoanei de a evita serviciul militar poate avea loc atât înainte de a părăsi locul de serviciu, cât și în procesul abandonării neautorizate a unității sau a locului de serviciu. În așa caz, calificarea se face conform art. 338 din Codul penal al Federației Ruse, deoarece infracțiunea mai puțin gravă se dezvoltă într-una deosebit de gravă, având loc o transformare de intenție.

Alin. 2 al art. 338 din Codul penal al Federației Ruse prevede dezertarea unui militar cu arma care îi este încredințată în serviciu. Prin arme încredințate în serviciu ar trebui să înțelegem o armă pe care persoana o deține în mod legal în conformitate cu îndatoririle militare de serviciu care i-au fost atribuite. Pericolul sporit de dezertare cu arme se manifestă prin creșterea pericolului persoanei care comite această crimă, deoarece un dezertor poate folosi o armă pentru a pleca de la locul de serviciu sau la reținerea sa. Pe lângă aceste momente, armele încredințate militarului sunt de luptă. Prin urmare, pericolul public al

dezertării cu armele crește datorită faptului că atunci când dezertorul abandonează arma, persoanele terțe pot intra în posesia acesteia și pot dispune de ea la discreția acestora, inclusiv în scopuri criminale.

În cazul legislației penale a Republicii Moldova, dezertarea săvârșită cu arma constituie o componentă de infracțiune cu circumstanțe agravante, prevăzută de articolul 371 alin.2 lit. a) Cod Penal. Această agravantă constă în faptul că militarul părăsește samavolnic unitatea militară sau locul exercitării serviciului militar cu arma din dotare, încredințată lui pentru îndeplinirea obligațiilor de serviciu și nu formează un concurs de infracțiuni. În cazul în care militarul, în procesul dezertării, folosește arma pentru a înlesni dezertarea (amenință cu aplicarea armei persoanele care încearcă să-l rețină sau chiar aplică efectiv arma), acțiunile lui vor fi calificate prin concurs de infracțiuni: art.371 alin.2 lit.a) CP și, după caz, art.365 alin.2 lit.b) CP sau 369 alin.3 lit. b) CP etc.

În conformitate cu Codul penal al Republicii Tadjikistan [15], în capitolul 32 sunt prevăzute infracțiunile împotriva justiției, în care este inclusă infracțiunea de dezertare la articolul 375, fapt cu care nu am putea fi de acord din considerentul că aceasta este o infracțiune militară ce ar trebui să fie inclusă într-un capitol aparte, exclusiv cu infracțiuni militare. Astfel, Codul penal al Tadjikistanului, prevede la punctul 1 că dezertarea, adică părăsirea samavolnică a unității sau locului de serviciu cu scopul eschivării de la exercitarea serviciului militar, precum și neprezentarea cu același scop la serviciu, săvârșită de militarii care execută serviciul militar prin recrutare, se pedepsește cu închisoare pe un termen de până la 5 ani. La punctele 2, 3, 4 ale prezentului articol sunt prevăzute agravantele infracțiunii, care presupun comiterea aceleiași fapte de către ofițeri, sublocotenenți sau militari prin contract, fapt care agravează răspunderea penală și prevede închisoare pe un termen de la 3 până la 7 ani. Dezertarea

săvârșită cu arma din dotare, precum și dezertarea săvârșită de un grup de persoane care au avut o înțelegere prealabilă sau de un grup organizat prevede pedeapsa închisorii pe un termen de la 3 până la 10 ani. Dezertarea săvârșită în condiții de luptă sau în timp de război prevede închisoare până a 15 ani.

Reieșind din cele menționate, infracțiunea de dezertare prevăzută de legislația penală a Tadjikistanului și cea prevăzută de Codul penal al Republicii Moldova reprezintă anumite particularități asemănătoare în ceea ce ține de agravante și pedeapsa penală. În ceea ce ține de deosebiri, CP al RM prevede nu doar pedeapsa închisorii, ci și sancțiunea amenzii la alineatul 1 al infracțiunii de dezertare. O altă notă distinctivă în acest sens este faptul că în CP al Tadjikistanului militarul care pentru prima oară a săvârșit fapta de dezertare, prevăzută la punctul 1, poate fi eliberat de răspundere penală, dacă acesta în termen de 3 zile, s-a prezentat benevol ori dezertarea a fost comisă în urma unui concurs de împrejurări grele. În acest context, CP al RM nu prevede un termen în care militarul este obligat să se prezinte pentru a fi eliberat de răspundere penală, în schimb este impusă o singură condiție în care poate fi comisă dezertarea, și anume în urma unui concurs de împrejurări grele.

Codul penal al Lituaniei [14] prevede infracțiunea de dezertare în articolul 323. Punctul 1 al articolului respectiv indică că militarul care a părăsit unitatea sau locul de serviciu pe un termen mai mare de 10 zile sau pe parcursul acestui timp nu s-a prezentat în unitate sau la locul de serviciu, sau care a comis această faptă cu scopul eschivării de la îndeplinirea serviciului militar indiferent de termenul neprezentării, se pedepsește cu închisoare pe un termen de până la 5 ani. La punctul 2 al prezentului articol este agravată răspunderea penală pentru săvârșirea de către militar a infracțiunii de dezertare, prevăzută la punctul 1, pe timp de război sau în timpul îndeplinirii de către acesta a unei mi-

siuni de luptă, sancționându-se cu închisoare pe un termen de la 4 la 8 ani.

Reieșind din considerentul că subiectul infracțiunilor militare, inclusiv cel al dezertării, are o calitate specială, și anume cea de militar, legislația diferitelor țări reglementează diferit statutul și categoriile de subiecți ai infracțiunilor din categoria dată.

Spre deosebire de legislația penală a Republicii Moldova, care prevede expres că subiectul unei infracțiuni militare trebuie să posede calitatea de militar, cu excepția declarată de art. 389-391 din Codul penal, care prevede că, pe lângă militari, și civilii pot săvârși infracțiuni militare. De exemplu, legislația penală a României, în unele cazuri declarată expres prin lege, prevede că un subiect al acestui tip de infracțiuni nu poate fi decât un civil.

Potrivit legislației penale a Suediei, pe lângă militari, subiecții infracțiunilor militare pot fi și ofițerii de poliție, care nu sunt înscrși în serviciul militar, dar au obligația de a participa la acțiunile de apărare ale Regatului etc.

Subiectul activ nemijlocit al infracțiunilor contra ordinii și disciplinei militare, conform legislației penale militare a României, trebuie să aibă calitatea de militar (cap. I Titlul X, Infracțiuni săvârșite de militari), iar în cazul infracțiunilor săvârșite în legătură cu serviciul militar (art. cap. III Titlul X, Infracțiuni săvârșite de civili, art. 353-354 CP Român) ele se referă la calitatea de civil. În cap. II Titlul X, intitulat „Infracțiunile săvârșite de militari și civili”, subiectul acestor infracțiuni pot fi atât militari, cât și civili.

Întrucât în legislația penală actuală a României nu este definită noțiunea de militar, pentru lămurirea acesteia este necesar să ținem seama de prevederile Constituției, ale Legii nr. 45/1994 cu privire la apărarea națională a României și ale art. 3 al Legii nr. 46/1996 privind pregătirea populației pentru apărare, conform cărora modalitățile de executare a serviciului militar sunt:

a) ca militari în termen și ca militari

cu termen redus, de la data prezentării la centrele militare, unități sau formațiuni militare și până la data trecerii în rezervă;

b) ca elevi ai școlilor militare sau instituții militare de învățământ superior, de la data prezentării la școlile sau instituțiile de învățământ superior și până la absolvirea acestora;

c) în calitate de cadre în activitate - ofițeri, maiștri militari, subofițeri și militari angajați pe bază de contract - ale Ministerului Apărării Naționale și Ministerului de Interne, de la data acordării gradului și până la data trecerii în rezervă sau retragere.

În conformitate cu articolul 3 al Codului penal al Suediei [12], persoanele care sunt obligate să exercite serviciul militar în Forțele Armate trebuie să fie recunoscute ca militari. Astfel, subiect al infracțiunii militare poate fi orice persoană care exercită serviciul militar în forțele Armate. În afară de militari, subiecți ai infracțiunilor militare pot fi ofițerii de poliție, care nu sunt încorporați în serviciul militar, însă sunt obligați să participe la apărarea Regatului. De asemenea, au statut de militar santinelele și persoanele care supraveghează teritoriile păzite, care sunt numite în aceste funcții conform Actului cu privire la Paza Edificiilor Importante (Legea nr. 217 din 1990). Art. 4 al Codului penal al Suediei atribuie calitatea de militar și, prin urmare, a subiectului infracțiunii militare, și altor categorii de persoane, cum ar fi: prizonierii, participanții la război, personale internate în timpul războiului în care Regatul ține neutralitate, cât și cetățenii străini care se află împreună sau rămân cu prizonierii sau cu participanții la război internați cu scopul de a asigura îngrijirea medicală sau spirituală a lor (sanitarii, medicii, preoții etc. - nota autorilor) [6].

Legislația penală a Elveției ce reglementează răspunderea penală a militarilor, în același rând descrie subiectul infracțiunii militare și constă din Codul penal al Elveției din 1937, Codul penal-militar din

13.06.1927 și Codul procesual penal - militar din 23.03.1979, cât și legislația penală a cantonelor. Conform acestor documente, subiecți ai infracțiunilor militare sunt militarii în termen și pe contract ai Forțelor Armate, jandarmii în timp de război sau situații de luptă, prizonierii și alte categorii de persoane cu privire la care sunt prevederi concrete în legislația militară a Elveției.

Codul penal al Poloniei reglementează răspunderea penală a militarilor în Secțiunea Militară a Codului penal, care conține capitolele XXXVIII-XLIV (art. 317-363). Reglementările legale cu privire la subiectul infracțiunii militare sunt date în capitolul XXXVIII Cod penal, intitulat „Noțiuni generale cu privire la militari”, care în art. 317 stipulează că prevederile Părții generale și ale Părții speciale ale Codului penal se aplică și față de militari, dacă Secțiunea Militară a Codului penal nu prevede altfel. În continuare, se indică că prevederile art. 356-363 ale Codului Penal, iar în cazul săvârșirii infracțiunii prevăzute de celelalte articole ale Secțiunii Militare, prevederile generale cu privire la militari se aplică, respectiv, și colaboratorilor armatei, cu toate că aceștia din urmă nu au calitatea de militari. Astfel, putem concludiona că subiecți ai infracțiunilor militare, conform legislației penale a Poloniei, pot fi atât militarii care efectuează serviciul militar, cât și persoanele civile, colaboratori ai Armatei Poloneze. Spre deosebire de prevederile Codului penal al Poloniei, Codul penal al Republicii Moldova nu-i recunoaște drept subiecți ai infracțiunilor militare pe colaboratorii civili ai Ministerului Apărării sau ai Armatei Naționale sau orice alt civil din cadrul Forțelor Armate.

În legislația penală a Ucrainei reglementările cu privire la infracțiunea militară și subiecții ei sunt mai larg desfășurate decât în legislația penală a Republicii Moldova. În Codul penal al Ucrainei [11] „Infracțiunile contra ordinii stabilite de executarea serviciului militar (Infracțiunile militare)” sunt

reglementate în Cap. XIX. În afară de noțiunea infracțiunii militare, care este dată în al. 1 art. 401 CP, spre deosebire de Codul penal al RM, în al. 2 art. 401 Cod penal ucrainean se dă noțiunea legală a subiecților infracțiunilor militare, conform cărora subiecți ai infracțiunilor militare pot fi militarii Forțelor Armate ale Ucrainei, ai Serviciului de Securitate al Ucrainei, ai Trupelor de Grăniceri ale Ucrainei, ai Trupelor interne ale Ministerului Afacerilor Interne al Ucrainei [7, p.254] și alte formațiuni militare, formate în corespundere cu legile Ucrainei, cât și alte persoane, stabilite prin lege. Prin alte persoane stabilite prin lege se înțeleg cei care exercită serviciul militar în: Garda Națională a Ucrainei, Trupele Apărării Civile, Direcția Pază a înalților demnitari de stat a Ucrainei (a președintelui țării, a președintelui parlamentului și a șefului guvernului).

În Republica Uzbekistan, conform legislației penale și militare [5], care este interpretată în p. 1.2 al Hotărârii Plenului Judecătorei Supreme a Republicii Uzbekistan din 15.09.2000 „Despre practica judiciară în cauzele penale cu privire la infracțiunile contra ordinii de executare a serviciului militar” [10, p. 70-91], subiecți ai infracțiunilor militare pot fi militarii Forțelor Armate, ai Comitetului pentru paza Frontierei de Stat, din Trupele de interne și de gardă ale Ministerului Afacerilor Interne, ale Serviciului Securității Naționale, Ministerului pentru Situațiile Excepționale, din unitățile militare ale ministerelor și departamentelor, cât și persoanele chemate la concentrări sau instrucțiuni militare.

În Armenia legislația militară [4] definește persoanele care au statut de militar și, prin urmare, pot fi subiecți ai infracțiunilor militare. Aceștia sunt militarii care exercită serviciul militar obligatoriu și rezerviștii în timpul concentrărilor și instrucțiunilor militare.

Militarii care exercită serviciul militar obligatoriu se împart în două grupuri:

- militarii serviciului militar în termen
- militarii serviciului militar prin contract.

Concluzii: În dreptul penal comparat infracțiunea de dezertare reprezintă absența nejustificată a unui militar de la unitatea sa sau de la postul său în timpul serviciului militar. Această infracțiune este reglementată în mod diferit în diverse sisteme juridice. În unele jurisdicții dezertarea este considerată o infracțiune militară, iar militarii care dezertează pot fi supuși unor sancțiuni disciplinare și chiar penale. De asemenea, sancțiunile legale pot varia în funcție de circumstanțele individuale ale cazului, cum ar fi motivul dezertării, durata absenței și impactul asupra unității și siguranței naționale. În anumite state nordice, părăsirea serviciului militar nu este considerată o infracțiune, în timp ce în alte țări dezertarea poate fi sancționată numai în anumite circumstanțe specifice, cum ar fi în timpul unui conflict armat sau pe timp de război. Este important de menționat că această concluzie este generală și că fiecare țară poate avea abordări specifice în ceea ce privește dezertarea în contextul fiecărei armate și politici sale de apărare națională.

Cu toate acestea, scopul final pe care îl urmărește subiectul infracțiunii de dezertare este eschivarea de la îndeplinirea serviciului militar din varii motive, ce sunt condiționate de o mulțime de factori, inclusiv de ordin psihologic în ceea ce ține de personalitatea dezerterului, cum ar fi dificultățile ce apar în domeniul stabilirii unor relații cu colegii, frica etc. O similitudine caracteristică însă pentru orice stat privind dezertarea este valoarea socială la care atentează infracțiunea dată, și anume la ordinea și disciplina militară, ca premise de bază ale capacității de apărare a țării.

BIBLIOGRAFIE
BIBLIOGRAPHY

1. Comentariu Cod Penal, redactat de dr. Alexei Barbăneagră, Centrul de drept al avocaților, Chișinău 2003.
2. Constituția Republicii Moldova. Publicat: 29.03.2016 în Monitorul Oficial nr. 78, art. Nr 56. Data intrării în vigoare: 27.08.1994.
3. Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova, nr.482 din 06.06.1995, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1995, nr.38.
4. Legea Republicii Armenia despre obligațiunea militară și serviciul militar din 16.09.1998.
5. Legea Republicii Uzbekistan nr.644 din 03.07.1992 despre obligațiunea militară și serviciul militar, Codul Penal adoptat la 22.09.1994, în vigoare de la 01.04.1995 (Ведомости ВС Р. Узбекистан, 1995, nr. 1 art. 3).
6. Legea Suediei nr. 645 din 1986.
7. Legea Ucrainei „Despre trupele de interne de pază și escortă” din 31.10.1995, Legile Ucrainei, vol. 9, Kiev, 1995, p. 254.
8. Macari I. Dreptul Penal al RM. Partea Specială, Chișinău, 2003, CE USM, p.463.
9. Конституция Российской Федерации (принята всенародным голосованием 12.12.1993) (с учетом поправок от 05.02.2014 № 2-ФКЗ) // Собрание законодательства РФ. – 2014. – № 15. – Ст. 1691.
10. Постановления Верховного Суда Республики Узбекистан от 15 сентября 2000 года, Ташкент, 2000, с. 70-91.
11. Уголовный Кодекс Украины, Sankt-Petersburg, 2001.
12. Уголовный Кодекс Швеции, Sankt-Petersburg, 2002;
13. 13. Уголовное Право, особенная часть, под общей редакцией профессора Л.Д. Гаухмана и профессора С.В. Максимова, Москва, 2003, с.369;
14. 14. Уголовный Кодекс Литовской Республики;
15. 15. Уголовный Кодекс Республики Таджикистан.

DESPRE AUTOR

Dianu GORDILĂ,

doctorand,

Școala doctorală „Științe penale și drept public”,

Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,

e-mail: dianu.gordila@mai.gov.md

ORCID ID: 0009-0003-6565-5198

CZU 343.1

DOI 10.5281/zenodo.10207141

Ion CHIRTOACĂ,
doctorand
PhD student

THE OPENING OF THE CRIMINAL CASE: THE SETTLEMENT OF REQUESTS RECEIVED FROM THE CRIMINAL PROSECUTION PHASE

At all stages of the criminal proceedings, the court has the role of a leader at each stage. Therefore, the court has the obligation to create equal conditions for all parties and participants for a full and multilateral investigation of the case before it.

Thus, the trial of the case at first instance is divided into the following procedural stages: the opening of the criminal case - which also includes the pre-trial hearing - the judicial inquiry, the judicial debates, the defendant's last word, the deliberation and the adoption of the sentence. All these compartments comprise common but also distinct procedural activities which are required by the special procedural provisions.

The trial of the criminal case, as a distinct phase of the criminal process, is a specific activity and occupies a central place in the process of achieving criminal justice [6, p. 523]. The above does not diminish the criminal prosecution phase, the judicial control of the pre-trial procedure or the enforcement phase.

Keywords: criminal case, preliminary hearing, activity of the judge, protocol conclusions, list of evidence, adversarial proceedings, publicity, applications and requests.

PUNEREA PE ROL A CAUZEI PENALE: SOLUȚIONAREA CERERILOR PARVENITE DE LA FAZA DE URMĂRIRE PENALĂ

La faza judecării cauzei penale în toate etapele sale, instanța de judecată are rolul de dirigitor la fiecare etapă. Prin urmare, instanța de judecată are obligația de a crea, atât tuturor părților cât și participanților, condiții egale pentru cercetarea multilaterală și deplină a cauzei deduse judecării.

Astfel, judecarea cauzei în prima instanță este divizată în următoarele stadii procesuale: punerea pe rol a cauzei penale - care cuprinde și ședința de judecată preliminară - cercetarea judecătorească, dezbaterile judiciare, ultimul cuvânt al inculpatului, deliberarea și adoptarea sentinței. Toate aceste compartimente cuprind activități procesuale comune, dar și distincte, care sunt impuse de dispozițiile procesuale speciale.

Judecarea cauzei penale, ca fază distinctă a procesului penal, reprezintă o activitate specifică și ocupă locul central în procesul înlăptuirii justiției penale [6, p. 523]. Cele expuse nu vin să diminueze faza urmăririi penale, controlul judiciar al procedurii pre-judiciare sau al a fazei executării pedepsei.

Cuvinte-cheie: cauză penală, ședința preliminară, activitatea judecătorului, încheieri protocolare, lista probelor, contradictorialitate, publicitate, cereri și demersuri.

Specific objectives. The present research aims to analyse how the courts deal with the legal rules concerning the way in which claims, applications and complaints are dealt with after the case has been sent to court. The present study is an analysis of the legal safeguards provided by the Code of Criminal Procedure and whether they are sufficient to ensure the presumption of innocence.

One problem addressed and analysed concerns the fact that the current procedural rules of the preliminary hearing do not contain clear and predictable provisions on the resolution of requests, complaints and requests, especially those relating to the taking of evidence or the invalidation of evidence, which have not been resolved at the prosecution stage.

It should be noted that the right to a fair trial is guaranteed by the Convention and the case law of the European Court of Justice in cases concerning the use of evidence in criminal proceedings is applicable, with the appropriate differences. In its case law, the European Court notes that Article 6 § 1 of the Convention guarantees the right to a fair trial, „but it does not lay down any rules on the admissibility of evidence as such”, which is therefore a matter primarily for national law. The European Court cannot therefore exclude, in principle and in the abstract, that evidence of this kind obtained unlawfully may be admissible [15, § 46].

The aim of this research is to analyse the judicial practice regarding the aspects related to the filing of the criminal case and its trial in the first instance, in order to identify the problems that have arisen in theory and practice, and to elaborate proposals and recommendations to improve the criminal procedural legislation governing the procedure of filing the criminal case.

Introduction. The trial of the criminal case is preceded by the bringing of the criminal case and represents the completion of a series of procedural steps. Many of these

are carried out by or directed by the judge. The particular importance of this procedural phase has been noted by a number of specialist authors: Tudor Osoianu, Tatiana Vizdoagă, Igor Dolea, Vasile Nicoară, who recognise the importance of the judge's role at this stage.

A distinct phase of the criminal process is the trial of the case before the court. In order for a criminal case to be brought to trial, it must be put on trial. In the literature, the phases of the criminal trial are defined as its divisions, which encompass a complex of activities carried out successively, progressively and in a coordinated manner, between two prominent moments of the criminal case, based on characteristic legal relationships, in order to achieve specific tasks [14, p.21].

The judge's actions at the stage of the criminal proceedings are aimed at creating the conditions for the parties to be able to effectively exercise the rights arising from their procedural status during the judicial inquiry. This conclusion follows from the content of Article 315 of the Code of Criminal Procedure - „equality of rights of the parties before the court” [1]. The source of this principle of trial derives from the content of Article 21 of the Constitution of the Republic of Moldova, which enshrines the fact that „any person accused of a crime is presumed innocent until his guilt is legally proven in a public judicial process, in which he has been provided with all the guarantees necessary for his defense” [2]. The work of the judge at this stage is similar to that of an arbitrator who creates and ensures a level playing field for all parties to the proceedings.

At this stage, in addition to the fundamental principles of the criminal process, several specific principles come into play, some of which are even contradictory to those at the prosecution stage - for example, the principle of publicity. Another principle specific to this stage is that of non-disclosure. It „... expresses the requirement that the court that is to decide the case should take direct, direct

cognisance of the evidence adduced, as well as of the requests and submissions made by the prosecutor, the injured party and the parties to the proceedings, in person or through a lawyer” [13, p. 764]. The adversarial principle reflects the fact that the prosecution and the defence confront each other in court, so that the court ultimately arrives at a fair assessment of the evidence from this confrontation and thus adopts a legal solution. The Romanian author Vasile Pătulea mentions that „adversariality is a fundamental principle of criminal procedural law, which allows the parties to actively participate in the presentation, argumentation and proof of their rights and defences throughout the trial, having the right to discuss and combat the claims made by each of them” [8, p. 124].

We mention the importance of the principle of the presumption of innocence, which should guide the court up to sentencing. Thus, it is imperative that, both when the criminal case is brought and during the trial of the criminal case, it should be noted that the principle of the presumption of innocence is enshrined both in Article 6 & 2 ECHR and in Article 21 of the Constitution of the Republic of Moldova. Article 8 of the Code of Criminal Procedure states that a person accused of committing a criminal offence is presumed innocent until proven guilty in the manner provided for in this Code in a public judicial trial, in which he or she will be provided with all the guarantees necessary for his or her defence. The presumption of innocence places the burden of proof in criminal proceedings on the accuser (*eius incumbit probatio qui dicit, non qui negat*).

According to paragraph 39 of the Constitutional Court’s Decision No 109 of 07.11.2017, the Court noted that the *in dubio pro reo* rule is an element of the presumption of innocence, an institutional principle reflecting the way in which the principle of finding the truth is reflected in the matter of evidence. It is explained by the fact that, de-

spite the evidence adduced in support of the accused’s guilt, doubt persists as to guilt and is equivalent to positive proof of innocence.

Subsequent to paragraph 40 of the same decision, the Court reiterated that in criminal matters the standard of „beyond reasonable doubt” has been established, the essence of which is that, in order to convict, the charge must be proved beyond reasonable doubt” [4]. The above standard follows from *Boicenco v. Republic of Moldova* [12, §104].

Discussions and results. The term „setting the criminal case in motion”, used by the legislator in Title II, Chapter II of the Special Part of the Code of Criminal Procedure, is associated with the actions of the judge aimed at organising the trial process in the future. Thus, the procedural actions of the judge at this stage can be divided into actions of control over the file sent to the court. This is where the judge’s actions to check the applications, unsolved complaints at the stage of prosecution or at the stage of completion of the prosecution are concerned. The second category of the judge’s actions at this stage concerns the direct settlement of requests and submissions from the parties at the pre-trial hearing. It should be noted that it is only by resolving all these requests that it is possible to proceed to the pre-trial stage.

In the legal literature, some authors note that, „the referral of the case for trial disqualifies the prosecutor from his capacity as the leader of the criminal proceedings, if applicable - from the direct exercise of the criminal proceedings, as he is unable to take any action whatsoever, without being able to intervene in the subsequent conduct of procedural activities in this capacity. Thus, viewed as a procedural act, the committal has a double functionality: on the one hand, it puts an end to the criminal prosecution phase, and on the other - it produces the referral to the court” [9, p. 258].

The actions of the reviewing judge concerning unresolved applications and com-

plaints at the prosecution stage. This competence derives from the content of Art. 297 para. (4) of the Code of Criminal Procedure, which states that „all applications, complaints and requests submitted after the case has been referred for trial shall be dealt with by the court trying the case” [1]. From a practical point of view, this regulation raises many controversies and procedural incidents. As a result, the defence often submits applications with the following content: „A complaint that was filed before the case was referred to the court for examination was not dealt with in the criminal proceedings” [10]. On this aspect, the Constitutional Court was also seized by decision no. 91 of 19 September 2019, which was declared inadmissible [5].

However, the Court, in paragraph 20 of the said decision, noted the following: „the current organisation of the stages of the criminal proceedings does not prevent the parties from challenging the abuses committed and using the remedies” [5]. Based on the findings of the Constitutional Court, the said inadmissibility decision has led to the formation of a judicial practice which, in our view, is contrary to the prosecutor’s control of the legality of actions, inactions, acts and judicial control of the prejudicial procedure. Thus, based on the content of the Court’s decision no. 91 of 19 September 2019, both the prosecutor, the superior prosecutor and the investigating judges do not resolve within the procedural deadlines the requests submitted by the parties and send to the court the criminal cases to be tried on the merits, without resolving these requests, with which they have been invested, and after sending the case to the court - decline jurisdiction in favour of the court seized with the trial of the case. By way of judicial practice, we mention criminal case No 1-213/2017, in which, on 17 August 2017, a complaint was filed by the lawyer, so when the criminal case was not finished, the criminal prosecution was still ongoing. Despite the fact that the complaint filed on 17 August had

not been resolved, the criminal case was sent to the court on 22 August 2017” [11].

We consider that the failure to resolve within the time limit the complaints filed at the prosecution stage and to send the criminal case to court without resolving them seriously infringes the right to timely resolution of the claim, and consequently - the right to a fair trial. Moreover: this practice is contrary to the institution of pre-trial supervision. Consequently, at the pre-trial stage, the courts would have to penalise abuses at the prosecution stage. Thus, the provisions of Article 297 para. (4) of the Code of Criminal Procedure states that „all applications, complaints and requests submitted after the case has been sent to court shall be dealt with by the court trying the case” and are quite clear - only applications received after the criminal case has been sent to court will be dealt with by the court, not those that were submitted before the case was sent to court. At the same time, we note that, however clearly a legal rule is drafted, in any system of law there is an unavoidable element of judicial interpretation, including in a rule of criminal procedural law. This interpretation is a matter for the courts and it is a direct obligation of the Supreme Court of Justice to provide consistent and predictable judicial practice.

The positive obligation of the courts to develop a predictable jurisprudence is regulated by the provisions of Art. 115 para. (1) of the Constitution of the Republic of Moldova - „Justice shall be administered by the Supreme Court of Justice, by the courts of appeal and by the judges”, „thus, the foundation of the judicial power is the totality of the courts of different competences, formed according to constitutional and legal provisions, acting independently from the bodies of the representative power and the executive power, having their own powers exercised in accordance with the constitutional and legal principles and provisions” [3, p. 419].

A different approach than the one out-

lined above transforms the institution of the hierarchical prosecutor's control as well as that of the judicial control of the pre-trial procedure - which, in fact, are presented as effective guarantees in order to respect the procedural rights of the parties by resolving complaints in concrete terms - into illusory control mechanisms.

The existing judicial practice at the moment is limited to the fact that the court invested to judge the merits of the case, upon receiving the declinations of jurisdiction from the criminal prosecution phase, in accordance with Art. 297 para. (4) of the Code of Criminal Procedure, it issues a protocol order in which it informs the parties concerned that it will address the given issue together with the merits of the case. It is a solution in favour of the parties, as a rule - that of the defence. We maintain the position that it is a solution to the detriment of the parties, given that it violates the procedural deadlines for resolving claims, and it is well known that Articles 299 and 313 of the Code of Criminal Procedure provide for express deadlines within which complaints are to be resolved. Similarly, we consider that, depending on the nature of the right violated, it could constitute a violation of Article 13 of the Convention, or the effective remedy also implies the resolution of complaints within reasonable time limits.

Another problem noted in judicial practice is that, according to the provisions of Article 298 para. (2) of the Code of Criminal Procedure, „the complaint shall be addressed, within 15 days, to the prosecutor conducting the criminal prosecution and shall be filed either directly with the prosecutor or with the criminal prosecution body. The time limit for lodging a complaint by the persons referred to in para. (1) shall be calculated from the moment when they became aware of the act or learned about the inaction of the prosecution body or the body performing special investigative activity”. And until the expiry of the 15-day period provided for in Art. 298 para.

(2) of the Code of Criminal Procedure, the prosecutor sends the case to the court and then who is competent to resolve the complaints filed within the 15-day period? In our view, in such situations, depending on the nature of the right infringed, there is a conflict of jurisdiction between the court hearing the case and the investigating judge.

We reiterate that the subject matter of the trial at first instance is limited to the act and the person(s) indicated in the act of referral to the court, therefore - the subject matter of the trial at first instance concerns the act and the person(s) for which the indictment was ordered to be drawn up and the criminal case referred to the court.

Thus, the judge at the preliminary hearing cannot fully replace the institution of the investigating judge, or, by its subject matter, the pre-trial review differs from the subject matter of the preliminary hearing - the investigating judge judges on appeal and, therefore, the subject matter of the preliminary hearing cannot be broadened. Similarly, it should be noted that the judicial review of the pre-trial procedure guarantees human rights and freedoms, also due to the fact that it allows for the operative liquidation of errors and violations of law admitted by the prosecution body, while during the pre-trial proceedings it is practically impossible to ascertain and liquidate the violations admitted at the pre-trial stage.

The above position is based on the content of Article 29(2). (3) of the Code of Criminal Procedure, which stipulates that „within the court, as a judicial body with its own powers in the conduct of criminal proceedings, investigating magistrates shall function in the criminal prosecution phase”. Their function is „limited to the judicial control of the pre-trial procedure and is separate from the function of the court, which resolves the merits of the criminal case as a result of the unbiased examination of the evidence, with the participation of the parties” [7, p. 7].

Conclusions. The work of the court in dealing with applications received from the prosecution phase is a cognitive process that will have implications throughout the trial of the case at first instance. It is important to note that the work of the court in dealing with applications, complaints and representations during the pre-trial proceedings is to be judicious so as to avoid any prejudice that could affect one of the parties. It is no less important to ensure that the parties effectively implement the rights of the defence and the principle of equality of arms.

We are of the opinion that one of the main urgent tasks of the Supreme Court of Justice is to urgently analyse the situation of judicial practice in criminal matters, including the aspect of judicial practice regarding the way to resolve requests received from the prosecution phase and which have not been resolved within the procedural deadlines regulated by law.

Amendments to the Code of Criminal Procedure are required in the section on the commencement of criminal proceedings, i.e. in relation to the processing of applications and complaints submitted during the crimi-

nal proceedings, the court should be able to return them to the prosecutor or investigating judge, as appropriate. However, the current provisions of the Code of Criminal Procedure have led to an uneven judicial practice as regards the stage at which applications received by declining jurisdiction at the prosecution stage are to be dealt with.

We reiterate that ensuring a fair trial depends to a decisive extent on the possibility for the judge to be able to effectively assess the work of the prosecution at the stage of the criminal case and the preliminary hearing: to what extent the body has respected the requirements of a fair trial. However, at the prosecution stage, breaches may be admitted which will affect the preliminary hearing and, implicitly, may prevent the timely resolution of the criminal case.

For the reasons set out above, the commencement of the criminal case also implies a check on the previous phase of the trial. This conclusion also follows from the purpose of the preliminary hearing, since effective justice cannot be achieved unless the judge removes the obstacles when the matter is referred to him.

BIBLIOGRAFIE

BIBLIOGRAPHY

1. Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Nr. 122-XV din 14 martie 2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr. 104-110. În vigoare din 12 iunie 2003.
2. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1994, nr. 1.
3. Constituția Republicii Moldova: comentariu / coord. de proiect: Klaus Sollfrank. Chișinău: ARC, 2012. 576 p
4. Decizia Curții Constituționale nr. 109 din 7 noiembrie 2017 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 243, alineatul (1), literele a) și c) din Codul penal al Republicii Moldova. <https://www.constcourt.md/public/ccdoc/decizii/ro-d10907112017ro660aa.pdf> (vizitat 08.09.2023).
5. Decizia Curții Constituționale nr. 91 din 19 septembrie 2019 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 297 Cod de procedură penală (trimiterea cauzei în judecată). https://www.constcourt.md/public/ccdoc/decizii/d_91_2019_132g_2019.pdf (15.07.2023)
6. Dolea I., Roman D., Vîzdoaga T. ș.a. Drept procesual penal, ediția a III-a. Chișinău: Tipografia Centrală, 2009. 784 p.
7. Osoianu T., Ostavciuc D. Controlul judi-

- ciar al urmăririi penale. Chișinău: Cartea Militară, 2021. 200 p.
8. Pătulea V. Proces echitabil. Jurisprudența comentată a Curții Europene a Drepturilor Omului. București: I.R.D.O., 2007. 189 p.
 9. Poalelungi M., Dolea Ig., Vîzdoaga T. ș.a. Manualul judecătorului pentru cauze penale. Chișinău: Tipografia Centrală, 2013. 1191 p.
 10. Sentința Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani din 5 mai 2020. Dosarul nr. 1-1014/2017. https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/a4ecf52e-5b4d-4985-9175-25c75d1c6b8b (vizitat 04.07.2023).
 11. Sentința Judecătoriei Comrat din 12 mai 2021. Dosar nr. 1-213/2017. https://jco.instante.justice.md/pigd_integration/pdf/fabf741a-a383-4da5-ab21-9e1f65df8927 (vizitat 16.07.2023).
 12. Speța Boicenco c. Moldova, hotărârea din 11.07.2006, definitivă din 11.10.2006. [http://justice.md/file/CEDO_judgments/Moldova/BOICENCO%20\(fond%20si%20admisibilitate\)%20\(ro\).pdf](http://justice.md/file/CEDO_judgments/Moldova/BOICENCO%20(fond%20si%20admisibilitate)%20(ro).pdf) (vizitat 15.08.2023).
 13. Theodoru Gr., Chiș I.-P. Tratat de Drept procesual penal. Ediția a 4-a. București: Hamangiu, 2020. 1171 p.
 14. Volonciu N. Tratat de procedură penală. Partea generală. Vol. I. București: Paideia, 1996. 510 p.
 15. Case of Schenk v. Switzerland. ECHR, 12.07.1988. <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:%2001-57572%22> (vizitat 08.09.2023).

DESPRE AUTOR

Ion CHIRTOACĂ,

doctorand,

Școala doctorală „Științe penale și drept public”,

asistent universitar,

Catedra „Procedură penală, criminalistică și securitate informațională”,

Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,

e-mail: chirtoaca87@mail.ru

ORCID ID: 0000-0002-8546-698X

Eugeniu MUSTEAȚĂ,
doctorand
PhD student

UNELE CONSIDERENTE PRIVIND OBIECTUL INFRAȚIUNII PREVĂZUTE LA ART.246¹ COD PENAL AL RM (CONCURENȚA NELOIALĂ)

În acest articol științific s-a efectuat o analiză detaliată a conceptului de „obiect al infracțiunii de concurență neloială” în conformitate cu prevederile legislației Republicii Moldova. Articolul a evidențiat importanța obiectului infracțiunii în contextul concurenței neloiale, arătând cum acesta servește drept pilon central pentru stabilirea vinovăției și aplicarea legii. S-a subliniat că obiectul infracțiunii de concurență neloială constă în protejarea intereselor comerciale și economice, precum și în prevenirea practicilor neloiale care dăunează mediului concurențial. Lucrarea oferă o perspectivă clară și informată asupra obiectului infracțiunii de concurență neloială în Republica Moldova, evidențind importanța acestui concept în aplicarea legii și în menținerea unui mediu concurențial corect și echitabil.

Cuvinte-cheie: concurență, economie națională, concurență neloială, obiectul infracțiunii, concurență loială, interese economice.

SOME CONSIDERATIONS REGARDING THE OBJECT OF THE OFFENSE PROVIDED OR IN ART. 246¹ CRIMINAL CODE OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA (UNFAIR COMPETITION)

In this scientific article, a detailed analysis of the concept of "object of the offence of unfair competition" under the provisions of the legislation of the Republic of Moldova has been carried out. The article highlighted the importance of the object of the offence in the context of unfair competition, showing how it serves as a central pillar for establishing guilt and law enforcement. It was pointed out that the object of the offence of unfair competition is to protect commercial and economic interests and to prevent unfair practices that harm the competitive environment. This scientific article provides a clear and informed perspective on the object of the offence of unfair competition in the Republic of Moldova, highlighting the importance of this concept in law enforcement and in maintaining a fair and equitable competitive environment.

Key-words: competition, national economy, unfair competition, object of the offence, fair competition, economic interests.

Introducere. Infracțiunile au întotdeauna la bază existența unei anumite relații sau situații care sunt încălcate de către actul de conduită ce constituie infracțiunea. Aceas-

tă relație sau situație este ceea ce se numește obiectul infracțiunii.

Constituția Republicii Moldova la art.9 alin.(3) proclamă că „*Piața, libera inițiativă economică, concurența loială sunt factorii de bază ai economiei*”, iar la art.126 alin.(2) lit.b) este prevăzut că „*Statul trebuie să asigure libertatea comerțului și activității de întreprinzător, protecția concurenței loiale, crearea unui cadru favorabil valorificării tuturor factorilor de producție*”

Pornind de la cerința menționată, legiuitorul a instituit un mecanism complex care ar asigura îndeplinirea acesteia, printre care se regăsește un cadru normativ corespunzător. Astfel, Parlamentul RM a adoptat Legea concurenței nr.183 din 11.07.2012 care stabilește cadrul juridic al protecției concurenței, inclusiv al prevenirii și al contracarării practicilor anticoncurențiale și a concurenței neloiale, al realizării concentrărilor economice pe piață, stabilește cadrul juridic privind activitatea și competența Consiliului Concurenței și responsabilitatea pentru încălcarea legislației în domeniul concurenței, scopul legii constând în reglementarea relațiilor ce țin de protecția, menținerea și stimularea concurenței în vederea promovării intereselor legitime ale consumatorilor.

„Prevederile prezentei legi se aplică faptelor acțiuni sau inacțiuni ce au ca obiect sau au ori pot avea ca efect restrângerea, împiedicarea sau denaturarea concurenței, precum și faptelor acțiuni de concurență neloială...”, menționează art.2 al legii sus indicate. Legea definește și concurența neloială ca fiind orice acțiune, realizată de întreprinderi în procesul concurenței, care este contrară uzanțelor oneste în activitatea economică. Legea interzice întreprinderilor să realizeze acțiuni de concurență neloială, enumerând și definind asemenea acțiuni la art. 15-19. O listă atât de extinsă indică asupra faptului că concurența neloială și monopolizarea activității economice au o gamă largă de obiecte către care sunt îndreptate consecințele unor astfel de acțiuni.

Având în vedere diversitatea acțiunilor care constituie concurență neloială, domeniile în care acestea pot fi săvârșite, determinarea obiectului la care atentează infracțiunea de concurență neloială are o importanță majoră semnificativă.

Evident, mai puține probleme există în cazul determinării obiectului juridic general și generic sau de grup, acțiunile de concurență neloială prejudiciind prioritar activitatea economică a întreprinderilor și sunt contrare, după cum s-a menționat, uzanțelor oneste în această activitate.

Considerăm că există anumite dificultăți în stabilirea obiectului specific al infracțiunilor legate de concurența neloială. În opinia noastră, aceasta se datorează lipsei de uniformitate în clasificarea infracțiunilor economice după obiectul atentatului.

Am menționat în textul de mai sus lista acțiunilor care în opinia legiuitorului constituie acțiuni de concurență neloială. Astfel, art. 15 al legii califică drept concurență neloială discreditarea concurenților, art. 16 interzice instigarea la rezilierea contractului cu concurentul, la rândul său art. 17 interzice obținerea și/sau folosirea ilegală a secretului comercial al concurentului, art.18 – deturarea clientelei concurentului, iar art.19 interzise orice acțiuni sau fapte care sunt de natură să creeze, prin orice mijloc, o confuzie cu întreprinderea, produsele sau activitatea economică a unui concurent. În același timp, modalitățile faptice concrete prin care se creează confuzia, fie acțiunile prin care sunt realizate celelalte forme sau varietăți ale concurenței neloiale, sunt foarte variate, din care motiv, legislatorul nu a riscat să le prevadă expres în dispozițiile normelor invocate.

Situația descrisă, dar și varietatea de opinii exprimate în literatura de specialitate cu privire la obiectul infracțiunii de concurență neloială ne-a determinat să elaborăm prezentul studiu.

Metode și materiale aplicate. Pentru realizarea scopului propus, ținând cont de spe-

cificul și caracterul complex al temei investigate, au fost folosite următoarele metode de cercetare: logică, sistematică și de comparare. Cercetările întreprinse se bazează pe studierea doctrinei și a legislației Republicii Moldova.

Conținut de bază. Incriminarea concurenței neloiale are o importanță semnificativă din mai multe motive, cum ar fi:

– Protejarea concurenței corecte: Concurența corectă și onestă este esențială pentru menținerea piețelor eficiente și a societății libere de practici comerciale neloiale sau frauduloase.

– Protecția consumatorilor: Consumatorii beneficiază de pe urma unei concurențe sănătoase, deoarece aceasta poate duce la opțiuni mai bune și prețuri mai mici.

– Promovarea inovației: Un mediu concurențial sănătos stimulează inovația și dezvoltarea economică. Când companiile pot concura în mod loial, ele sunt motivate să îmbunătățească produsele și serviciile lor și să investească în cercetare și dezvoltare.

– Susținerea întreprinderilor mici și mijlocii: În absența concurenței neloiale, întreprinderile mici și mijlocii au o șansă mai mare de a prospera pe piață.

– Asigurarea respectării standardelor etice și legale: Prin incriminarea concurenței neloiale, se stabilesc standarde etice și legale pentru afaceri și se descurajează practicile neloiale, ceea ce poate îmbunătăți încrederea publică în sectorul privat.

În general, rațiunea incriminării infracțiunilor de combatere a concurenței neloiale constă în protejarea economiei de piață prin asigurarea unei concurențe loiale. Mai mult, aceasta se reflectă în a aduce un plus de protecție conferită de către dreptul penal drepturilor subiective ale persoanei juridice împotriva oricăror practici anti-concurențiale, contribuind la menținerea unui mediu concurențial echitabil și deschis. Aceasta încurajează inovația, asigură respectarea standardelor etice și legale și protejează interesele consumatorilor și ale întreprinderi-

lor mici și mijlocii.

Astfel, analizând latura juridico-penală a concurenței neloiale, trebuie să începem cu analiza obiectului infracțiunii prevăzute la art.246¹ CP al RM.

Obiectul infracțiunii reprezintă, în esență, valorile și relațiile sociale împotriva cărora sunt îndreptate faptele care constituie elementul material al infracțiunii și care sunt vătămate sau puse în pericol prin săvârșirea acestora [1, pag. 70].

Valorile sociale arătate în alin. (1) al art. 2 din CP al RM, și anume: persoana, drepturile și libertățile acesteia, proprietatea, mediul înconjurător, orânduirea constituțională, suveranitatea, independența și integritatea teritorială a Republicii Moldova, pacea și securitatea omenirii, întreaga ordine de drept, precum și relațiile sociale create în jurul acestora și care sunt ocrotite împotriva infracțiunilor, devin obiect al infracțiunii.

În cadrul dreptului penal este important să se stabilească ce obiect sau relație sunt afectate de o infracțiune, deoarece acest aspect ajută la determinarea vinovăției și aplicarea corectă a legii. Fără o relație sau un obiect afectat, infracțiunea nu ar putea exista.

Infracțiunea, ca un act de comportament individual, nu vizează toate relațiile sociale. Mai degrabă, actul infracțional încalcă o valoare specifică și, în consecință, afectează relații sociale particulare care se formează în jurul acestei valori și datorită acesteia. În realitate, nu există nicio infracțiune care să nu se îndrepte împotriva unor valori sociale protejate de legea penală.

În literatura de specialitate obiectul infracțiunii apare sub mai multe forme, și anume: obiectul juridic general, obiectul juridic generic (de grup) și obiectul juridic special (specific).

O mare parte din infracțiuni au un obiect material, care constă în obiectele, lucrurile, bunurile sau corpul persoanei față de care sau împotriva căreia a fost îndreptată acțiunea sau inacțiunea criminală. Nu toate

infracțiunile au un obiect material, deoarece nu la orice infracțiune valoarea socială ce constituie obiectul juridic este susceptibilă de încorporare într-un lucru, bun sau persoană.

Obiectul juridic general este format din totalitatea relațiilor și valorilor sociale ocrotite prin normele dreptului penal.

Obiectul juridic generic este format dintr-un grup de valori sociale similare, protejate de normele legale și care pot fi încălcate doar prin anumite acțiuni sau inacțiuni specifice. Aceste valori sociale pot include drepturi individuale, bunuri, interese publice sau alte aspecte considerate importante în societate. Obiectul juridic generic servește ca criteriu de clasificare a infracțiunilor în Partea specială a Codului penal, astfel legiuitorul utilizează obiectul juridic generic pentru a organiza și clasifica infracțiunile în diferite categorii, în funcție de impactul lor asupra acestor valori sociale, facilitând aplicarea legii penale și punând în evidență importanța protejării acestor valori în societate.

Obiectul juridic special (specific) constă din valoarea contra căreia se îndreaptă nemijlocit acțiunea (inacțiunea) prevăzută de legea penală, valoare caracterizată prin anumite trăsături proprii, speciale, care servesc la individualizarea unei infracțiuni din cadrul aceleiași grupe. Fiecare infracțiune dintr-un anumit capitol lezează toate valorile din grupa respectivă, însă, în același timp, se referă doar un anumit aspect al acestor valori [2, pag. 131].

Așa cum rezultă din denumirea Capitolului X al Codului penal al Republicii Moldova – „Infracțiuni economice” – relațiile sociale cu privire la economia națională sunt cele care formează obiectul juridic generic al infracțiunii de concurență neloială, prevăzută la art.246¹ CP RM.

În acest context, există o fundamentare constituțională a faptului că tocmai relațiile sociale cu privire la economia națională reprezintă obiectul juridic generic al infracțiunii vizate.

Potrivit alin.(1), art.126 al Constituției RM: „Economia Republicii Moldova este o economie de piață, de orientare socială, bazată pe proprietatea privată și pe proprietatea publică, antrenate în concurență liberă”. În plus, conform alin. (3) art.9 al Constituției: „Piața, libera inițiativă economică, concurența loială sunt factorii de bază ai economiei”.

Obiectul juridic special al infracțiunii de concurență neloială îl constituie relațiile sociale cu privire la concurența neloială.

Într-un sens mai larg, infracțiunea de concurență neloială are ca obiect juridic special relațiile sociale care ocrotesc dreptul comercianților la concurență loială, dreptul titularilor titlurilor de protecție pentru mărcile de fabrică, comerț și servicii, pentru embleme, firme, denumiri sau alte desemnări comerciale, pentru invenții și realizări tehnice, pentru desene și modelele industriale aplicate produselor etc.[3, pag. 63]

Într-o opinie, obiectul juridic special al concurenței neloiale constă în relațiile sociale cu privire la regimul stabilit pentru asigurarea probității în ceea ce privește indicarea originii, provenienței și calității produselor fabricate sau puse în circulație, precum și în ceea ce privește folosirea numelor comerciale ori a denumirii organizațiilor de comerț sau industriale, în așa fel încât atragerea și menținerea clientelei să se realizeze numai prin mijloace loiale [4, pag. 332].

Într-o altă accepțiune, obiectul juridic special al concurenței neloiale este reprezentat de relațiile sociale referitoare la desfășurarea cinstită a raporturilor economice și la apărarea intereselor producătorilor și consumatorilor împotriva faptelor de concurență neloială [5, pag. 235].

În cele ce urmează, vom analiza mai larg ce reprezintă concurența, în calitate de valoare socială ocrotită de componența de infracțiune prevăzută la art.246¹ CP RM.

Prin originea sa, noțiunea de concurență s-a format și este folosită în raport cu orice relații sociale. În această ordine de idei, prin

„conurență” se are în vedere o confruntare între tendințe adverse, care converg spre același scop [6, pag. 222].

Din perspectiva relațiilor de piață, concurența îndeplinește funcții mai specializate: 1) ea facilitează ajustarea cererii și ofertei în oricare domeniu al activității economice. Pe piețele dominate de cerere se urmărește, în raporturile cu potențialii consumatori, specializarea întreprinderii într-un sector individualizat al cererii; 2) exercitarea concurenței împiedică realizarea profitului de monopol de către anumiți subiecți economici; 3) concurența stimulează inovațiile, crearea de noi produse și de tehnici tot mai perfecționate de producție, cale optimă de a cuceri poziții avantajoase pe piață; 4) concurența asigură o alocare rațională a resurselor între variatele utilizări solicitate pe piață; 5) concurența statornicește o repartizare a beneficiilor proporțională cu contribuția efectivă a subiecților economici în procesul de producere și distribuție a bunurilor.

În calitate de obiect al ocrotirii, concurența este un element al relațiilor sociale cu caracteristici economice, și anume relațiile sociale care se dezvoltă în sfera economiei în legătură cu producția, schimbul, distribuția și consumul de bunuri materiale (ca obiect generic) și relațiile sociale care reglementează procedura stabilită pentru activitățile antreprenoriale sau alte activități economice în legătură cu producția, distribuția, schimbul și consumul de bunuri materiale și servicii (ca obiect specific) [7, pag. 35-36].

Astfel, concurența este inerentă activității antreprenoriale ca tip de activitate economică ce rezultă din producția, distribuția, schimbul și consumul de bunuri, în prezența unei pluralități de entități economice pe aceeași piață de mărfuri. Numai datorită acestei calități a concurenței apare în antreprenoriat categoria de „relații concurențiale”.

De ce ar trebui să se distingă concurența (relațiile concurențiale) ca obiect separat

de protecție juridico-penală? Răspunsul la această întrebare este predeterminat de normele constituționale care au fost enunțate anterior, de acțiunea unei legi speciale (Legea concurenței nr.183 din 11.07.2012), de politica în domeniul concurenței, care vizează susținerea, dezvoltarea și protejarea concurenței. Se poate spune cu certitudine că politica în domeniul concurenței este unul dintre cele mai actuale domenii de activitate a statului și a comunității internaționale și regionale. Și, probabil, nicio activitate a autorităților de stat din sfera economiei nu provoacă o reacție atât de puternică a reprezentanților mediului de afaceri ca măsurile antimonopoliste ale acestuia.

Existența concurenței permite alegerea din diferite modalități de satisfacere a nevoilor pe baza unor preferințe diferite. Concurența ca funcție socială este importantă, în primul rând, pentru entitățile economice. În literatura economică se remarcă faptul că concurența este o funcție profesională a activităților economice cotidiene ale entităților economice, în realizarea căreia sunt interesați aceștia și alți participanți [8, pag. 68]. Modul în care această funcție este realizată și nivelul de profesionalism depinde de evaluarea acestei activități de către societate și stat.

Aici pare important să se acorde atenție conceptului de „interes”, care are o semnificație diferită. Interesul este considerat un element important al relațiilor sociale în sfera activității economice, contribuind la dezvoltarea acesteia. Interesul este, de asemenea, o categorie juridico-penală, care este importantă pentru înțelegerea obiectului ocrotirii juridico-penale.

Interesele economice sunt privite ca o orientare socială a activității subiecților în vederea creării unor condiții sociale cât mai favorabile, necesare pentru satisfacerea nevoilor și cerințelor lor materiale, pentru asigurarea unei vitalități fizice și sociale cât mai ridicate [9, pag. 102].

Legiitorul a evidențiat interesul public

al statului în prezența concurenței în economia țării, deși în structura relațiilor protejate există și un interes privat al entităților comerciale – concurenți de bună credință și consumatori. Datorită existenței măsurilor de drept penal în sistemul de măsuri de protecție a concurenței, problema echilibrului dintre interesul privat și cel public nu poate rămâne neobservată, mai ales că este una dintre cele mai actuale probleme în dreptul penal.

Concurența este acea verigă care leagă, pe de o parte, entitățile comerciale ce operează pe aceeași piață de mărfuri și, prin urmare, sunt concurente între ele, pe de altă parte – entitățile comerciale și consumatorii bunurilor (lucrărilor, serviciilor) acestora, precum și statul.

Relațiile bazate pe principiul concurenței loiale reprezintă o stare calitativă a relațiilor concurențiale cu participarea entităților economice a căror activitate economică respectă principiul constituțional al buneii-credințe. Acest principiu creează un anumit regim pentru o relație socială, în urma căruia aceasta dobândește o proprietate care îndeplinește cerințele de corectitudine, integritate și rezonabilitate, reflectând echilibrul de interese din cadrul acesteia. Prin urmare, considerăm că există un compromis: relațiile concurențiale loiale reprezintă esența relațiilor sociale bazate pe principiul concurenței loiale [10, pag. 91].

Rezumând cele de mai sus, considerăm că obiectul protecției juridico-penale este concurența loială. Dacă e să ținem cont de viziunea tradițională în știința dreptului penal asupra obiectului ocrotirii juridico-penale ca fiind relațiile sociale, este necesar să considerăm concurența loială prin prisma relațiilor sociale și, astfel, să definim obiectul protecției prin una dintre manifestările esenței sale, și anume relațiile de concurență loială ca un tip de relații economice (antreprenoriale) bazate pe prezumția de concurență de bună-credință a entităților economice.

Concurența loială presupune competi-

ția onestă, cu respectarea normelor juridice, a uzanțelor, tradițiilor și normelor deontologice care funcționează în domeniul activității de întreprinzător. Concurența loială se caracterizează prin folosirea nediscriminatorie de către agenții economici a unora dintre următoarele instrumente: implementarea în procesul de producție a realizărilor progresului tehnico-științific; ridicarea calității mărfurilor produse sau a serviciilor prestate; lărgirea sortimentului de mărfuri produse sau servicii prestate; diminuarea prețurilor la mărfuri sau servicii ca urmare a reducerii costurilor acestora sub cele ale concurenților; dezvoltarea formelor și metodelor de deservire a consumatorilor după comercializarea mărfii sau prestarea serviciului; ridicarea calității ambalajului mărfurilor; acordarea unor facilități consumatorilor, în condițiile accesului liber pe piață și a deplinei posibilități de cunoaștere a mijloacelor de reglementare a relațiilor dintre producător și consumator sau dintre prestator și consumator; promovarea căilor de avansare a mărfurilor sau serviciilor către consumator etc. [11, pag. 229]

În literatura de specialitate română este răspândit punctul de vedere, potrivit căruia infracțiunea de concurență neloială are întotdeauna obiect material [12, pag. 645].

Potrivit autorilor S. Brînză și V. Stati, obiectul material (imaterial) al infracțiunii de concurență neloială este reprezentat de:

- produsele unui concurent, cu care făptuitorul creează confuzie, prin orice mijloace;
- produsele unui concurent, care sunt discreditate prin răspândirea de către făptuitor, în procesul comerțului, a unor afirmații false;
- mărfurile concurentului, referitor la a căror natură, mod de fabricare, caracteristici, aptitudine de întrebuințare sau cantitate este indus în eroare consumatorul;
- denumirea de firmă sau marca comercială folosite de făptuitor într-o manieră care să producă confuzie cu cele folosite legitim de un alt agent economic;

• mărfurile produse sau comercializate ale unui agent economic, comparate în scopuri publicitare cu mărfurile unor alți agenți economici [13, pag. 235].

Prin săvârșirea infracțiunii de concurență neloială se lezează anumite drepturi și interese ale persoanelor, care sunt numite victime. În doctrină se menționează că victima infracțiunii este subiectul relațiilor sociale, a cărui apărare este exercitată de norma penală corespunzătoare. Relațiile sociale sunt ocrotite de normele penale tocmai pentru că, prin intermediul acestora, sunt protejate subiectele acestor relații, privite ca persoane fizice sau juridice [14, pag.171].

Astfel, din cele menționate și din prevederile legii penale, reiese că victime ale concurenței neloiale pot fi persoanele care au calitatea de concurent cu făptuitorul, precum și cele care au calitatea de consumator.

În conformitate cu art. 4 al Legii concurenței[15], prin concurent se înțelege întreprinderea independentă care este activă pe o piață relevantă. Aceasta din urmă este piața în cadrul căreia trebuie evaluată o anumită problemă de concurență și care se determină prin raportarea pieței relevante a produsului la piața geografică relevantă. Piața relevantă a produsului este piața produselor considerate de consumatori ca interschimbabile sau substituibile datorită utilizării date acestora, datorită caracteristicilor fizice, funcționale și prețului. În același context, prin piață geografică relevantă se înțelege zona în care întreprinderile sunt implicate în oferta sau cererea de pe piața relevantă a produsului, în care condițiile de concurență sunt suficiente de omogene și care poate fi deosebită de zonele geografice învecinate prin condiții de concurență ce diferă în mod apreciabil.

În ceea ce privește victima - consuma-

tor, în legislație există noțiuni diferite referitoare la calificarea persoanelor juridice și fizice drept consumatori. Legea nr. 105 din 13.03.2003 privind protecția consumatorilor definește consumatorul la art. 1 drept orice persoană fizică ce intenționează să comande sau să procure ori care comandă, procură sau folosește produse, servicii pentru necesități nelegate de activitatea de întreprinzător sau profesională. Pe de altă parte, Legea concurenței, la art. 4 definește consumatorul drept utilizator, direct sau indirect, de produse, inclusiv producător care utilizează produse pentru prelucrare, comerciant cu ridicata, comerciant cu amănuntul sau consumator final. Totodată, același articol din Legea concurenței prevede expres că noțiunile principale utilizate sunt autonome ale domeniului concurenței [16, pag. 172].

Pe cale de consecință, suntem de acord cu părerea, că pot avea calitatea de victimă a infracțiunii de concurență neloială consumatorii atât persoane fizice, cât și juridice.

În concluzie, definiția clară a obiectului infracțiunii de concurență neloială în Republica Moldova ajută la stabilirea unei linii clare între comportamentele permise și cele interzise în cadrul mediului de afaceri. Aceasta asigură un cadru legal coerent și prevede mecanisme eficiente pentru protejarea drepturilor și intereselor legale ale agenților economici într-o societate bazată pe concurență.

Astfel, obiectul infracțiunii de concurență neloială în Republica Moldova se concentrează pe protejarea concurenței loiale și a relațiilor sociale corespunzătoare, asigurând astfel un mediu de afaceri echitabil și corect pentru toți participanții. Aceasta este o componentă esențială în menținerea integrității și eticii în lumea afacerilor și în protecția intereselor economice legale.

BIBLIOGRAFIE
BIBLIOGRAPHY

1. A. Barbăneagră ș.a. Codul penal al Republicii Moldova: comentariu. Chișinău, 2009, p.70.
2. S. Botnaru, A. Șavga, M. Grama, V. Grosu. Drept penal. Partea generală: [man.]. Chișinău, 2005, p. 131.
3. C. Paraschiv, Infrațiunea de concurența neloială. În: Revista Dreptul nr. 3/1997, p. 63.
4. T. Toader. Drept penal. Partea Specială. București, 2007, p.332.
5. S. Brînza, V. Stati. Tratat de drept penal. Partea specială. Volumul II. Chișinău, 2015, p. 235.
6. S. Timofei. Obiectul infracțiunilor în domeniul concurenței (art.246 și 246¹ CP RM). În: Studia Universitatis nr.3(33), 2010, p. 222.
7. Б. В. Волженкин. Экономические преступления. СПб.: Юридический центр-Пресс, 1999, p. 35-36.
8. В. Филимонов. Объект преступления и последствия преступления. În: Уголовное право № 3, 2010, p. 68.
9. Н. Г. Машенцева. Гармонизация экономических интересов: сущность и проблемы обеспечения. În: Социально-экономические явления и процессы, № 7-8 (041-042), 2012, p. 102.
10. А. В. Даниловская. Конкуренция как объект уголовно-правовой охраны. În: Lex russica, № 2, 2020, p. 91.
11. S. Timofei. Obiectul infracțiunilor în domeniul concurenței (art.246 și 246¹ CP RM). În: Studia Universitatis nr.3(33), 2010, p. 229.
12. M. A. Hotca, M. Dobrinioiu. Infracțiuni prevăzute în legi speciale. Comentarii și explicații. Vol. I. București, 2010, p.645.
13. S. Brînza, V. Stati. Tratat de drept penal. Partea specială. Volumul II. Chișinău, 2015, p. 235.
14. C. Gorincioi. Cercetarea instrumentelor juridice de contracarare a actelor de concurență neloială. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2019, p.171.
15. Legea concurenței nr.183 din 11.07.2012. Publicată în MO Nr. 351-354 art. 620.
16. C. Gorincioi. Cercetarea instrumentelor juridice de contracarare a actelor de concurență neloială. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2019, p.172.

DESPRE AUTOR

Eugeniu MUSTEAȚĂ,*doctorand,**Școala doctorală „Științe penale și drept public”,**Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,**conducătorul Biroului Asociați de Avocați „Leb-**edinski & Partners”,**e-mail: eugeniu.musteata777@gmail.com*

OPINII

ACADEMIA „ȘTEFAN CEL MARE”
A MINISTERULUI AFACERILOR INTERNE
AL REPUBLICII MOLDOVA

DEPARTAMENTUL
PENTRU RELAȚIA CU
REPUBLICA MOLDOVA

DIGITALIZAREA ÎN SISTEMUL EDUCAȚIONAL AL REPUBLICII MOLDOVA: UN PAS CĂTRE VIITOR INSPIRAT DIN EXPERIENȚELE INTERNAȚIONALE

În data de 15 mai 2023, la Academia „Ștefan cel Mare”, s-a desfășurat un eveniment semnificativ – lansarea proiectului „Digitalizarea bibliotecii Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI”. Acest pas major, parte dintr-o viziune ambițioasă, a fost posibil datorită sprijinului inestimabil acordat de poporul român, reprezentat prin Departamentul pentru Relația cu Republica Moldova (DRRM). Proiectul încorporează nu doar un avânt tehnologic, dar și o extensie a agendei de europenizare, subliniind determinarea Republicii Moldova de a adera la Uniunea Europeană, în conformitate cu Foaia de parcurs pentru implementarea măsurilor prioritare în domeniul afacerilor interne, aprobată inițial prin ordinul MAI nr.50 din 03.02.2023 și revizuită prin ordinul MAI nr.241 din 16.05.2023. Mai mult, această inițiativă se aliniază obiectivelor setate în Matricea de dezvoltare a MAI pentru 2022-2025 și vine să răspundă nevoilor crescute de modernizare și digitalizare.

Dotările recente, inclusiv echipamentele informatice de ultimă generație și resursele de scanare, accentuează angajamentul instituțional de a oferi acces optim și facil la resursele educaționale. Mulțumirea și gratitudinea noastră sunt adresate DRRM, pentru susținerea continuă și generozitatea care a făcut posibilă realizarea acestui proiect. Acesta este un testament al dedicației Academiei „Ștefan cel Mare” pentru excelență și inovație în domeniul educațional și științific.

DIGITIZATION IN THE EDUCATIONAL SYSTEM OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA: A STEP TOWARDS THE FUTURE INSPIRED BY INTERNATIONAL EXPERIENCES

On May 15th, 2023, at the "Ștefan cel Mare" Academy, a significant event took place - the launch of the project "Digitization of the Library of the 'Ștefan cel Mare' Academy of the Ministry of Internal Affairs". This major step, part of an ambitious vision, was made possible thanks to the invaluable support of the Romanian people, represented by the Department for Relations with the Republic of Moldova (DRRM). The project, which embodies not just a technological leap but also an extension of the Europeanization agenda, underscores the Republic of Moldova's determination to join the European Union, in accordance with the Roadmap for implementing priority measures in the field of internal affairs, initially approved by the order MAI no.50 of 03.02.2023 and revised by the order MAI no.241 of 16.05.2023. Moreover, this initiative aligns with the objectives set in the Development Matrix of the Ministry of Internal Affairs for 2022-2025 and responds to the growing needs for modernization and digitization.

The recent acquisitions, including state-of-the-art IT equipment and scanning resources, highlight the institutional commitment to providing optimal and easy access to educational reso-

urces. Our gratitude and appreciation are extended to DRRM, for their continuous support and generosity that made this project possible. This is a testament to the "Ștefan cel Mare" Academy's dedication to excellence and innovation in the educational and scientific field.

A trăi în era digitală implică un ritm accelerat de schimbare, în special în ceea ce privește accesul și distribuția informației. Sistemul educațional, fiind temelia dezvoltării societății, a îmbrățișat acest ritm, adaptându-se la nevoile generației actuale. Republica Moldova, în acest context, a început să recunoască tot mai mult valoarea digitalizării în educație.

Digitalizarea: O necesitate a secolului XXI

Digitalizarea în educație nu este doar o modă, ci și o necesitate stringentă. Tinerii de astăzi sunt nativi digitali, crescând într-o lume unde tehnologia este omniprezentă. Integrarea digitalizării în sistemul educațional răspunde la mai multe nevoi:

➤ **Accesibilitate universală:** În trecut studenții depindeau de orarele fizice ale bibliotecilor sau de disponibilitatea resurselor. Acum, prin digitalizare, aceste bariere sunt eliminate, oferind acces 24/7 la cunoștințe.

Accesibilitatea universală, în contextul educației la Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, preia o semnificație și mai profundă. Această instituție, având o tradiție solidă în formarea cadrelor pentru domeniile securității și ordinii publice, a recunoscut nevoia imperativă de a se adapta la dinamica modernă a învățării. În trecut, cadeții și personalul didactic erau limitați de resursele fizice ale bibliotecii, orarele specifice și accesibilitatea geografică. Chiar și într-un mediu atât de disciplinat și structurat, obstacolele temporale și spațiale pot crea anumite dificultăți. Prin digitalizarea acestor resurse valoroase, Academia nu doar că modernizează metodele sale de învățare, dar democratizează și cunoștințele într-un mod fără precedent. Un cadet sau un cercetător din orice colț al țării poate accesa acum informații cruciale în orice moment al zilei. Aceasta reprezintă nu doar

o extindere a orizonturilor educaționale, ci și o consolidare a angajamentului Academiei față de excelență, inovație și adaptabilitate în fața provocărilor secolului XXI. În acest mod, tradiția și modernitatea se împletesc armonios, asigurând că pregătirea oferită de Academia „Ștefan cel Mare” rămâne relevantă, profundă și la înălțimea așteptărilor societății contemporane.

➤ **Conservare și durabilitate:** Digitalizarea înseamnă și protejarea patrimoniului cultural și academic. Materialele fizice se pot deteriora sau pot deveni irelevante. Transformarea lor în format digital le conservă pentru generații.

Conservarea și durabilitatea în era digitală asigură o perpetuare a cunoașterii într-o formă neschimbată. În cadrul Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, aceasta înseamnă păstrarea unor documente și materiale care au o valoare inestimabilă, nu doar ca informație, dar și ca moștenire culturală și istorică.

Fără o abordare digitală, riscul degradării și chiar de dispariție a unor resurse devine iminent. Hârtia se deteriorează, fotografiile se decolorează, iar înregistrările pot deveni inaudibile. Digitalizând, nu doar că prevenim aceste pierderi, dar oferim și un acces mult mai facil și rapid la conținut.

Mai mult decât atât, digitalizarea deschide posibilitatea de a integra metode avansate de căutare și analiză. Astfel, un cadet sau cercetător poate extrage informații relevante într-o fracțiune din timpul tradițional. Aceasta poate stimula noi conexiuni și descoperiri, din moment ce accesul la informație devine aproape instantaneu.

În plus, lumea digitală oferă și un nivel suplimentar de securitate. În loc să depindem de un singur exemplar fizic, putem avea multiple copii stocate în diverse locații, fie online, fie pe dispozitive de stocare offline. Aceasta

înseamnă că, în fața unor calamități, cum ar fi incendiile sau inundațiile, patrimoniul intelectual al Academiei este pus la adăpost.

În concluzie, conservarea și durabilitatea în era digitală nu sunt doar o asigurare împotriva trecerii timpului, ci și un impuls pentru inovație și accesibilitate, făcând cunoașterea mai viabilă și relevantă pentru generațiile actuale și viitoare.

➤ **Interactivitate și personalizare:** Cu ajutorul tehnologiei, materialele de studiu pot deveni interactive. Studenții pot învăța într-un ritm propriu, iar profesorii pot adapta materialele la nevoile individuale ale fiecăruia.

Interactivitatea și personalizarea au devenit pilonii principali ai educației moderne și, în contextul unei instituții prestigioase ca Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, acestea pot revoluționa modul în care informația este accesată, interpretată și utilizată.

Interactivitatea transformă pasivitatea tradițională a consumului de conținut într-o experiență dinamică. Nu mai este vorba doar despre a citi sau a asculta, ci despre a reacționa, interoga și aprofunda. În cadrul unei biblioteci digitalizate, aceasta poate însemna posibilitatea de a face notițe marginale digitale, de a utiliza funcții de căutare avansate sau de a accesa resurse multimedia care completează textul. Imaginează-ți un cadet care, în timp ce studiază un text istoric, poate accesa instantaneu un videoclip sau o animație care ilustrează un eveniment sau o tactică specifică.

Pe de altă parte, personalizarea înseamnă adaptarea experienței de învățare la nevoile și ritmul individual al fiecărui utilizator. Cu ajutorul tehnologiei, platformele pot „învăța” și „înțelege” modul în care un individ interacționează cu conținutul, oferind recomandări și adaptând nivelul de dificultate sau sugerând resurse suplimentare. Acest nivel de adaptabilitate este esențial în formarea profesională, unde nevoile de instruire pot varia considerabil între indivizi.

În plus, într-o Academie dedicată pre-

gătirii forțelor de ordine și securitate, scenariile de simulare și cazurile de studiu pot fi adaptate digital pentru a oferi provocări specifice care să îmbunătățească abilitățile unui cadet. Aceasta poate duce la formarea unor profesioniști mult mai pregătiți, capabili să răspundă eficient și adaptat situațiilor reale.

Generalizând, conchidem că, prin interactivitate și personalizare, digitalizarea nu doar că modernizează procesul de învățare, ci și îl face mult mai eficient și relevant pentru nevoile individuale ale fiecărui cadet sau cercetător al Academiei „Ștefan cel Mare”.

Experiențe internaționale: Modele de urmat

Digitalizarea învățământului nu este o inițiativă izolată. Există numeroase exemple internaționale care pot fi modele de inspirație pentru Moldova:

✓ **Scandinavia:** Țări precum Suedia și Norvegia sunt pioniere în digitalizarea educației, cu sisteme integrate care conectează școlile, bibliotecile și instituțiile culturale.

✓ **Asia de Est:** Japonia și Coreea de Sud au implementat platforme de învățare online, oferind o gamă largă de resurse și cursuri adaptate nevoilor studenților.

✓ **America Latină:** Chile și Argentina lucrează activ la crearea unor biblioteci digitale naționale, facilitând accesul la literatură și resurse academice.

✓ **Statele Unite:** Faimoase pentru Universitățile lor de top, multe instituții precum MIT și Harvard au lansat inițiative edX, o platformă de cursuri online gratuite pentru oricine dorește să învețe. În plus, numeroase biblioteci publice și universitare au avansat în procesul de digitalizare, punând la dispoziție prin internet vastul lor fond de resurse pentru publicul larg.

✓ **Regatul Unit:** Britanicii au promovat conceptul de *Open University* pentru decenii, iar odată cu avansul tehnologic această inițiativă s-a extins în mediul online, oferind acces la cursuri și materiale pentru persoane

din întreaga lume. Biblioteca Britanică este, de asemenea, un exemplu remarcabil în ceea ce privește digitalizarea, cu milioane de itemi disponibili online.

✓ **Australia:** Guvernul australian a investit considerabil în infrastructura digitală pentru școli și universități. Acest lucru a permis dezvoltarea unor platforme de învățare online și crearea de biblioteci digitale care servesc nu doar populația Australiei, dar și comunitățile din Pacificul de Sud.

✓ **Canada:** Cu un accent pe învățarea la distanță, în special pentru comunitățile îndepărtate, Canada a fost pionieră în crearea unor platforme online care să ajute studenții să acceseze cursurile universitare și materialele de studiu, indiferent de locația lor.

✓ **Germania,** recunoscută pentru sistemul său educațional de calitate, a investit în dezvoltarea de platforme digitale pentru educație, ca o extensie a sistemului tradițional. De asemenea, numeroase biblioteci universitare s-au angajat în procese ambițioase de digitalizare.

✓ **Singapore:** Ca un *hub* global pentru educație și tehnologie, Singapore a integrat tehnologia în toate aspectele învățământului, de la școlile primare la instituțiile terțiare. Ei au dezvoltat platforme interactive care promovează învățarea auto-dirijată și adaptată individual.

Aceste exemple arată diversitatea și amplitudinea inițiativelor de digitalizare în învățământ la nivel global, oferind multiple perspective și modele pe care Moldova le poate considera în dezvoltarea sa educațională digitală.

Republica Moldova în context global

Țara noastră, inspirată de aceste exemple internaționale și cu sprijinul esențial al Departamentului pentru Relația cu Republica Moldova (DRRM), face pași importanți către modernizare. Proiectul de digitalizare a bibliotecii Academiei nu reprezintă doar o evoluție în sistemul educațional autohton,

ci și o recunoaștere a nevoii de a se alinia la standardele educaționale globale. Cu aceste inițiative, susținute de DRRM, Republica Moldova își afirmă viziunea și angajamentul pentru un viitor educațional promițător și conectat la tendințele mondiale.

Viziunea digitalizării și implicațiile sale pentru viitor

În timp ce procesul de digitalizare continuă să se desfășoare în R. Moldova, este esențial să privim nu doar la prezent, ci și la impactul pe termen lung pe care aceste eforturi îl vor avea asupra educației și societății în ansamblu.

➤ **Educație la distanță:** Una dintre cele mai mari revoluții aduse de digitalizare este capacitatea de a învăța de oriunde. Cursurile online și platformele educaționale vor permite studenților să aibă acces la cunoștințe fără a fi limitați de locație sau de resursele fizice ale unei instituții.

➤ **Colaborare globală:** Prin intermediul tehnologiei, studenții și cercetătorii din Moldova pot colabora cu colegii lor din întreaga lume. Aceasta deschide oportunități pentru parteneriate internaționale, schimburi academice și proiecte comune.

➤ **Adaptabilitate și reskilling (recalificare):** Pe măsură ce economia se schimbă și noi industrii emerg, nevoia de a învăța și de a se recalifica devine mai presantă. Materialele digitale pot fi actualizate rapid, oferind resurse relevante pentru noile cerințe ale pieței muncii.

Provocări și considerații pentru viitor

Deși avantajele sunt evidente, este crucial să se abordeze și provocările inerente digitalizării. Unele dintre aceste provocări includ:

➤ **Accesibilitate și diviziuni digitale:** Deși digitalizarea promite o accesibilitate crescută, există încă o parte a populației care nu are acces la tehnologii sau la internet de înaltă viteză. Este esențial să ne asigurăm că toți cetățenii au posibilitatea de a beneficia de resurse digitale.

► **Securitate și confidențialitate:** Odată cu creșterea volumului de date online, securitatea și confidențialitatea informațiilor devin esențiale. Instituțiile trebuie să investească în măsuri de securitate adecvate pentru a proteja informațiile personale ale utilizatorilor și conținutul academic.

În încheiere. Măsurile luate de Republica Moldova pentru digitalizarea siste-

mului educațional marchează începutul unei ere noi, plină de promisiuni și potențial. Cu toate acestea, este vital să evaluăm și să adaptăm aceste inițiative în continuare, asigurându-ne că ele servesc în mod eficient toți membrii societății. În acest efort, inspirația și învățăturile ce reies din experiențele internaționale sunt neprețuite, oferind un cadru și o direcție pentru inovațiile viitoare.

BIBLIOGRAFIE

BIBLIOGRAPHY

1. Bates A. W. (2015). Teaching in a Digital Age. Tony Bates Associates Ltd.
2. Selwyn N. (2013). Distrusting Educational Technology: Critical Questions for Changing Times. Routledge.
3. Weller M. (2011). The Digital Scholar: How Technology is Transforming Scholarly Practice. Bloomsbury Academic.
4. World Bank (2016). World Development Report 2016: Digital Dividends. Washington, DC: World Bank.
5. Johnson L., Adams Becker S., Estrada V. & Freeman A. (2015). The NMC Horizon Report: 2015 Higher Education Edition. Austin, Texas: The New Media Consortium.
6. Jisc (2016). Designing Learning and Assessment in a Digital Age. [Online] Available at: website.
7. UNESCO (2014). Information and Communication Technology (ICT) in Education in Asia: A comparative analysis of ICT integration and e-readiness in schools across Asia. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.
8. Tinio V. L. (2003). ICT in Education. e-ASEAN Task Force and the UNDP Asia-Pacific Development Information Programme (UNDP-APDIP).
9. OECD (2015). Students, Computers and Learning: Making the Connection. PISA, OECD Publishing.
10. Hollands F. M. & Tirthali D. (2014). MOOCs: Expectations and Reality. Center for Benefit-Cost Studies of Education, Teachers College, Columbia University, NY.

Iurie ODAGIU,

*doctor în drept, conferențiar universitar,
prim-prorector pentru studii
și managementul calității,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: iurie.odagiu@mai.gov.md,
ORCID ID: 0000-0002-2474-5299*

DESPRE AUTORI

Andrei LUNGU,

*doctorand,
Școala doctorală „Științe penale și drept public”,
șef Secția proiecte și dezvoltare instituțională,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: andrei.lungu@mai.gov.md,
ORCID ID: 0000-0003-0214-828X*

RECENZII

DREPT CONTRAVENȚIONAL.
SUPPORT DE CURS, ediția a II-a revizuită și adăugită
CONTRAVENTION LAW.
COURSE SUPPORT, 2nd Edition Revised and Added
(autori/ authors: Oleg Pantea, Albert Antoci)

Ianuș ERHAN,
dr., conf. univ. / PhD, Associate Professor

Recenzie/ Review

Este unanim recunoscut faptul că drepturile și libertățile persoanei sunt privilegiile conferite prin lege. În temeiul acestora, titularul dreptului, adică orice persoană, poate să adopte o anumită conduită și să ceară altora să se comporte adecvat dreptului său în scopul valorificării unui interes personal, legitim și juridic protejat, în acord cu interesul general și cu normele de conviețuire stabilite în societate.

Statul tinde să apere și protejeze aceste drepturi și libertăți, inclusiv prin determinarea și sancționarea acțiunilor sau inacțiunilor ilegale ce atentează asupra acestora.

Reieșind din prevederile articolul 2 Cod contravențional, scopul legii contravenționale constă „în apărarea drepturilor și libertăților legitime ale persoanei, apărarea proprietății, ordinii publice, a altor valori ocrotite de lege, în soluționarea cauzelor contravenționale, precum și în prevenirea săvârșirii de noi contravenții.”

Din aceste considerente, cunoașterea de către persoane a drepturilor și libertăților

pe care le au, limitele de realizare ale acestora, precum și acea intervenție a statului pentru a le proteja și respecta este un deziderat actual.

Astăzi fenomenul contravențional este într-o creștere continuă. Contravențiile constatate și examinate se află într-un trend ascendent, iar conform datelor statistice, fiecare al patrulea cetățean a fost sancționat contravențional. Totodată, dreptul contravențional este o ramură de drept frecvent supusă modificărilor, datorită caracterului extrem de mobil al acesteia. De asemenea, impactul pe care îl au normele de drept contravențional contribuie la realizarea unei activități eficiente de combatere și prevenire a fenomenului dat.

Contravențiile sunt omniprezente, or, cetățenii, de cele mai multe ori, nu conștientizează caracterul acestor acțiuni atunci când le comit, prin simple comportamente deviante, sau consideră în mod ușuratic că vor putea să evite răspunderea pentru fapta săvârșită. Pe de altă parte, activitatea subiecților cu drept de constatare și examinare a contravențiilor

s-a accentuat și îmbunătățit, fiind elaborate și puse în aplicare proceduri dedicate în acest sens. Atât judecătorul, cât și procurorul sau agentul constatatator în activitatea sa se străduie să-și realizeze competențele la un nivel cât mai calitativ pentru a contribui la asigurarea stării de legalitate în societate.

Totodată, este nevoie de cunoașterea și înțelegerea prevederilor contravenționale, ce determină realizarea procesului contravențional, mecanismul de individualizare a răspunderii și de aplicare al sancțiunilor contravenționale.

Nu mai puțin importantă este activitatea de prevenție, or aceasta poate fi realizată dacă toți participanții la procesul contravențional își cunosc drepturile și obligațiile, le realizează în strictă conformitate cu prevederile legale, iar persoanele în ale cărui privință a fost pornit procesul contravențional recunosc și conștientizează comportamentul său deviant.

Supportul de curs „**Drept contravențional**”, ediția a II-a revizuită și adăugită, elaborată de doctorii în drept, conferențieri universitari Oleg Pantea și Albert Antoci, vine să contribuie la realizarea scopurilor determinate supra, fiind o contribuție metodico-didactică și științifică importantă pentru dezvoltarea dreptului contravențional național. În special, va fi un sprijin util pentru studenții din cadrul facultăților de drept, pentru cei ce aplică sau contribuie la aplicarea legii contravenționale, precum și pentru toți doritorii de a cunoaște această ramură de drept și disciplină de studiu.

Ediția inițială a fost realizată în anul 2020, fiind printre primele încercări de a sis-

tematiza părerile doctrinare, practica existentă și prevederile legale într-o lucrare de acest gen.

Oportunitatea unei lucrări științifice dedicate dreptului contravențional este determinată și de necesitatea racordării dimensiunii doctrinare la practica socială, respectiv, de reușita în căutarea și oferirea unor soluții la contradicțiile stringente ale timpului. Privit din această optică, suportul de curs prezintă un interes deosebit, inclusiv prin efortul soldat cu redefinirea prevederilor de drept contravențional, determinarea drepturilor și libertăților omului ce interferează cu această ramură de drept, cât și condițiile în care acestea urmează să fie garantate de către autoritățile competente.

Supportul de curs este într-un pas cu ultimele modificări ale legislației, or, acestea în ultimii ani au fost multiple, fiind incluse mai multe proceduri noi, modificate esențial anumite compartimente, cât și asigurată o mai bună expunere și formulare a normelor de drept.

În concluzie, constatăm că lucrarea menționată supra este rezultatul unei cercetări aprofundate, cu un conținut bine structurat. Lucrarea este actuală, îndeosebi prin prisma poziționării subiectului abordat în contextul cercetărilor științifice naționale, a prevederilor legale, cât și a practicii aplicării acestora. Astfel, suportul de curs „**Drept contravențional**”, ediția a II-a revizuită și adăugită, elaborată de doctorii în drept, conferențieri universitari Oleg Pantea și Albert Antoci, este recomandă pentru a fi publicată.

TRATAMENTE INUMANE ȘI DEGRADANTE APLICATE FAȚĂ DE FEMEI ȘI MINORI ÎN INSTITUȚIILE DE DETENȚIE DIN RSSM (ANII 1944-1949).

Studiu în baza documentelor de arhivă

INHUMAN AND DEGRADING TREATMENTS APPLIED TO WOMEN AND MINORS IN THE DETENTION INSTITUTIONS OF THE MOLDOVAN SSR (YEARS 1944-1949).

Study based on archival documents

(autori/ authors: Simion CARP, Elena CARP)

Liliana CREANGĂ,

dr., conf. univ. / PhD, Associate Professor

Recenzie/ Review

Prezenta lucrare, destinată cercetătorilor interesați de domeniul interdisciplinar al științelor istorice și juridice, studenților, masteranzilor și doctoranzilor, a fost elaborată într-o perioadă lungă de adunare, sistematizare și interpretare a documentelor, materialelor și studiilor monografice.

Publicația este un îndemn pentru societate să se implice mai activ în lupta pentru apărarea valorilor naționale și să aspire la valorile europene, care sunt incompatibile cu dictatura și totalitarismul.

Un argument al actualității temei date îl reprezintă faptul că în perioada sovietică acest subiect nu s-a discutat, iar istoricii nu au avut posibilitatea să cerceteze soarta femeilor și minorilor aflați în instituțiile de detenție din RSSM. Nu s-au putut efectua cercetări din cauza arhivelor secretizate, dar și pentru că exista încă frica de a vorbi despre acest subiect, iar cei care au avut de suferit de pe urma regimului comunist aveau și teama de a vorbi despre viața lor.

Eforturile autorilor sunt orientate către condamnarea crimelor comise de regimul comunist, cu privire la situația femeilor și minorilor ce se aflau în instituțiile de detenție din RSSM în perioada anilor 1944-1949. În

paginile studiului de față, bazându-se pe documente inedite din diverse arhive, autorii au reușit să demonstreze impactul mediului penitenciar asupra acestei categorii de persoane vulnerabile, printre care se numărau femeii gravide și copiii nou-născuți. Totodată sunt oferite multiple exemple de aplicare a tratamentelor inumane și degradante față de femeile și minorii care se aflau în detenție. Această practică inumană în opinia semnatarilor publicației avea drept scop intensificarea propagandei ideologice în anii imediat post-belici, care era un obiectiv la fel de important ca și teroarea fizică, în promovarea intereselor regimului comunist.

Autorii constată cu regret, că inculcarea cu vehemență a propagandei comuniste era determinată de amploarea conceptului fals de construcție a socialismului, de depășirea „reminiscentelor capitaliste” și „reacțiunii influente”, a „propagandei dușmănoase” care s-a desfășurat în timpul „ocupației”. Educația politică a populației în spiritul ideologiei comuniste, considerată un fel de religie, care pretindea a deține adevărul suprem în toate domeniile, inclusiv în ceea ce privește modalitățile de eliminare a statutului discriminator al femeii în timpul „ocupației româno-fasciste”, trebuia să creeze sentimentul unității

colective, să mărească entuziasmul maselor muncitoare întru crearea „unui viitor luminos”, educarea spiritului proletar și a prieteniei între popoarele din „marea familie sovietică socialistă”.

Cercetările cuprind perioada primilor cinci ani de la ocuparea Basarabiei de către Armata Roșie. Este descris felul cum și-au reluat activitatea organele represive sovietice, declanșând o campanie amplă de arestări și condamnări a persoanelor care nu manifestau loialitate față de puterea sovietică, majorând astfel numărul instituțiilor de detenție. Autorii menționează faptul că la baza acestor acțiuni au stat acte normative discriminatorii, pentru a fi utilizate ca instrument de răfuială politică împotriva persoanelor inconvenabile și pentru a suprima orice formă de rezistență din partea basarabenilor. În această ordine de idei, sunt prezentate exemple despre abuzuri judiciare la comandă politică, despre oameni nevinovați condamnați la moarte de comisii dubioase, care semnav hotărârea în baza unei proceduri simplificate, despre arestări și condamnări a persoanelor ce opuneau rezistență puterii sovietice.

Având în vedere cele expuse, autorii descriu încălcările grave ale drepturilor omului aplicabile persoanelor condamnate. În cadrul studiului fiind evaluat comportamentul gardienilor și a reprezentanților administrației penitenciarelor, majoritatea „specialiști” aduși din RASSM și din alte regiuni ale URSS, s-a constatat că aceștia nu respectau demnitatea umană, manifestau comportament violent, comiteau crime, abuzau de funcțiile deținute. Aplicau tortura pentru a obține declarații de la deținuți, precum că aceștia au săvârșit crime pe care în realitate nu le-au comis.

De asemenea, autorii pun în lumină, cercetând informația din documentele de arhivă, că nu în toate instituțiile de detenție se separau categoriile de persoane private de libertate pe criterii de sex, vârstă, antecedente, motive ale detenției, stare a sănătății. Astfel, nu se respectau drepturile omului aplicabile persoanelor condamnate. Localnicii aflați în detenție nu puteau formula plângeri pentru că nu cunoșteau limba rusă și nici nu pri-

meau informații cu privire la dosarul lor. De asemenea, rudele nu erau informate unde se află persoana arestată. O astfel de atitudine manifestată de administrația penitenciarelor provoca grave suferințe fizice și psihice deținuților. Mai mult, acestora nu li se respecta regimul alimentar. De regulă hrana era asigurată de către rude și la deținuți ajungea doar ceea ce nu consumau gardienii. Astfel aceștia erau torturați prin înfometare.

Realitatea dezastruoasă este descrisă doar în notele informative strict secrete, care s-au păstrat în fondurile de arhivă. Din acestea reiese că guvernarea sovietică a exploatat la munci grele condamnații, fără a le asigura elementare condiții de trai.

Aflăm din ultimele capitole ale studiului despre situația minorilor plasați **în detenție, specificul procesului de „educare”** a copiilor internați în orfelinate, centre de triere, școli speciale și colonii pentru minori din RASSM. Autorii oferă informații despre felul cum erau educați de sistem atât acești copii, cât și cei care împreună cu părinții au fost deportați în Siberia. Pe baza diverselor documente din arhive, sunt descrise atrocitățile regimul totalitar comunist, preocupat de urmărirea persoanelor ce prezentau, în viziunea acestuia, pericol pentru puterea sovietică și trebuiau excluse din societate. Realizând acest obiectiv, organele represive arestau deseori nu doar părinții, ci și copiii minori.

Studiul de față învederează specificul activității instituțiilor de detenție unde copiii minori erau supuși tratamentelor inumane și degradante, ca și maturii. Societatea nu era la curent cu specificul activității acestor instituții, pentru că toată informația era secretizată. Investigația științifică reclamă că situația minorilor aflați împreună cu adulții în izolatoarele de detenție provizorie, închisori și colonii de corecție prin muncă, era gravă. Din informațiile prezentate reiese că persoanele aflate în detenție nu erau asigurate cu hrană, se aflau în celule supraaglomerate în condiții de antisaniatarie. Aceștia nu erau scoși la plimbare și nu beneficiau de asistență medicală. Nu aveau veselă pentru a consuma produsele alimentare. Totodată în asemenea

condiții administrația organiza percheziții și ridica de la deținuți farfuriile, cămile și cuțitele de bucătărie depistate. Motivau că asemenea acțiuni sunt necesare pentru a evita atacurile asupra gardienilor și evadările. Astfel cei aflați în arest supraviețuiau doar grație pachetelor cu provizii aduse de rude. Adevărul este că în asemenea condiții mulți deținuți, printre care și minori, au decedat.

Subiectul legat de aflarea în detenție a copiilor minori din RSSM este cercetat serios și expus în mod convingător. Autorii remarca situația când o parte din rândul minorilor și copiilor, după arestarea părinților au ajuns în centre de triere sau în colonii de educare prin muncă, înființate de ocupanții sovietici. Susținem ideea că guvernarea sovietică nu era preocupată de îmbunătățirea condițiilor de trai ale persoanelor aflate în detenție, iar scopul era de a le exploata și de a profita de rezultatul muncii lor. Această practică, în opinia autorilor, era susținută și de mijloacele de propagandă, care lansau informații „despre succesele remarcabile” obținute de puterea sovietică în toate domeniile. Se publicau imagini și articole în care liderii bolșevici erau prezentați în calitate de model pentru tânăra generație.

Analizând statistica cu referire la persoanele aflate în detenție, autorii remarcă cât de greu este de imaginat că în acea perioadă

tineretul era fericit, deoarece propaganda sovietică promova constant asemenea neadevăruri; astfel, se afirma că doar în URSS oamenii se află în siguranță. Cert este că și minorii aflați în detenție erau supuși unui proces de educare ideologică.

Condamnarea comunismului este astăzi, mai mult ca oricând, o obligație morală, intelectuală și socială. Un stat cu adevărat democratic poate și trebuie să o facă. Cunoașterea acestor pagini întunecate și triste de istorie românească a secolului douăzeci este indispensabilă pentru noile generații care au dreptul să știe în ce lume au trăit părinții lor. Viitorul nostru depinde de asumarea trecutului ei. Nu se pune nicicum problema culpabilizării colective. Ceea ce contează este să învățăm din acest trecut atroce, să înțelegem cum a fost posibil acest experiment și să ne despărțim de el cu compasiune pentru victime și cu durere.

Studiul prezentat este unul încheiat, însă considerăm că anumite subiecte pot fi aprofundate. Apreciez calitatea înaltă a efortului depus la elaborarea lucrării și felicit autorii pentru această realizare. Îndemn cititorii să studieze lucrarea, care este de real folos studenților, masteranzilor și doctoranzilor, precum și celor pasionați de studiul istoriei statului și dreptului.

Culegere și paginare computerizată. Bun de tipar 25.09.2023. Formatul 60x84/8. Tipar offset.

Coli conv. de tipar 14.67. Imprimată la tipografia Departamentului editorial poligrafic al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, mun. Chișinău.